

EASO-ov praktični vodič za procjenu dobi

Drugo izdanje

EASO-ova serija praktičnih vodiča

Izjava o odricanju od odgovornosti

Kvalitetu ovog prijevoda nisu provjerila nadležna nacionalna tijela. Ako smatrate da prijevod nije u skladu s relevantnom terminologijom na nacionalnoj razini, obratite se [EASO-u](#).

Europe Direct služba je koja vam pomaže pronaći odgovore na pitanja o Europskoj uniji.

**Besplatan telefonski broj (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Informacije su besplatne, kao i većina poziva (premda neki operateri, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Dodatne informacije o Europskoj uniji dostupne su na internetu (<http://europa.eu>).

© Europski potporni ured za azil, 2018.

Ni EASO ni osobe koje djeluju u njegovo ime ne odgovaraju za uporabu podataka iz ove publikacije.

Print ISBN 978-92-9476-964-0 doi:10.2847/558187 BZ-02-18-896-HR-C

PDF ISBN 978-92-9476-971-8 doi:10.2847/242514 BZ-02-18-896-HR-N

European Asylum Support Office

EASO-ov
praktični vodič za
procjenu dobi
Drugo izdanje

EASO-ova serija praktičnih vodiča

SUPPORT IS OUR MISSION

Publikacija *EASO-ov praktični vodič za procjenu dobi* nadovezuje se na informacije i smjernice o postupku procjene dobi i pregledu metoda procjene dobi koje su već analizirane u EASO-ovoj publikaciji *Praksa procjene dobi u Europi* (2013.). U njemu se pružaju praktične smjernice, ključne preporuke i alati za provedbu najboljeg interesa djeteta prilikom procjene dobi osobe s pomoću multidisciplinarnog i holističkog pristupa. U njemu se nalaze i ažurirane informacije o metodama koje provode države EU+ i novim metodama koje još uvijek nisu u uporabi kao mogućim ili budućim alternativama.

Sadržaj

Kratice.....	7
Sažetak.....	11
Uvod.....	13
Poglavlje 1. Okolnosti procjene dobi	16
Procjena dobi iz perspektive temeljnih prava	18
Poglavlje 2. Najbolji interes djeteta i postupovne zaštitne mjere	20
Najbolji interes djeteta	20
Procjena najboljeg interesa djeteta za potrebe procjene dobi	21
Primjena načela povlastice sumnje.....	22
Skrbnik/zastupnik.....	26
Pravo na informiranost.....	28
Pravo na izražavanje mišljenja i pravo na saslušanje	28
Informirani pristanak i pravo na odbijanje.....	29
Načelo povjerljivosti i zaštita podataka za potrebe sigurnosnih razmatranja	30
Kvalificirani stručnjaci koji imaju iskustva s djecom.....	31
Najmanje nametljiva metoda.....	31
Točnost i margina pogreške	34
Kombinacija nametljivosti i točnosti	36
Pravo na djelotvoran pravni lijek	37
Poglavlje 3. Postupak procjene dobi: provođenje multidisciplinarnog i holističkog pristupa	38
Provođenje holističkog i multidisciplinarnog pristupa u postupku procjene dobi	38
Dijagram toka postupka procjene dobi	40
Smjernice za postupak procjene dobi	41
Prilikom razmatranja je li procjena dobi potrebna ili nije.....	41
Prilikom provedbe procjene dobi.....	42
Poglavlje 4. Pregled metoda procjene dobi	45
Dijagram toka o metodama	45
Smjernice o postupnoj provedbi metoda	46
A. Nezdravstvene metode	48
B. Zdravstvene metode (bez zračenja)	53
C. Zdravstvene metode (uporaba zračenja)	57
Poglavlje 5. Konačne preporuke	61
Prilog 1. Pojmovnik	64
Prilog 2. Najbolji interes djeteta i procjena dobi: praktični alati	71
A. Obrazac za procjenu najboljeg interesa	73
B. Kontrolni popis najboljeg interesa djeteta za potrebe procjene dobi	75
Prilog 3. Pravni i politički okvir	78
Prilog 4. Pregled metoda i postupovnih zaštitnih mjera koje se upotrebljavaju u postupku procjene dobi ...	105
Prilog 5. Literatura	114

Kratice

ADCS	Association of Directors of Children’s Services Ltd (Udruženje voditelja dječjih službi) nacionalno je udruženje za zakonske voditelje dječjih službi i njihovih viših upravljačkih timova u Engleskoj
AGFAD	Njemačko udruženje za forenzičku medicinu
ALARA	upotrebljava se u radiološkoj sigurnosti, znači „što je niže moguće“
AMIF	Fond za azil, migracije i integraciju
preinaka APD-a	Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite. Spominje se i kao preinačena „Direktiva o postupcima azila“
APR	Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkog postupka za međunarodnu zaštitu u Uniji i stavljanju izvan snage Direktive 2013/32/EU
AT	Austrija
ATD	Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2011. o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP. Navodi se i kao „Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima“
BE	Belgija
BG	Bugarska
BIA	procjena najboljeg interesa
BIC	najbolji interes djeteta
BID	utvrđivanje najboljeg interesa
CEAS	Zajednički europski sustav azila
CFR	Povelja Europske unije o temeljnim pravima
COI	informacije o zemlji podrijetla
CRC	Konvencija o pravima djeteta
CT/CAT	kompjuterizirana tomografija/kompjuterizirana aksijalna tomografija
CY	Cipar
DČ	Država članica EU-a
DE	Njemačka
DK	Danska
Preinačena Dublinska uredba III.	Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva (preinaka)
EASO	Europski potporni ured za azil
EE	Estonija
EMN	Europska migracijska mreža
ES	Španjolska

Države EU+	Države članice EU-a te Norveška i Švicarska
EU	Europska unija
Eurodac	Europski sustav za usporedbu otisaka prstiju podnositelja zahtjeva za azil
Uredba o Eurodacu preinaka	Uredba (EU) br. 603/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o uspostavi sustava „Eurodac” za usporedbu otisaka prstiju za učinkovitu primjenu Uredbe (EU) br. 604/2013 o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva i o zahtjevima za usporedbu s podacima iz Eurodaca od strane tijela kaznenog progona država članica i Europolu u svrhu kaznenog progona te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1077/2011 o osnivanju Europske agencije za operativno upravljanje opsežnim informacijskim sustavima u području slobode, sigurnosti i pravde (preinaka)
FI	Finska
FR	Francuska
FRA	Agencija Europske unije za temeljna ljudska prava
HU	Mađarska
ICRC	Međunarodni odbor Crvenog križa
IE	Irska
IOM	Međunarodna organizacija za migracije (Agencija Ujedinjenih naroda za migracije)
IP	međunarodna zaštita
IT	Italija
JRC	Zajednički istraživački centar, služba Europske komisije za znanost i znanje koja zapošljava znanstvenike u svrhu provođenja istraživanja radi pružanja neovisnih znanstvenih savjeta i potpore politikama Europske unije
LT	Litva
LU	Luksemburg
LV	Latvija
MR	magnetska rezonancija
MT	Malta
NVO	nevladina organizacija
NIDOS	Zaklada NIDOS (institut za skrbništvo za maloljetnike bez pratnje koji su podnositelji zahtjeva za međunarodnu zaštitu u Nizozemskoj)
NL	Nizozemska
NO	Norveška
OHCHR	Ured Visokog povjerenika za ljudska prava
PL	Poljska
preinaka Direktive o kvalifikaciji	Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite (preinaka). Navodi se i kao „Direktiva o kvalifikaciji” (preinaka)

preinaka Direktive o uvjetima prihvata (RCD)	Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju standarda za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (preinaka). Navodi se i kao preinačena „Direktiva o uvjetima prihvata”
Provedbena uredba br. 118/2014	Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 118/2014 od 30. siječnja 2014. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1560/2003 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu Uredbe Vijeća (EZ) br. 343/2003 o uvođenju kriterija i mehanizama za utvrđivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil koji državljanin treće zemlje podnosi u jednoj od država članica
RO	Rumunjska
SCEP	program za djecu odvojenu od roditelja u Europi
SE	Švedska
SIS	opsežni informacijski sustav koji pruža potporu nadzoru vanjskih granica i suradnji u području provedbe zakona na schengenskom području
SI	Slovenija
SK	Slovačka
SLTD	baza podataka koja sadržava zapise o ukradenim, izgubljenim ili poništenim putnim ispravama kao što su putovnice, osobne iskaznice, propusnice UN-a ili vize u obliku pečata
THB	trgovina ljudima
MBP	maloljetnik/ci bez pratnje
UK	Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske
UNHCR	Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice
Unicef	Fond Ujedinjenih naroda za djecu
VIS	Vizni informacijski sustav
Ženevska konvencija iz 1951.	Konvencija Ujedinjenih naroda o statusu izbjeglica iz 1951. (i Protokol o statusu izbjeglica iz 1967.)

Sažetak

Procjena dobi još je uvijek složen postupak s mogućim dalekosežnim posljedicama za podnositelje zahtjeva koji su podvrgnuti procjeni. Metode i postupci procjene dobi razlikuju se među državama članicama, a pouzdani multidisciplinarni postupci procjene dobi koji su usklađeni s pravima nisu uvijek zajamčeni. U pogledu tih izazova, u Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu i Vijeću „Zaštita djece migranata” (COM(2017) 211 od 12. travnja 2017.) poziva se Europski potporni ured za azil (EASO) da u 2017. ažurira svoje smjernice za procjenu dobi.

Ova je publikacija usmjerena na pružanje smjernica za razmatranje najboljeg interesa djeteta (BIC) prilikom procjene potrebe za ispitivanjem dobi, ali i prilikom osmišljavanja i provođenja procjene dobi pomoću holističkog i multidisciplinarnog pristupa, s posvećivanjem posebne pozornosti potrebama i okolnostima osobe.

Kako bi se njome podržala tijela u provedbi načela najboljeg interesa djeteta, u ovoj se publikaciji:

- analizira učinak procjene dobi na druga prava podnositelja zahtjeva i motivacija za procjenu;
- pružaju smjernice o primjeni potrebnih načela i zaštitnih mjera u postupku procjene;
- opisuju način provedbe postupka procjene pomoću holističkog i multidisciplinarnog pristupa;
- pruža vizualni model potencijalnog postupka isticanjem postupne uporabe metoda radi sprječavanja nepotrebnih ispitivanja;
- istražuju nove metode koje se upotrebljavaju za procjenu dobi podnositelja zahtjeva, najnoviji razvoj metoda koje se već upotrebljavaju i učinak svake metode na zaštitne mjere i prava podnositelja zahtjeva;
- pružaju ključne preporuke za rješavanje praktičnih izazova koji se mogu pojaviti prije, nakon i tijekom različitih faza u postupku;
- nalazi niz alata i referentnih dokumenata kojima se dopunjuju informacije iz ovog praktičnog vodiča:
 - pojmovnik s ključnim pojmovima,
 - međunarodni, europski i nacionalni pravni okvir i dokumenti sa smjernicama o politici povezani s temom,
 - praktični alati za jamčenje najboljeg interesa djeteta (obrazac i kontrolni popis), te
 - ažurirani pregled metoda i postupovnih zaštitnih mjera koje se upotrebljavaju na području država EU+.

Tijekom provođenja postupka procjene dobi utvrđen je niz izazova kao što su (ne)dostatna motivacija za procjenu dobi, ograničenja metoda koje se upotrebljavaju u pogledu nametljivosti i točnosti, fragmentirane procjene na temelju samo fizičkog izgleda, primarna uporaba zdravstvenih metoda (u nekim slučajevima samo one ionizirajuće), ispitivanja koja se iznova provode nad istim podnositeljem zahtjeva u različitim državama članicama ili slaba provedba ključnih zaštitnih mjera u postupku (tj. nedostatak skrbnika/zastupnika ili djelotvornog pravnog lijeka), a u ovoj se publikaciji pružaju njihova rješenja.

Kao odgovor na te izazove EASO je osmislio ključne preporuke o kojima će se detaljno raspraviti u ovoj publikaciji. One se mogu sažeti kako slijedi.

- Trebalo bi razmotriti najbolji interes djeteta kada je dijete identificirano kao dijete, ali i onda kada postoje dvojbe oko toga je li podnositelj zahtjeva dijete ili nije.
- Procjena dobi ne bi trebala biti rutinska praksa. Potreba za procjenom trebala bi biti propisno opravdana na temelju opravdanih dvojbi o navedenoj dobi.
- Provedba načela najboljeg interesa djeteta zahtijeva procjenu dobi koja je usredotočena na dijete i u kojoj bi naglasak trebao biti na djetetu te koja bi trebala biti prilagođena posebnim potrebama podnositelja zahtjeva (spol, raspon osporavane dobi, kulturno podrijetlo itd.).

- Načelo povlastice sumnje trebalo bi primijeniti čim se pojavi dvojba o navedenoj dobi, tijekom procjene dobi pa sve do pružanja pouzdanih rezultata. Podnositelj zahtjeva trebao bi se smatrati djetetom i prema njemu bi trebalo postupati kao prema djetetu sve dok se ne pokaže da je odrasla osoba.
- Djetetu, ili navodnom djetetu, treba dodijeliti skrbnika/zastupnika koji će zajamčiti da dijete sudjeluje u procjeni, da je obaviješteno o postupku procjene dobi na način koji je prilagođen djetetu, koji je rodno osjetljiv i koji odgovara dobi djeteta, na jeziku koji dijete razumije te tako da ono u potpunosti razumije postupak procjene. Ove informacije ključne su kako bi se djetetu dopustilo da izrazi svoja mišljenja, želje i stavove te da donese informiranu odluku o sudjelovanju u postupku.
- Postupak procjene dobi mora se provoditi putem holističkog i multidisciplinarnog pristupa kojim se jamči provedba svih potrebnih zaštitnih mjera i načela koja se istražuju te zaštita svih prava podnositelja zahtjeva.
- S obzirom na to da se trenutačno nijednom dostupnom metodom ne može odrediti točna dob osobe, kombinacijom metoda kojima se procjenjuju ne samo fizički razvoj već i zrelost te psihički razvoj podnositelja zahtjeva može se smanjiti procijenjeni raspon dobi.
- Ne bi trebalo upotrebljavati nijednu metodu koja uključuje golotinju ili pregled, promatranje ili mjerenje genitalija ili intimnih dijelova tijela za potrebe procjene dobi.

Uvod

Zašto je izrađeno ovo drugo izdanje?

Kako je navedeno u akcijskom planu EU-a o maloljetnicima bez pratnje (2010.–2014.) i zbog zabrinutosti u vezi s pouzdanošću i nametljivošću uspostavljenih metodologija za procjenu dobi podnositelja zahtjeva, EASO-u je povjeren razvoj publikacije u kojoj se nalaze najbolje prakse za procjenu dobi. Prvo izdanje objavljeno je u prosincu 2013. Nacionalna tijela ponovno su istaknula slične zabrinutosti u vezi s izazovima u postupku procjene dobi tijekom treće godišnje EASO-ove Konferencije o djeci, koja je održana na Malti u prosincu 2015. U praksi se procjena dobi, a osobito pojedine metode, brzo razvila nakon 2013. Stoga se smatra da je sada pravo vrijeme za dodatno promišljanje i analizu najnovijih postignuća. U skladu sa zaključcima Konferencije i Komunikacijom Komisije o zaštiti djece migranata ⁽¹⁾, EASO je izradio ovo novo izdanje, uključujući ažurirane informacije i poboljšane preporuke o postupku procjene dobi. U tu je svrhu EASO dodatno mapirao metodologije procjene dobi i postupovne zaštitne mjere koje su se upotrebljavale na području država EU+ u 2016. Ključni nalazi ovog istraživanja mogu se pronaći u cijeloj publikaciji u okvirima pod nazivom „Ključni nalazi iz prakse država EU+” te su, prema potrebi, dodani i primjeri iz prakse u Prilogu 4.

Kako je ovo drugo izdanje povezano s drugim EASO-ovim alatima za podršku?

EASO-ova je misija pružanje potpore državama članicama EU-a i pridruženim zemljama (Lihtenštajn, Norveška i Švicarska) u provedbi zajedničkog europskog sustava azila (CEAS). Ta se potpora djelomično pruža putem zajedničkog osposobljavanja, zajedničke razine kvalitete i zajedničkih informacija o zemlji podrijetla (COI). Kao što je slučaj sa svim EASO-ovim alatima za podršku, ova publikacija temelji se na zajedničkim standardima CEAS-a. Nadalje, ova publikacija trebala bi se smatrati dodatkom drugim EASO-ovim alatima koji se bave postupcima azila prilagođenima djetetu, osobito *EASO-ovu praktičnom vodiču o traženju obitelji* ⁽²⁾ i EASO-ovu modulu osposobljavanja za intervjuiranje djece ⁽³⁾.

Koji je sadržaj ove publikacije?

Ovo, drugo izdanje sadrži niz referentnih materijala i materijala sa smjernicama o procjeni dobi, kao i mapiranje trenutnog stanja u državama EU+.

Ukratko, ovo izdanje strukturirano je oko pet međusobno povezanih stupova.

- Prvo poglavlje, **Okolnosti procjene dobi**, uvod je u temu te se u njemu razmatraju preduvjeti, motivacija i ciljevi postupka procjene dobi.
- U drugom poglavlju, **Najbolji interes djeteta i postupovne zaštitne mjere**, govori se o tome kako se načelo najboljeg interesa djeteta, koje je sadržano u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (CRC) i u pravnoj stečevini EU-a u području azila, može operacionalizirati te kako se postupovne zaštitne mjere mogu provoditi u postupku procjene dobi.
- U trećem poglavlju, **Postupak procjene dobi: provođenje multidisciplinarnog i holističkog pristupa**, analizira se način na koji bi se postupak trebao provoditi s pomoću multidisciplinarnog i holističkog pristupa te u skladu sa smjernicama koje se nalaze u publikaciji. Ono uključuje i dijagram toka kako bi se vizualizirali glavni koraci koje treba slijediti u slučaju provedbe procjene dobi.
- Četvrto poglavlje, **Pregled metoda procjene dobi**, obuhvaća najnovija postignuća u metodama koje su se istraživale u prvom izdanju, kao i nove metode, baveći se njihovim potencijalnim (pozitivnim

⁽¹⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću „Zaštita djece migranata”, COM(2017) 211, 12. travnja 2017., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0211&from=en>.

⁽²⁾ Dostupno na internetskoj stranici EASO-a: <https://www.easo.europa.eu/training-quality/vulnerable-groups>.

⁽³⁾ Dodatne informacije dostupne su na internetskoj stranici EASO-a: https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/Training_Curriculum_brochure-HR.pdf.

i negativnim) učinkom na zaštitne mjere. Posebna pozornost posvećena je metodama koje se nisu upotrebljavale 2013. ili koje su se znatno razvile nakon te godine.

- U petom poglavlju, **Konačne preporuke**, sadržane su ključne preporuke koje su oblikovane radi poboljšanja učinkovitog postupka procjene dobi, uz istodobno jamčenje prava djece.

Ova publikacija završava nizom **priloga**.

- Prilog 1.: Pojmovnik
Ovim se prilogom želi olakšati utvrđivanje i/ili razvoj zajedničkog razumijevanja najrelevantnijih pojmova koji se upotrebljavaju u postupku procjene dobi.
- Prilog 2.: Najbolji interes djeteta i procjena dobi: praktični alati
Ovaj prilog sastoji se od obrasca za procjenu najboljeg interesa (BIA) te kontrolnog popisa najboljeg interesa djeteta kako bi se procijenilo provode li se u konkretnom postupku procjene dobi potrebne postupovne zaštitne mjere kojima se jamči odgovarajuća zaštita prava pojedinačnog djeteta.
- Prilog 3.: Pravni okvir i smjernice o politikama
Ovaj prilog trebao bi biti referentna točka za utvrđivanje relevantnih instrumenata i odredaba na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini. Uz to, u njemu se nalaze instrumenti s neobvezujućim pravnim smjernicama i relevantna sudska praksa. Sadržava i odgovarajuće reference na smjernice za politike koje se tiču ove teme.
- Prilog 4.: Pregled praksi država EU+ o procjeni dobi
Ovaj prilog uključuje metodologiju i postupovne zaštitne mjere koje upotrebljavaju države EU+ prilikom provođenja postupka.
- Prilog 5.: Bibliografija
Skup izvora koji su proučeni da bi se razvio ili nadahnuo sadržaj ove publikacije.

Koje je područje primjene ovog drugog izdanja?

Ova publikacija pruža dodatne smjernice o temeljnim aspektima postupka procjene dobi kao što su holistički i multidisciplinarni pristup, provedba načela najboljeg interesa djeteta i ažuriranje informacija prikupljenih za prvo izdanje publikacije. Ova se publikacija bavi procjenom dobi za posebnu svrhu postupaka međunarodne zaštite, ali može služiti i kao korisna referenca u drugim kontekstima u kojima je potrebna procjena dobi (djeca migranata, minimalna dob za kaznenu odgovornost itd.).

S obzirom na to da se značajni aspekti – kao što su primjenjive metodologije – brzo razvijaju, ovim vodičem nije se namjeravala iscrpiti tema procjene dobi. Stoga bi dodatna izdanja ovog vodiča mogla biti potrebna, ovisno o potrebama ciljne skupine.

Kako je izrađeno ovo drugo izdanje?

Ovu publikaciju izradio je EASO, a pregledale su ga Europska komisija, agencije EU-a, stručnjaci iz država EU+, kao i međunarodne i nevladine organizacije (NVO-ovi). Vrijedne informacije pružene su na dvama *ad hoc* sastancima radne skupine održanima u rujnu 2016. Raznolik sastav radnih skupina jamčio je sveobuhvatan i multidisciplinarnan doprinos stručnjaka. Oni su uključivali socijalne radnike, forenzičke antropologe i istraživače u području radiologije, kao i policijske službenike i službenike za prihvat. Sastanku su prisustvovali i nadležni službenici u području azila sa stručnošću u radu s djecom iz predstavništva država EU+ (BE, IE, NL, LT, NO), Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) i Povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), kao i stručnjaci iz relevantnih međunarodnih organizacija i NVO-ova sa stručnošću u tom području, kao što su Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Zaklada Nidos (NIDOS), Crveni križ Ujedinjene Kraljevine i program djece odvojene od roditelja u Europi (SCEP) u okviru Međunarodne zaštite djece. Ova publikacija rezultat je kombinacije stručnosti i u njoj se odražavaju zajednički standardi i zajednički cilj postizanja sigurnih i učinkovitih postupaka procjene dobi u okviru međunarodnih visokokvalitetnih postupaka zaštite.

Kako se služiti ovim vodičem?

Za potrebe ovog vodiča pojedini pojmovi koji su često upotrebljavani u ovoj publikaciji (procjena dobi, biološka dob, kronološka dob, dijete, skrbnik, države EU+) s njihovim posebnim značenjima definirani su u nastavku radi boljeg razumijevanja. Pojmovnik (Prilog 1. publikaciji) sadržava dodatne informacije o tim pojmovima i dodatnu terminologiju koja se smatra korisnom za dionike u procjeni dobi.

Procjena dobi postupak je kojim nadležna tijela žele procijeniti kronološku dob ili raspon dobi osobe kako bi se utvrdilo je li pojedinac dijete ili odrasla osoba.

Biološka dob definirana je trenutačnim položajem pojedinca u pogledu njegova potencijalnog životnog vijeka, što znači da pojedinac može biti mlađi ili stariji od svoje kronološke dobi.

Kronološka dob mjeri se u godinama, mjesecima i danima od trenutka rođenja osobe.

Dijete i **maloljetnik** smatraju se sinonimima (svaka osoba mlađa od 18 godina) i u ovoj se publikaciji upotrebljavaju oba pojma. EASO preferira pojam „dijete”; međutim, pojam „maloljetnik” upotrebljava se kada je izričito naveden u pravnoj odredbi. Za potrebe ove publikacije, koja je usredotočena na djecu koja traže azil, pojam koji se upotrebljava za osobu čija dob nije utvrđena jest **podnositelj zahtjeva**.

Kao što je prethodno navedeno, **dijete bez pratnje** primjenjuje se kao sinonim pojma **maloljetnik bez pratnje** i definira se kao dijete/maloljetnik koji uđe na područje država EU+ bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega prema pravu ili praksi dotične države, i to toliko dugo dok ga takva osoba/odrasla osoba stvarno ne uzme pod skrb. To uključuje dijete/maloljetnika koji je ostavljen bez pratnje nakon što je ušao na područje EU+.

Ne postoji opći konsenzus oko definicije **skrbnika** te se u praksi skrbnik često poistovjećuje s osobom koja je **zastupnik** djeteta ili socijalni radnik. Međutim, za potrebe ovog vodiča **skrbnik** je neovisna osoba koju je imenovalo nacionalno tijelo i koja štiti najbolji interes djeteta i njegovu opću dobrobit. U kontekstu reforme CEAS-a ⁽⁴⁾, Europska komisija predložila je da se upućivanje na „zastupnika” u trenutačnim pravnim instrumentima EU-a u području azila zamijeni upućivanjem na „skrbnika”. S obzirom na to da se u vrijeme izrade ove publikacije o reformi CEAS-a još uvijek raspravljalo, u cijelom se tekstu upotrebljavalo upućivanje na **skrbnika/zastupnika**.

Pravna stečevina EU-a u području azila sastoji se od sljedećeg skupa pravnih instrumenata EU-a: preinačena Direktiva o uvjetima prihvata, preinačena Direktiva o postupcima azila (APD), preinačena Direktiva o kvalifikaciji, Direktiva o privremenoj zaštiti, Dublinska uredba III. i preinačena Uredba o Eurodacu ⁽⁵⁾. Kompilacija međunarodnih, europskih i nacionalnih odredbi i pravnih instrumenata povezanih s procjenom dobi može se pronaći u Prilogu 3. ovoj publikaciji – „Pravni okvir i smjernice o politikama”.

Za potrebe ovog vodiča države članice EU-a te Norveška i Švicarska navode se kao **države EU+**.

⁽⁴⁾ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkog postupka za međunarodnu zaštitu u Uniji i stavljanju izvan snage Direktive 2013/32/EU (COM(2016) 467 final, 2016/0224(COD)), dostupno na: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/HR/1-2016-467-HR-F1-1.PDF>. U vrijeme pisanja nije se moglo znati hoće li prijedlog Komisije rezultirati novom uredbom ili koji će biti njezini precizni pojmovi. Čitatelj bi stoga trebao biti svjestan da bi u nekom trenutku u budućnosti Direktiva o postupcima azila (preinaka) mogla biti stavljena izvan snage i zamijenjena uredbom s izmijenjenim odredbama.

⁽⁵⁾ Pravni tekstovi i njihovi prijevodi dostupni su na:
preinačena Direktiva o uvjetima prihvata: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0033&from=EN>;
preinačena Direktiva o postupcima azila: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0032&from=EN>;
preinačena Direktiva o kvalifikaciji: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex:32011L0095>;
Dublinska uredba III.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:32013R0604>;
Uredba o Eurodacu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex:32013R0603>.

Poglavlje 1. Okolnosti procjene dobi

Dob je ključan element identiteta djeteta. U pravnoj stečevini EU-a ⁽⁶⁾ kao i Konvenciji o pravima djeteta (članak 1.) djetinjstvo se definira upućivanjem na dob:

Dijete/maloljetnik je svaka osoba mlađa od 18 godina.

Iz ove definicije proizlaze dvije glavne posljedice. Prva je ta da se Konvencija primjenjuje na svaku osobu mlađu od 18 godina. Drugo, kako je utvrđeno u pravnoj stečevini EU-a, svaki podnositelj zahtjeva za međunarodnu zaštitu mlađi od 18 godina ima pravo na postupovne zaštitne mjere koje su usmjerene na dijete i posebne uvjete prihvata.

Unatoč tome što se neprestano mijenja, dob je urođena karakteristika **identiteta osobe**. Kao dio osobnog statusa osobe, njome se utvrđuje odnos između države i osobe. Kao takve, promjene u dobi mogu pokrenuti posebna prava i obveze, na primjer, da se osoba smatra odraslom kada napuni 18 godina. Međutim, 18 godina nije uvijek određujući čimbenik za stjecanje novih prava i obveza ili punog kapaciteta u nekim aspektima kao što su vojna služba, emancipacijska dob i minimalna dob za kaznenu odgovornost, dob pristanka na brak ili dob za zapošljavanje ili spolne odnose. Ovisno o nacionalnom zakonodavstvu, ti pragovi mogu se postići u ranijoj kronološkoj dobi.

Kada je poznata, dob osobe utječe na odnos između osobe i države te su slijedom toga utvrđeni članci 7. i 8. Konvencije o pravima djeteta u kojima se uspostavljaju sljedeće ključne obveze povezane s dobi za stranke članice:

- upis djeteta u matične knjige nakon rođenja;
- poštovanje prava djeteta na očuvanje svojeg identiteta; i stoga
- brza ponovna uspostava identiteta djeteta.

Prema tim odredbama, svu bi djecu nakon rođenja trebalo upisati u matične knjige i pružiti im dokumentirane dokaze njihova identiteta. Međutim, u statističkim podacima Ujedinjenih naroda ⁽⁷⁾ navodi se da je od 2003. do 2007. manje od 10 % afričkih zemalja ⁽⁸⁾ prijavilo ukupan broj živorođenih, za razliku od stope kod europskih zemalja (90 %). Niske stope prijave rođenja u zemljama podrijetla jedan su od razloga zbog kojeg podnositelji zahtjeva za međunarodnu zaštitu mogu doći u EU **bez dokumenata** ili s dokumentima koji se smatraju nepouzdanima. Stopa prijave rođenja nije jedinstvena u glavnim zemljama podrijetla podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu; na primjer, u Somaliji je samo 3 % djece mlađe od 5 godina prijavljeno nakon rođenja, dok se u Afganistanu taj broj povećava na 37 % ⁽⁹⁾ (ti postotci odnose se na trenutačnu stopu rođenja). Prema odjelu za statistiku pri UN-u, taj se broj smanjuje na ispod 6–10 % za djecu rođenu prije 14–18 godina (dob djece bez pratnje koja pristižu u Europu). Nadalje, drugi čimbenici poput ruralnog podrijetla ili pripadnosti manjini ili posebnoj socijalnoj skupini (kaste, plemena itd.) mogu otežati pristup prijavi rođenja. Nedostatak svijesti o važnosti prijave ili nedostatak znanja o tome kako prijaviti rođenje produbljuju i nesrazmjer prijave rođenja unutar jedne zemlje. Niske stope prijave rođenja dovode do toga da djeca teško mogu dokazati svoj identitet i dob dokazima u vidu dokumenata i, kao posljedica toga, mogu ostati bez zaštite te im njihova prava mogu biti uskraćena. Osim nedostatka prijave, izdavanje rodni listova možda nije moguće u zemljama u kojima se ratuje ili u kojima je došlo do oružanog sukoba ili pak u onima u kojima ih nadležna tijela ne žele pružiti. Nedostatak dokumenata kojima se dokazuje da je dijete mlađe od 18 godina može imati izravan učinak na njegovo priznavanje kao nositelja dječjih prava. Slijedom toga, prema djeci se može postupati kao prema odraslim osobama u pitanjima kao što su, među ostalim, vojna služba, brak ili pristup tržištu rada i pravosuđu.

⁽⁶⁾ Vidjeti članak 2. točku (d) Direktive o uvjetima prihvata, članak 2. točku (l) Direktive o postupcima azila, članak 2. točku (k) Direktive o kvalifikaciji, članak 2. točku (i) Dublinske uredbe III. i članak 2. stavak 6. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima.

⁽⁷⁾ http://unstats.un.org/unsd/demographic/CRVS/VS_availability.htm

⁽⁸⁾ Ibid., na temelju potpunih sustava za prijavu.

⁽⁹⁾ http://data.unicef.org/wp-content/uploads/2015/12/Birth_registration_May-2016.xlsx

S obzirom na to da kronološka dob nema važnu ulogu u stjecanju statusa odrasle osobe u svim kulturama, važno je uzeti u obzir kulturne čimbenike. U nekim kulturama prema djeci se postupa kao prema odraslim osobama čim iskuse određene fizičke promjene ili postanu dijelom odvojene obitelji (na primjer, kroz praksu dječjih brakova). Iz tih je razloga uobičajeno da možda ne znaju svoju kronološku dob te im je teško razumjeti njezinu važnost u zapadnim kulturama. S obzirom na to da kronološka dob možda nije čimbenik identifikacije za njihov položaj u njihovoj zajednici ili u odnosu s drugima (u nekim regijama djeca su uvijek registrirana kao da su rođena 1. siječnja one godine u kojoj su rođena, bez obzira na to jesu li rođena u nekom drugom mjesecu), ta **kulturološka razlika** može rezultirati neodređenim izjavama u pogledu datuma rođenja ili dobi.

U kontekstu međunarodne zaštite dob podnositelja zahtjeva ključan je pokazatelj posebnih **potreba za zaštitom** ⁽¹⁰⁾ (djeca, starije osobe). Pripadnost određenim dobnim skupinama pokreće podnošenje zahtjeva za posebnim/dodatnim postupovnim jamstvima tijekom postupaka u području međunarodne zaštite, kao i posebne uvjete prihvata (kao što su pravo na smještanje u odgovarajući i siguran smještaj, pravo na obrazovanje i posebnu zdravstvenu skrb, ograničavanje administrativnog zadržavanja za potrebe migracija u posebnim slučajevima i obveza da se prvo traži prikladna alternativa zadržavanju). U slučaju djece, ili kada postoji dvojba o dobi podnositelja zahtjeva, u obzir prvo treba uzeti najbolji interes djeteta tijekom cijelog postupka. Nadalje, dob je iznimno relevantna i za vrste zahtjeva koji se odnose na djecu (prisilni/rani brak, prisilno zapošljavanje, genitalno sakaćenje žena, trgovina djecom, obiteljsko nasilje, prisilan rad, prostitucija i dječja pornografija) ⁽¹¹⁾.

Izvan konteksta međunarodne zaštite dob osobe ima implikacije onda kada uključuje tijela u drugim postupcima, kao što su davanje pristanka na brak, prijavljivanje spolnih odnosa s maloljetnicima, prihvaćanje ili odbijanje zdravstvene skrbi, pristup tržištu rada, jamčenje pristupa drugim pravima (pravo na obrazovanje itd.) i implikacije za kaznenu odgovornost (minimalna dob za kaznenu odgovornost itd.).

Slijedom toga, kada dob nije poznata i kada postoje **opravdane dvojbe** u pogledu dobi, može se dogoditi da tijela trebaju procijeniti dob osobe kako bi odredila radi li se o odrasloj osobi ili djetetu. U slučajevima kada je podnositelj zahtjeva očito dijete ili kada, u nedostatku oprečnih dokaza, fizički izgled, držanje i psihička zrelost podnositelja zahtjeva nesumnjivo ukazuju na to da podnositelj zahtjev očito ima puno više od 18 godina, procjena dobi možda neće biti potrebna. Međutim, ako postoje oprečni dokazi koji nadilaze fizički izgled – na primjer, ako osoba izgleda kao da ima puno više od 18 godina, ali posjeduje dokumentaciju koja ukazuje na to da je dijete – procjena dobi mogla bi i dalje biti potrebna. Štoviše, potreba za procjenom dobi ukazuje na postojanje dvojbe o dobi i samim time mogućnosti da je podnositelj zahtjeva dijete.

Dvojbe mogu nastati ne samo onda kada podnositelj zahtjeva tvrdi da je dijete već i onda kada tvrdi da je odrasla osoba. Djeca u pokretu mogu se praviti da su odrasle osobe kako bi **izbjegla mjere zaštite** nadležnih tijela. To se može učiniti iz različitih razloga: na primjer, djeca žele nastaviti migraciju do željenog odredišta i stoga žele izbjeći nadzirani smještaj koji u nekim slučajevima podrazumijeva ograničenu slobodu kretanja ili odvajanje od odraslih osoba koje ih prate. Djeca često mogu tvrditi da su odrasle osobe kako bi im se omogućio pristup radu, braku ili ako smatraju da su odrasle osobe koje su odgovorne za dobrobit obitelji koju su ostavili iza sebe. Međutim, u drugim slučajevima djeca bi mogla samo slijediti upute koje su im dali krijumčari ili trgovci ljudima. U takvim slučajevima krijumčari ili trgovci ljudima mogu pokušati držati djecu izvan radara kako bi ostala bez zaštite, čime postaju lak plijen za kasnije izrabljivanje. Osviještenost o tom fenomenu može olakšati ranu identifikaciju ⁽¹²⁾ žrtve ili potencijalne žrtve ili trgovinu ljudima (THB) te tako prekinuti lanac iskorištavanja.

Na kraju, **procjena dobi** postupak je kojim nadležna tijela žele procijeniti kronološku dob ili raspon dobi osobe kako bi se utvrdilo je li pojedinac dijete ili odrasla osoba.

⁽¹⁰⁾ Vidjeti primjerice nepotpun popis ranjivih podnositelja zahtjeva iz članka 21. preinačene Direktive o uvjetima prihvata.

⁽¹¹⁾ UNHCR, *Guidelines on international protection: child asylum claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 convention and/or 1967 protocol relating to the status of refugees*, 22. prosinca 2009., HCR/GIP/09/08, dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/4b2f4fd2.html>.

⁽¹²⁾ EASO je razvio internetski alat koji pomaže nacionalnim tijelima u pravodobnoj identifikaciji osoba s posebnim postupovnim potrebama i/ili potrebama prihvata (IPSN), dostupno na <https://ipsn.easo.europa.eu/>.

Točna identifikacija pojedinca kao djeteta ili odrasle osobe ključna je kako bi se osigurali zaštita i jamčenje prava djeteta te kako bi se spriječilo smještanje odraslih osoba među djecu radi iskorištavanja dodatnih prava ili zaštitnih mjera (kao što su pristup obrazovanju, dodjela skrbnika/zastupnika) koji njima nisu dostupni.

Procjena dobi iz perspektive temeljnih prava

Niz temeljnih prava sadržanih u Konvenciji o pravima djeteta i Povelji Europske unije o temeljnim pravima (CFR) ⁽¹³⁾ od posebne su važnosti u postupku procjene dobi.

Najbolji interes djeteta (članak 3. Konvencije o pravima djeteta i članak 24. Povelje Europske unije o temeljnim pravima)

Najbolji interes djeteta mora se smatrati primarnim u svim radnjama koje se tiču djece. One se stoga trebaju primjenjivati od trenutka kada se smatra da podnositelj zahtjeva ima manje od 18 godina, tijekom cijelog postupka procjene dobi ako je takva procjena potrebna, pa sve dok pouzdani rezultati ne ukažu na to da je podnositelj zahtjeva odrasla osoba.

Pravo na nediskriminaciju (članak 2. Konvencije o pravima djeteta i članak 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima)

Prema svakoj osobi treba se odnositi s objektivnošću i trebalo bi je razmotriti pojedinačno. Ključno je tijekom procjene dobi izbjegavati unaprijed stvorene ideje o određenim nacionalnostima, etničkom podrijetlu itd.

Pravo na identitet (članci 1., 7. i 8. Konvencije o pravima djeteta)

Dob je dio identiteta osobe kao i ime, nacionalnost, državljanstvo i obiteljski status. Njome se određuju prava i obveze osobe, kao i obveze države prema toj osobi (npr. pružanje zaštite, obrazovanja, zdravstvene skrbi). Jedna od tih obveza jest i ponovno utvrđivanje identiteta osobe kojoj je on nezakonito uskraćen, čime je država obvezna pružiti dokaze identiteta i zajamčiti priznavanje i poštovanje tih prava. Netočna procjena dobi može uzrokovati trajnu štetu ako se time ošteti pristup pravima osobe i mogućnost iskorištavanja tih prava, kao i njihovo priznavanje. Neispravno provedena procjena dobi može dovesti do toga da se djeca stave u ranjive situacije. To bi moglo značiti da djeca završe u interakciji s odraslim osobama ili da ih se smjesti među odrasle osobe ili da se odrasle osobe neispravno smjesti s djecom, što je scenarij koji je posebno zabrinjavajući.

Pravo na slobodno izražavanje vlastitih mišljenja i pravo na saslušanje (članci 12. i 14. Konvencije o pravima djeteta i članci 24. i 41. Povelje Europske unije o temeljnim pravima)

Ovo je temeljno pravo s dalekosežnim učincima. Ono uključuje pravo djeteta da slobodno izrazi vlastito mišljenje i pravo da se njegovo mišljenje uzme u obzir te da mu se dâ odgovarajuća težina u skladu s djetetovom dobi i zrelošću. U slučajevima kada se sumnja na dob podnositelja zahtjeva potreban je poseban oprez kako bi se spriječilo subjektivno ili proizvoljno razmatranje (na primjer, dob u kojoj dijete može oblikovati vlastito mišljenje) prilikom uzimanja u obzir mišljenja djeteta u skladu s njegovom razinom zrelosti. Posebno bi u obzir trebalo uzeti rad s osobama s invaliditetom i drugim posebnim potrebama (npr. nepismenost).

Strogo povezano s pravom na izražavanje vlastitog mišljenja i pravom na djelotvoran pravni lijek jest pravo na saslušanje prije poduzimanja bilo kakve pojedinačne mjere u upravnim ili pravosudnim postupcima kojom bi se negativno utjecalo na osobu.

⁽¹³⁾ Povelja Europske unije o temeljnim pravima dostupna je na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>.

Pravo na informiranost

Informacije su ključne u osposobljavanju osobe da shvati postupak procjene dobi, kao i prava i obveze koje taj postupak podrazumijeva. Nadalje, u slučajevima kada je potreban pristanak osoba bi trebala dati pristanak na temelju ispravnih i sveobuhvatnih informacija i trebala bi ga moći pružiti slobodno, bez ikakvog pritiska ili uvjetovanja.

Poštovanje dostojanstva i pravo na integritet (članci 3. i 37. Konvencije o pravima djeteta i članci 1., 3. i 5. Povelje Europske unije o temeljnim pravima)

Postupkom procjene dobi trebalo bi se poštovati dostojanstvo podnositelja zahtjeva, kao i njegov fizički integritet. Budući da su tijekom procjene dobi pregledi koji zahtijevaju otkrivanje intimnih dijelova tijela ili golotinju iznimno nametljivi i nemaju medicinsku svrhu, trebalo bi ih izbjegavati. Pokazivanje fizičkih dijelova posebno je traumatično i teško razumljivo djeci, adolescentima i podnositeljima zahtjeva različitog kulturnog podrijetla. Takvi pregledi posebno su uznemiravajući i moguće je da ponovno potaknu traume kod djece koja su možda bila izložena zlostavljanju ili drugim rizičnim situacijama tijekom iskustva migracije ili koja su iskusila progon ili ozbiljnu štetu.

Poštovanje privatnog života i zaštita osobnih podataka (članak 16. Konvencije o pravima djeteta i članci 7. i 8. Povelje Europske unije o temeljnim pravima)

Ovim se pravom štiti privatni život djece od proizvoljnih uplitanja javnih nadležnih tijela i privatnih organizacija kao što su mediji. Ovom zaštitom obuhvaćena su četiri različita područja: privatni život, obiteljski život, dom i komunikacija. Uplitanje nadležnih tijela u privatni život treba biti opravdano, u najvećoj mogućoj mjeri ograničeno i uređeno preciznim nizom normi. Prema pravu EU-a, osobni podatci mogu se prikupljati samo zakonito pod strogim uvjetima, u zakonite svrhe, dobiti uz pristanak osobe ili njezinog zastupnika, ili ako je to zakonski opravdano. U suprotnome to uplitanje postaje proizvoljno ili nezakonito. Osobe ili organizacije koje prikupljaju osobne podatke i upravljaju njima moraju zajamčiti zaštitu od zlouporabe i moraju poštovati prava vlasnika podataka zajamčena pravom EU-a. Djeca i njihovi skrbnici/zastupnici trebali bi biti obaviješteni o podacima koji će se prikupljati u skladu s odgovarajućim nacionalnim pravnim okvirom. U kontekstu međunarodne zaštite potreban je oprez prilikom prikupljanja podataka radi sprječavanja svake povrede tajnosti informacija kojom bi se podnositelja zahtjeva ili njegovu obitelj moglo ugroziti.

Pravo na djelotvoran pravni lijek (članci 12. i 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima)

To pravo podrazumijeva da se rezultati postupka mogu osporiti i da su djeci dostupne informacije i pomoć potrebne kako bi se to pravo iskoristilo. Financijske troškove nastale zbog osporavanja odluke o procjeni dobi ne snosi podnositelj zahtjeva; u suprotnome se pravo na djelotvoran pravni lijek ne bi moglo djelotvorno ostvarivati.

Većina tih temeljnih prava odražava se u obliku načela (najbolji interes djeteta) i postupovnih zaštitnih mjera međunarodnog i europskog zakonodavstva, osobito u pravnoj stečevini EU-a u području azila, kako je prikazano u sljedećem poglavlju.

Poglavlje 2. Najbolji interes djeteta i postupovne zaštitne mjere

Najbolji interes djeteta

Načelo najboljeg interesa djeteta duboko je ukorijenjeno u europskom zakonodavstvu o ljudskim pravima i azilu te međunarodnom pravnom okviru ⁽¹⁴⁾.

„U svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta.” (članak 24. Povelje Europske unije o temeljnim pravima)

Najbolji interes djeteta, kao sveobuhvatno načelo, zahtijeva neprestano razmatranje od trenutka kada je dijete pronađeno do odabira trajnog rješenja za dijete.

U kontekstu međunarodne zaštite svaka indikacija da bi podnositelj zahtjeva mogao biti dijete trebala bi odmah pokrenuti razmatranje najboljeg interesa djeteta u svim aktivnostima koje utječu na to dijete te time i u postupku azila. U tom pogledu države EU+ domaćini odgovorne su za razmatranje najboljeg interesa djeteta ne samo u postupcima azila već i u svim drugim postupcima i odlukama koje utječu na djecu, kao što je postupak procjene dobi.

Kako je naveo Odbor UN-a za prava djeteta ⁽¹⁵⁾, najbolji interes djeteta koncept je koji ima tri dijela.

(a) Materijalno pravo: pravo djeteta na procjenu njegova najboljeg interesa i uzimanje u obzir prije svega tog interesa prilikom razmatranja različitih interesa kako bi se donijela odluka o konkretnom pitanju i jamstvo da će se to pravo primjenjivati prilikom donošenja svake odluke koja se odnosi na dijete, skupinu djece kojoj je identitet utvrđen ili nije utvrđen ili djecu općenito.

(b) Temeljno pravno načelo tumačenja: ako se pravna odredba može se tumačiti na više načina, trebalo bi odabrati ono tumačenje koje najdjelotvornije služi najboljem interesu djeteta.

(c) Postupovno pravilo: kada treba donijeti odluku koja će utjecati na određeno dijete, skupinu djece kojoj je utvrđen identitet ili djecu općenito, postupak donošenja odluke mora uključivati evaluaciju mogućeg utjecaja (pozitivnog ili negativnog) odluke na dotično dijete ili djecu.

Procjena i određivanje najboljeg interesa djeteta zahtijevaju postupovna jamstva. Nadalje, u obrazloženoj odluci mora se pokazati da je najbolji interes djeteta izričito uzet u obzir. U tom pogledu nadležna tijela objašnjavaju na koji se način poštuje to pravo u odluci, tj. što se smatralo najboljim interesom djeteta; na kojim se kriterijima ona temelji; te kako se interesi djeteta uspoređuju s drugim razmatranjima, bilo da se radi o općenitim pitanjima politike ili pojedinačnim slučajevima.

Slijedom toga i u skladu s općom napomenom Odbora UN-a za prava djeteta, odluka o provedbi procjene dobi i odabrane metode procjene dobi također prije svega trebaju uzeti u obzir najbolji interes djeteta.

⁽¹⁴⁾ Članak 3. Konvencije o pravima djeteta, članak 24. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, pravna stečevina EU-a u području azila: članak 23. preinačene Direktive o uvjetima prihvata, članak 11. preinačene Direktive o uvjetima prihvata, članak 25. stavak 6. preinačene Direktive o postupcima azila, članak 20. stavak 5. Direktive o kvalifikaciji i članak 6. preinačene Dublinske uredbe III.

⁽¹⁵⁾ Opća napomena br. 14 (2013.) o pravu djeteta da se prije svega uzme u obzir ono što je u njegovu najboljem interesu (članak 3. stavak 1.), dostupno na: http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf.

Procjena najboljeg interesa djeteta za potrebe procjene dobi

Procjenom najboljeg interesa utvrđuje se da postupak procjene dobi služi najboljem interesu djeteta, da se primjenjuju potrebne postupovne zaštitne mjere, da su zaštićena prava pojedinačnog djeteta i da se rezultatima žele riješiti dvojbe u pogledu dobi podnositelja zahtjeva. Procjenom najboljeg interesa trebale bi se razmotriti posebne okolnosti djeteta te bi se njome trebalo zajamčiti da je tijekom donošenja odluke o tome treba li procijeniti dob i na koji način u obzir uzet prije svega najbolji interes djeteta. Zbog toga bi postupak procjene dobi trebao biti usmjeren na dijete, uzimajući u obzir posebne okolnosti i potrebe podnositelja zahtjeva.

U tom pogledu procjena najboljeg interesa trebala bi se provesti prije donošenja bilo koje odluke koja utječe na dijete, dakle prije donošenja odluke o provođenju postupka procjene dobi.

U slučaju da su potrebne dodatne mjere, procjena najboljeg interesa zahtijevat će naknadne aktivnosti kako bi se zajamčilo uzimanje u obzir najboljeg interesa. Odluka o provođenju procjene dobi trebala bi uzeti u obzir ishod razgovora o procjeni najboljeg interesa i sve informacije iz spisa o djetetu. Ako se procjena dobi ne smatra nužnom i korisnom s obzirom na očekivane rezultate, **ne bi je trebalo provesti**.

Nadalje, sljedeći čimbenici posebno su važni prilikom uzimanja u obzir najboljeg interesa djeteta za određenu svrhu procjene dobi u kontekstu međunarodne zaštite.

- **Sigurnosna razmatranja** ⁽¹⁶⁾: nakon dolaska ili u kasnijoj fazi djeca ponekad tvrde da su odrasle osobe kako bi izbjegla smještaj za djecu. Takav smještaj ima veće mjere zaštite kao što su ograničenje slobode kretanja i dodijeljeno osoblje koje se brine o toj djeci. To može biti iz brojnih razloga, na primjer želje da ostanu neotkriveni kako bi mogli nastaviti kretanje prema željenom odredištu. U drugim slučajevima navodna odrasla dob može biti dijelom pozadinske priče za koju su dobili uputu da je ispričaju nadležnim tijelima ili drugim dionicima kada ih se pita o dobi. Izvori tih pozadinskih priča mogu biti raznoliki. Tu im uputu mogu dati rođaci ili odrasle osobe u čijoj su pratnji koji žele spriječiti odvajanje, ili pak krijumčari; međutim, može im je dati i član mreže trgovine ljudima koji želi zadržati kontrolu nad tim djetetom i imati lak pristup djetetu tijekom njegova boravka na tom području. Stoga je veoma važno imati na umu da dvojbena tvrdnja o odrasloj dobi može biti pokazatelj da je podnositelj zahtjeva potencijalna žrtva trgovanja ljudima i nadležna tijela trebala bi djelovati u skladu s tim (označavanje i upućivanje relevantnim nacionalnim službama, uključujući moguću procjenu djeteta kao žrtve trgovanja ljudima).
- **Dobrobit djeteta** ⁽¹⁷⁾: ako je procjena dobi opravdana, metode koje se upotrebljavaju trebaju biti najmanje nametljive za dijete, najtočnije za procjenu raspona dobi, transparentne i definirane u skladu s odobrenim standardima te se trebaju moći revidirati i pregledati. Kako bi se zajamčilo da su očekivanja o rezultatima metoda realistična, treba utvrditi i dokumentirati marginu pogreške. Sumnje i zabrinutosti djeteta moraju se uzeti u obzir i svaki razlog odbijanja procjene dobi treba se istražiti i treba pružiti alternativne mjere ako su dostupne. Zahtjevi djeteta ili njegova skrbnika/zastupnika moraju se uzeti u obzir u najvećoj mogućoj mjeri kako bi se očuvala dobrobit djeteta i smanjile neugodnosti pregleda (ograničavanje broja osoba u sobi za pregled ili razgovor, uz prisutnost skrbnika/zastupnika ako to dijete zatraži itd.).
- **Sredina iz koje dijete dolazi** ⁽¹⁸⁾: važno je postupak prilagoditi djetetovu kulturnom podrijetlu (željeni spol ispitivača i usmenog prevoditelja), kao i njegovim iskustvima (bijeg i migracija u Europu kroz koje je dijete prošlo mogu prouzročiti ili pojačati njegovu ranjivost).
- **Posebne okolnosti**: nadležna tijela procjenjuju posebne okolnosti podnositelja zahtjeva (raspon sporne dobi, spol podnositelja zahtjeva itd.), kao i potrebe, potencijalne pozitivne i negativne učinke, stavove podnositelja zahtjeva te jesu li mjere koje se upotrebljavaju primjerene u tom slučaju.

⁽¹⁶⁾ Članak 23. stavak 2. Direktive o uvjetima prihvata, članak 6. i uvodna izjava 13. Dublinske uredbe III. i uvodna izjava 18. Direktive o kvalifikaciji.

⁽¹⁷⁾ Kako je navedeno u članku 23. stavku 2. Direktive o uvjetima prihvata, članku 6. Dublinske uredbe III. te uvodnoj izjavi 18. Direktive o kvalifikaciji, uvodnoj izjavi 33. Direktive o postupcima azila, uvodnoj izjavi 13. Dublinske uredbe III. i uvodnoj izjavi 20. APR-a (Prijedloga uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkog postupka za međunarodnu zaštitu u Uniji i stavljanju izvan snage Direktive 2013/32/EU).

⁽¹⁸⁾ Članak 23. stavak 2. Direktive o uvjetima prihvata te uvodna izjava 33. Direktive o postupcima azila, uvodna izjava 13. Dublinske uredbe III. i uvodna izjava 18. Direktive o kvalifikaciji.

Kao posljedica prethodno spomenutih, međunarodnim i europski pravnim okvirima utvrđuju se sljedeći standardi i zaštitne mjere potrebne za procjenu dobi.

Načelo povlastice sumnje primjenjuje se što je više moguće u slučaju djece bez pratnje koja vjerojatno nemaju dokumentirane dokaze.

Hitan pristup kvalificiranom, neovisnom **zastupniku i/ili skrbniku**, koji djeluje u najboljem interesu djeteta, štiti opću dobrobit i obavlja pravne radnje.

Pravo na dobivanje **informacija** koje su prikladne dobi djeteta i na jeziku koji dijete razumije.

Pravo na sudjelovanje i pravo da se njegovo **mišljenje sasluša** te uzme u obzir u skladu s njegovom dobi ili zrelošću.

Informirani pristanak i pravo na odbijanje medicinskih pregleda.

Povjerljivost, zaštita podataka i briga o sigurnosti.

Postupci prilagođeni djetetu koje provode **kvalificirani stručnjaci** koji su svjesni kulturnih i etničkih posebnosti.

Najmanje nametljiva metoda, najmanje nametljiv postupak (postupna provedba) koji odgovara spolu i kulturi.

Točnost i margina pogreške primjenjuju se u korist podnositelja zahtjeva.

Može se primjenjivati pravo na **djelotvoran pravni lijek**.

Kada se postupkom i dostupnim resursima ne jamče navedene zaštitne mjere, do čega može doći u situacijama velikog priljeva ili iskrcaja, procjena dobi može se provoditi u kasnijoj fazi ili u dvije faze (s preliminarnom provjerom nakon dolaska i potpunom procjenom dobi kada uvjeti to omogućuju). U tom se scenariju u potpunosti primjenjuje načelo povlastice sumnje i navedena se dob treba prihvatiti sve dok uvjeti ne zajamče da se može provesti sigurna i učinkovita procjena dobi ⁽¹⁹⁾.

Treba napomenuti da, dok su smjernice i alati iz ove publikacije usredotočeni samo na postupak procjene dobi, procjena najboljeg interesa treba se nastaviti sve dok se ne pronađe trajno rješenje za dijete. Nadalje, procjena najboljeg interesa nije namijenjena tome da zamijeni utvrđivanje najboljeg interesa (BID), što je potrebno kada se razmatraju trajna rješenja za dijete.

Primjena načela povlastice sumnje

Povlastica sumnje ključno je načelo i zaštitna mjera u području procjene dobi s obzirom na to da se nijednom trenutačnom metodom procjene dobi ne može sa sigurnošću utvrditi određena dob.

Zbog važnosti tog načela povlastica sumnje neprestano se pojavljuje kao ključna postupovna zaštitna mjera u pitanjima povezanim s djecom, kao i u postupku procjene dobi u pravnoj stečevini EU-a u području azila (članak 25. stavak 5. preinačene Direktive o postupcima azila). Nadalje, u Direktivi o suzbijanju trgovanja

⁽¹⁹⁾ Dodatne smjernice i praktične preporuke mogu se pronaći u poglavlju 4. i Prilogu 2. (alati za najbolji interes djeteta).

ljudima (ATD) ⁽²⁰⁾ jasno se navodi da bi se povlastica sumnje trebala primjenjivati kada je dob nejasna, kako slijedi.

„Kada nije moguće utvrditi dob osobe koja je žrtva trgovanja ljudima, a postoje razlozi za vjerovanje da je osoba dijete, države članice osiguravaju da se osoba smatra djetetom kako bi dobila neposredni pristup pomoći, podršci i zaštiti.” (članak 13. stavak 2. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima)

Pitanje postaje kompliciranije s obzirom na to da su sumnje u vezi s dobi podnositelja zahtjeva često posljedica nedostatka dokumenata kao dokaza. To je osobito uobičajeno u slučaju djece. Međutim, postupkom procjene dobi ne moraju se ukloniti sve sumnje (rezultati su često jednu ili dvije godine ispod ili iznad 18 godina) zbog ograničenja trenutnih metoda.

Procjena dobi ne bi trebala biti rutinska praksa. Potreba za procjenom dobi trebala bi biti **propisno opravdana** na temelju **opravdanih dvojbi** o navedenoj dobi, za kojom treba posegnuti samo u slučajevima nedostatka dokaza i/ili u slučajevima u kojima je nekoliko elemenata prikupljenih dokaza oprečno s dobi koju je naveo podnositelj zahtjeva. Ako dostupni dokazi ne proturječe dobi ili ako se navedena dob potvrdi, ona se treba prihvatiti.

U slučajevima kada nedostaju dokazi u vidu dokumenata (kao što su putovnice, osobne iskaznice, boravišne iskaznice ili putne isprave poput onih koje izdaje UNHCR, certifikati drugih zemalja ili vjerski ili civilni certifikati kojima se dokazuje građanski status – brak, rođenja, obiteljska knjižica podnositelja zahtjeva ili člana obitelji – s upućivanjem na dob podnositelja zahtjeva), nadležna tijela mogu biti nesigurna ili imati **jednostavne dvojbe** o dobi osobe.

Jednostavna dvojba

U slučaju nedostatka valjanih dokumenata, ako navedenu dob (izjave podnositelja zahtjeva) potkrepljuje ili potvrđuje barem jedan od sljedećih elemenata dokaza koje su prikupila nadležna tijela, tada se navedena dob može prihvatiti bez potrebe za procjenom dobi.

- Informacije iz drugih baza podataka.
- Izjave drugih članova obitelji, rođaka ili skrbnika djeteta.
- Prve procjene fizičkog izgleda.

Elementi se mogu različito procijeniti s obzirom na pouzdanost određenog elementa u usporedbi s drugima.

U drugim slučajevima, kada dokumentacija nedostaje i navedena dob nije potkrijepljena ili nije u skladu s nekoliko elemenata dokaza koje su prikupila nadležna tijela, dvojbe se smatraju **opravdanima**. U slučaju štetnih posljedica koje proizlaze iz netočnog razmatranja osobe kao odrasle osobe ili kao djeteta, provedba procjene dobi trebala bi se smatrati potrebnom pod uvjetom da je ona u najboljem interesu djeteta.

⁽²⁰⁾ Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2011. o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP, dostupna na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036>.

Opravdana sumnja

U slučaju nedostatka valjane dokumentacije, kada navedena dob (izjave podnositelja zahtjeva) nije potkrijepljena ili nije u skladu s nekoliko elemenata dokaza koje su prikupila nadležna tijela, tada se navedena dob ne može prihvatiti te je potrebno provesti procjenu dobi.

- Informacije iz drugih baza podataka.
- Izjave drugih članova obitelji, rođaka ili skrbnika djeteta.
- Prve procjene fizičkog izgleda (razmatra se isključivo zajedno s prethodnim elementima, ne samo za sebe).

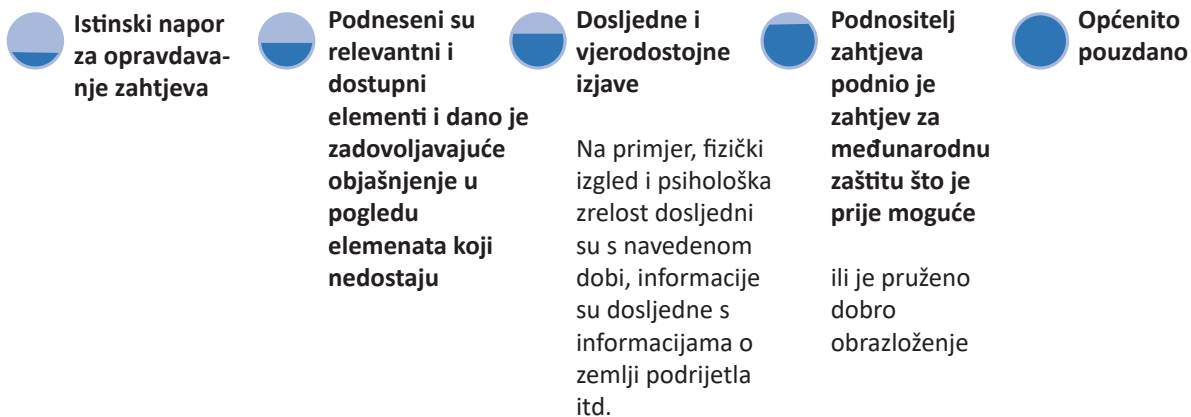
Elementi se mogu različito procijeniti s obzirom na pouzdanost određenog elementa u usporedbi s drugima.

Nakon analize prethodnih elemenata nadležna tijela mogu imati opravdane sumnje o navedenoj dobi te bi stoga postupak procjene dobi mogao biti potreban kako bi se procijenila dob podnositelja zahtjeva.

Dob podnositelja zahtjeva kao materijalna činjenica

U nekim slučajevima, npr. u slučaju osnova za međunarodnu zaštitu koje se odnose na dijete (prisilan brak, djeca vojnici itd.), dob podnositelja zahtjeva predstavlja materijalnu činjenicu ⁽²¹⁾ i relevantna je za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U tim slučajevima, čak i ako izjave podnositelja zahtjeva o dobi nisu potkrijepljene dokumentima ili drugim dokazima, izjave će se smatrati uvjerljivima i prihvatit će se bez potrebe za daljnjom procjenom (dobi) ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti (utvrđeni u članku 4. stavku 5. Direktive o kvalifikaciji).

Uvjeti koji su potrebni kako bi se izjave podnositelja zahtjeva smatrale pouzdanima čak i ako nisu potkrijepljene dokazima

To je posebno važna odredba za djecu bez pratnje koja vjerojatno nemaju dokaze u obliku dokumenata i osobito u slučajevima podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

Informacije trebaju procijeniti službenici u području azila i migracija i trebali bi uzeti u obzir pojedinačnu i kontekstualnu situaciju podnositelja zahtjeva. U slučaju djece ili navodne djece, a osobito kada su bez pratnje, razina očekivanja u vezi s dostupnim dokazima i dosljednost objašnjenja trebala bi biti niža.

⁽²¹⁾ Kako je definirano u modulu EASO-ova praktičnog vodiča „Procjena dokaza”, **materijalne su činjenice** (navodne) činjenice koje su povezane s jednim ili više uvjeta iz definicije izbjeglice ili osobe koja ispunjava uvjete za supsidijarnu zaštitu.

Povlastica sumnje tijekom postupka procjene dobi

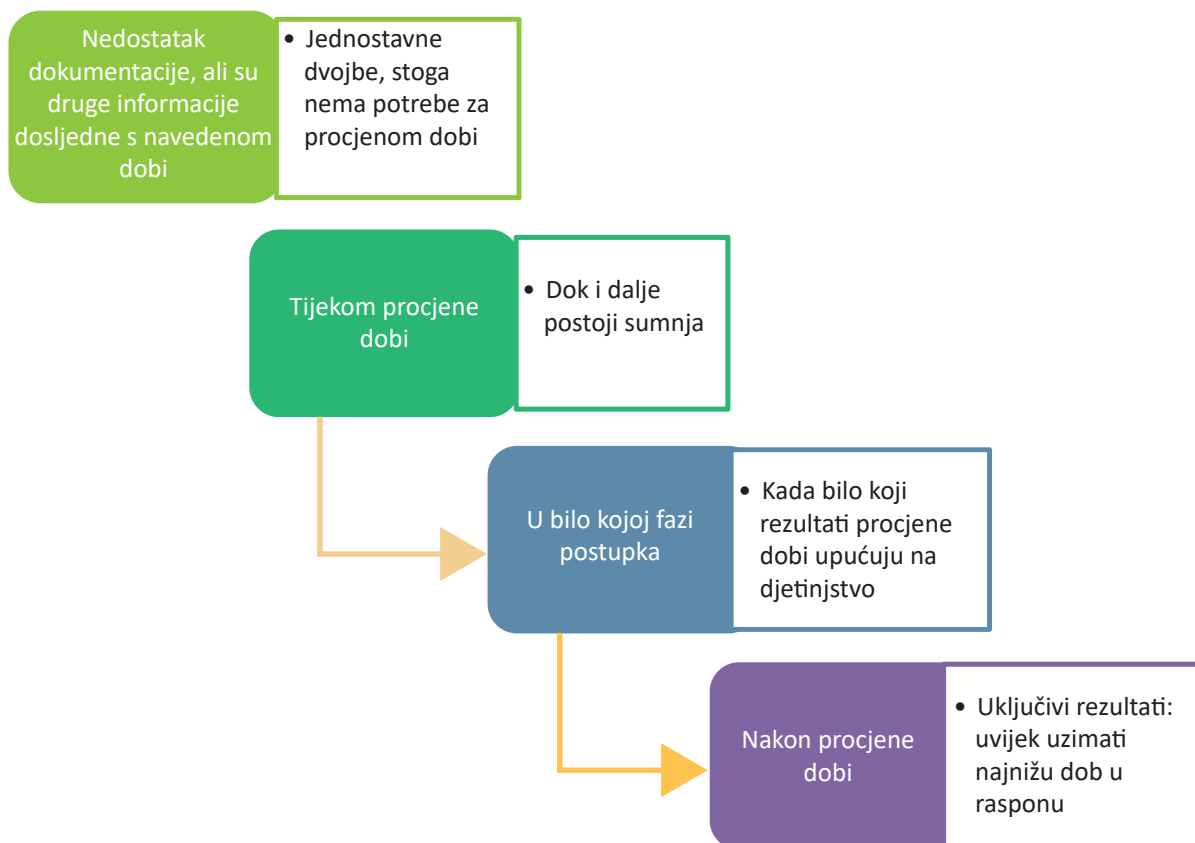
Zbog netočnosti i potencijalne nametljivosti metodologija koje su trenutno u uporabi, tijekom cijelog postupka procjene dobi ključna je sustavna primjena načela povlastice sumnje. Potrebno je potvrditi i utvrditi marginu pogreške trenutačnih metoda u postupku, kao i njezin utjecaj na rezultate. Ti nedostaci ne bi trebali štetiti pravima podnositelja zahtjeva ili njegovim izjavama; baš suprotno, ispravna provedba načela povlastice sumnje trebala bi nadležna tijela dovesti do toga da nepouzdana rezultate protumače u korist podnositelja zahtjeva – *in dubio pro refugio* ili *in dubio pro minore*.

„Države članice mogu za određivanje o starosti maloljetnika bez pratnje u okviru razmatranja zahtjeva za međunarodnu zaštitu koristiti zdravstvenu opremu, ako na temelju općih izjava ili drugih odgovarajućih pokazatelja države članice imaju dvojbe o starosti podnositelja zahtjeva. Ako države članice i nakon toga imaju dvojbu u pogledu starosti podnositelja zahtjeva, pretpostavit će da je podnositelj zahtjeva maloljetnik.” (članak 25. stavak 5. Direktive o postupcima azila)

Krajnja korist primjene tog načela u fazi identifikacije za djecu jest da to načelo daje brz odgovor na svaku dvojbu te da ne zahtijeva skup ili dugačak postupak kako bi se do njega došlo. Nadalje, može se i trebalo bi se primjenjivati prije i tijekom bilo koje druge faze procjene kada stručnjaci uključeni u postupak imaju dvojbe (stručnjaci koji provode procjenu dobi ili koji tumače rezultate). To je osobito relevantno u situacijama velikog priljeva kada nadležna tijela trebaju brzo donositi odluke i kada su resursi preopterećeni. Unatoč tome, prilikom suočavanja s mogućnošću da se radi o djetetu, osobu se ne smije smatrati odraslom, pa se ne smije staviti u smještaj za odrasle osobe ili u prostorije za zadržavanje, prije ni tijekom procjene.

Podnositelj zahtjeva smatra se djetetom i prema njemu se postupa kao prema djetetu kroz ove korake:

Praktična primjena načela povlastice sumnje

Načelo povlastice sumnje stoga je primjenjivo u sljedećim slučajevima:

Kada navedena dob (izjave podnositelja zahtjeva) nije potkrijepljena dokumentacijom, ali je dosljedna s drugim elementima dokaza koje su prikupila nadležna tijela, povlastica sumnje izravno se primjenjuje, što znači da neće biti potrebno provesti procjenu dobi.

- U slučajevima kada je provedena procjena dobi pojedincu bi se trebalo omogućiti načelo povlastice sumnje i prema njemu bi trebalo postupati kao prema djetetu **tijekom postupka i sve dok ta sumnja postoji**.
- Ako se bilo kojom metodom koja se primjenjuje **tijekom procjene dobi** dobije rezultat koji upućuje na djetinjstvo, procjena će se zaustaviti i **najniži raspon dobi** smatrat će se valjanim.
- Na kraju, ako **nakon završetka postupka** rezultati još uvijek **nisu uvjerljivi**, u okviru procjene dobi **valjanom** će se smatrati **najniža dob raspona** ⁽²²⁾.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

Podnositelj zahtjeva smatra se djetetom tijekom procjene dobi u 17 država EU+.

U jednoj državi članici primjenjuje se margina pogreške od dvije godine u korist podnositelja zahtjeva nakon dobivanja rezultata.

U dvjema državama EU+ ne primjenjuje se načelo povlastice sumnje.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

Skrbnik/zastupnik

Kao ključna zaštitna mjera za djecu bez pratnje, navodnom djetetu trebao bi se **čim prije dodijeliti neovisni i kvalificirani skrbnik/zastupnik** (vidjeti članak 25. stavak 1. Direktive o postupcima azila).

Zastupnik je osoba ili organizacija koju je nadležno tijelo odredilo kako bi pomogla djetetu bez pratnje i zastupala ga u postupcima. Zastupnik osigurava najbolji interes djeteta te za njega, prema potrebi, izvršava poslovnu sposobnost ⁽²³⁾. Zastupnik bi se trebao dodijeliti čim prije i prije početka bilo kakvog pregleda u svrhu procjene dobi. Nadalje, zastupnik treba biti **neovisan** kako bi se izbjegao bilo kakav sukob interesa, čime se jamči da djeluje u najboljem interesu djeteta kako je utvrđeno u članku 24. stavku 1. i članku 25. stavku 1. točki (a) preinačene Direktive o postupcima azila, kao i u članku 24. preinačene Direktive o uvjetima prihvata. Kada se iz praktičnih razloga trajni skrbnik ne može brzo dodijeliti djetetu, treba predvidjeti odredbe za dodjelu osobe koja privremeno provodi zadaće skrbnika. U takvim slučajevima privremeni skrbnici moraju zadovoljavati jednake uvjete (kvalifikacije i neovisnost) kao i neprivremeni skrbnici. Zastupnik bi trebao biti **informiran i s njim bi se trebalo savjetovati** u pogledu svih aspekata postupka procjene dobi te bi on trebao moći pratiti dijete tijekom pregleda ako to dijete želi. Kada se smatra da je procjena dobi u najboljem interesu djeteta, a dijete na nju ne želi pristati, skrbnik/zastupnik mogao bi **dati pristanak** za procjenu. Međutim, tu je potrebna dobra komunikacija između djeteta i njegova zastupnika kako se odnos povjerenja između njih ne bi ugrozio.

Skrbnik/zastupnik trebao bi biti prisutan i na razgovoru o najboljem interesu djeteta ako je to moguće. Trebalo bi kontaktirati i pravnog savjetnika djeteta, ako je to moguće, i dati mu mogućnost da sudjeluje u razgovoru o najboljem interesu djeteta ⁽²⁴⁾.

Postupak se treba nastaviti uz prisutnost skrbnika/zastupnika, osim ako dijete ne zatraži suprotno. U svakom slučaju, skrbnik/zastupnik trebao bi pomno pratiti postupak kako bi po potrebi mogao savjetovati podnositelja zahtjeva.

⁽²²⁾ Vidjeti članak 25. stavak 5. preinačene Direktive o postupcima azila i Opću napomenu br. 6. Odbora UN-a.

⁽²³⁾ Članak 2. točka (n) Direktive o postupcima azila.

⁽²⁴⁾ U tu svrhu od koristi može biti kontrolni popis najboljeg interesa djeteta uključen u Prilog 2.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

Prisutnost neovisne osobe koja podržava podnositelja zahtjeva tijekom pregleda dopuštena je u 23 državama EU+. U 12 država tu ulogu ostvaruje skrbnik ili zastupnik.

U jednoj državi EU+ ta je neovisna osoba dopuštena samo za dublinske predmete.

U jednoj državi EU+ dopuštena je prisutnost osobe koja pruža podršku tijekom forenzičkog pregleda.

U jednoj državi EU+ to nije dopušteno.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

Dodatne smjernice u pogledu uloge skrbnika u postupku procjene dobi mogu se pronaći u FRA-inu priručniku „Skrbništvo nad djecom kojoj je uskraćena roditeljska skrb”⁽²⁵⁾, koji sadržava sljedeće.

Moguća djelovanja skrbnika u pogledu procjene dobi:

- provjeriti postoji li **legitiman razlog** za procjenu dobi i zatražiti da djeca koja su vidno maloljetna ne budu podvrgnuta takvoj procjeni;
- osigurati da dijete primi sve **relevantne informacije** o postupku procjene dobi, uključujući jasne informacije o njezinoj svrsi i postupku te mogućim posljedicama – informacije bi se trebale dostaviti na način prilagođen djetetu i na jeziku koji dijete razumije;
- osigurati da se procjena dobi provodi uz **informirani pristanak** djeteta i njegova skrbnika;
- provjeriti da neovisni stručnjaci s **odgovarajućim stručnim znanjem** koji su upoznati s etničkim i kulturnim podrijetlom djeteta provode procjenu dobi na siguran način koji je prilagođen djetetu i koji je rodno osjetljiv, istodobno poštujući dostojanstvo djeteta;
- ako i dalje postoji dvojba o dobi djeteta nakon završetka procjene dobi, inzistirati na tome da se osoba smatra **djetetom**;
- osigurati da se **ishod** postupka objasni djetetu na način koji je prilagođen djetetu i na jeziku koji dijete razumije;
- zatražiti da se **rezultati** postupka procjene podijele sa skrbnikom i uključe u spis o djetetu;
- s djetetom razmotriti **mogućnost podnošenja žalbe** protiv odluke o procjeni dobi, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom;
- uz pristanak djeteta **prisustvovati** postupku procjene dobi.

Primjeri iz prakse

Danska – U slučajevima djece bez pratnje kašnjenja dodjele skrbnika mogu proizaći iz sporova o dobi. Do toga može doći kada je potrebno dovršiti postupke procjene dobi prije dodjele skrbnika. Kako bi se takvo kašnjenje prevladalo, danski Crveni križ organizacija je koja ima pravo dodijeliti promatrača, takozvanog *bisiddera*.

Ujedinjena Kraljevina – Škotska služba za skrbništvo (osnovana na nezakonodavnoj osnovi) surađuje s djecom i mladima koji stignu u Škotsku bez pratnje i koji su odvojeni od svojih obitelji. Ona podržava i surađuje s osobama mlađima od 18 godina koje traže azil ili kojima se trgovalo izvan EU-a. Ona surađuje i sa svakom osobom prema kojoj se postupa kao prema djetetu mlađem od 18 godina, ali čija je dob sporna i koje je podvrgnuto procjeni dobi. Djeci i mladima dodjeljuje se skrbnik koji im pomaže da razumiju složene postupke imigracije, pravne postupke i postupke u pogledu socijalne skrbi te da sudjeluju i snalaze se u tim postupcima.

⁽²⁵⁾ Priručnik je dostupan na <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/guardianship-children-deprived-parental-care>.

Pravo na informiranost

Prije razmatranja zahtjeva za međunarodnu zaštitu djeteta mora dobiti sve **relevantne informacije na način prilagođen djetetu** i na jeziku koji može razumjeti. Prije nastavka s procjenom mora se zajamčiti da djeteta razumije informacije. Takve informacije trebaju se pružiti besplatno i pitanja podnositelja zahtjeva ili skrbnika/zastupnika trebaju se uzeti u obzir. Ključno je zajamčiti da podnositelj zahtjeva razumije postupak, cilj i posljedice (npr. može ih objasniti svojim riječima). Neki podnositelji zahtjeva možda se neće usuditi postavljati pitanja zbog svoje dobi, kulturnog podrijetla ili psihičkog stanja. Uporaba materijala prilagođenih djetetu ili materijala koji su prilagođeni posebnim potrebama osobe mogla bi podnositelju zahtjeva pomoći da razumije postupak; međutim, vještine te empatičan stav i podrška osobe koja pruža informacije u praksi su ključni za uspješan ishod. Informacije se moraju pružati sustavno tijekom postupka i dokazi o tom pružanju informacija trebaju se dokumentirati (kada su pružene, tko ih je pružio itd.). Informacije bi trebale obuhvatiti barem sljedeći sadržaj:

- postoje sumnje u pogledu dobi i razlozi za takve sumnje;
- mogućnost da bi se dob mogla procijeniti procjenom dobi koja može uključivati zdravstveni pregled, ako podnositelj zahtjeva da svoj pristanak;
- informacije o metodi i o postupku (koje se metode upotrebljavaju, zašto se preferiraju te konkretne metode, točnost i nametljivost metode, učinak koji određena metoda može imati itd.);
- dvojbe i zabrinutosti moraju se riješiti, sustavno pružanje informacija i dobro razumijevanje postupka i njegove svrhe ključni su za lakše dobivanje pristanka;
- prava i obveze koje dolaze s postupkom (posljedice ne smiju biti previše štetne jer bi u protivnom mogle utjecati na pristanak podnositelja zahtjeva);
- pravo na odbijanje podvrgavanja zdravstvenom pregledu i posljedice toga;
- mogućnost osporavanja rezultata procjene dobi;
- daljnji koraci koji se trebaju slijediti.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

Većina sudionika (15 država EU+) pruža informacije o svim metodama koje se upotrebljavaju u postupku procjene dobi, dok se u devet država EU+ informacije pružaju samo tijekom primjene zdravstvenih metoda.

U 22 državama EU+ informacije se pružaju podnositelju zahtjeva na jeziku koji razumije ili koji bi trebao razumjeti.

U jednoj državi EU+ informacije o rezultatima pružaju se samo kada se procijeni da je podnositelj zahtjeva stariji nego što je tvrdio.

U jednoj se državi EU+ jamči da će formalnu odluku objasniti socijalni radnici.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

Pravo na izražavanje mišljenja i pravo na saslušanje

Kako je navedeno u Konvenciji o pravima djeteta (članak 12.) i na temelju analize iz Opće napomene br. 12 Odbora UN-a, pravo na saslušanje primjenjuje se na svako djeteta koje može oblikovati vlastite stavove. Pružanje informacija i podrška ključni su u doprinosu razvoju djetetove sposobnosti da oblikuje vlastito mišljenje.

Nakon pružanja informacija i nakon što ih je podnositelj zahtjeva razumio, trebalo bi uzeti sagledati njegovo mišljenje o svim pitanjima koja utječu na podnositelja zahtjeva, u skladu s njegovom razinom zrelosti. To pravo zahtjeva sustavnu primjenu tijekom cijelog postupka i barem u sljedećim situacijama.

- Mišljenja bi se trebala uzeti svaki put kada nadležna tijela **sumnjaju** u izjave ili dokaze koje je pružio podnositelj zahtjeva. Jednostavan pokušaj razmjene mišljenja i pružanja konstruktivnog objašnjenja razloga zbog kojih se navedena dob ne prihvaća ili zašto informacije nisu dostatne mogu pomoći podnositelju zahtjeva da razumije postupak i poveća želju za suradnjom.
- U slučajevima kada postoje moguće **nedosljednosti** u pitanju dobi podnositelja zahtjeva, treba mu se pružiti prilika i vrijeme da ih objasni, usmeno ili pisano.
- Ponekad će podnositelj zahtjeva moći **potvrditi navedenu dob** pružanjem dodatne dokumentacije, dokaza ili uvjerljivih objašnjenja. U takvim bi slučajevima takva objašnjenja i uvjeti mogli procjenu dobi učiniti nepotrebnom.
- U slučajevima kada podnositelj zahtjeva **odbije podvrgavanje** zdravstvenom pregledu, razlozi za to moraju se istražiti, te bi stoga podnositelja zahtjeva trebalo saslušati. Ponekad bi se ta neodlučnost mogla nadvladati s pomoću više informacija ili prilagodbom postupka potrebama podnositelja zahtjeva, kao što je odabir alternativne metode.
- S obzirom na to da su posljedice identifikacije osobe kao odrasle osobe ili kao djeteta dalekosežne, podnositelju zahtjeva trebala bi se pružiti prilika da na brz i pristupačan način **ospori rezultate** ako se konačni rezultati procjene dobi razlikuju od navedene dobi.
- Neprestanom uključenošću i sudjelovanjem u postupku pomaže se smanjiti osjećaj nesigurnosti i nelagode te izgraditi povjerenje između podnositelja zahtjeva i nadležnih tijela država EU+ domaćina. Djeca koja su podvrgnuta razgovoru često su uznemirena zbog mogućnosti da ih se smatra „lažljivcima”. Štoviše, mogu se nalaziti u posttraumatskoj situaciji. Prisutnost zastupnika ključna je za jamčenje da se mišljenje podnositelja zahtjeva **sasluša i uzme u obzir** u skladu s njegovom razinom zrelosti, a djetetu će se tako pomoći u donošenju informirane odluke o podvrgavanju pregledima s pomoću posebne metode u uporabi.

S obzirom na to da je poticanje djeteta na izravnost u otkrivanju informacija o njegovoj dobi ključno kako bi se utvrdilo treba li provesti procjenu dobi, službenici koji izravno komuniciraju s djetetom trebali bi biti osposobljeni za uporabu **tehnika vođenja razgovora koje su prilagođene djetetu**. Isto tako, trebali bi imati potrebne pozadinske informacije i stručno znanje (između ostaloga, i o kontekstu koji je specifičan za dijete) o zemlji podrijetla djeteta ⁽²⁶⁾ koji su potrebni za ispravnu procjenu informacija o dobi koje je dostavilo dijete. Ako je to moguće, usmeni prevoditelj također bi trebao imati iskustva u vođenju razgovora s djecom.

Informirani pristanak i pravo na odbijanje

Informirani pristanak odnosi se na slobodnu, dobrovoljnu i informiranu odluku. U skladu s člankom 25. stavkom 5. preinačene Direktive o postupcima azila, podnositelji zahtjeva i/ili njihovi zastupnici moraju dati pristanak na zdravstveni pregled. Iako pristanak nije pravni zahtjev, uvijek se potiče traženje pristanka za procjenu dobi prilikom uporabe nezdravstvenih metoda. On se može dobiti kroz sustavno i djelotvorno pružanje informacija i dobro razumijevanje postupka i njegovih svrha.

Informirani pristanak trebao bi se dobiti od podnositelja zahtjeva i/ili njegova zastupnika prije podvrgavanja procjeni dobi i nakon što su pružene sve relevantne informacije kako bi podnositelj zahtjeva mogao donijeti **informiranu odluku**. Osobito bi trebalo objasniti i moći dobro shvatiti potencijalni učinak zdravstvenog pregleda, pravo na odbijanje i posljedice odbijanja podnositelja zahtjeva da bude podvrgnut zdravstvenom pregledu.

U skladu s prethodno navedenim, podnositelj zahtjeva ima pravo odbiti podvrgavanje bilo kakvim zdravstvenim pregledima. U nekim slučajevima neodlučnost da im se pristupi može se nadići pružanjem

⁽²⁶⁾ EASO prikuplja i razvija informacije o zemlji podrijetla koje su dostupne na internetskoj stranici EASO-a: <https://www.easo.europa.eu/information-analysis/country-origin-information/country-reports>.

više informacija ili prilagođavanjem postupka potrebama podnositelja zahtjeva, ponekad odabirom alternativne metode. Činjenica da je podnositelj zahtjeva odbio takav zdravstveni pregled ne bi trebala spriječiti tijelo odlučivanja da donese odluku o zahtjevu za međunarodnu zaštitu (članak 25. stavak 5. Direktive o postupcima azila). Nadalje, zahtjev za međunarodnu zaštitu ne bi se trebao odbiti samo na temelju odbijanja pristupanja zdravstvenim pregledima. Nikakvi automatski zaključci ili posljedice ne bi trebali proizaći iz takvog odbijanja. Nadalje, u slučajevima odbijanja podnositelj zahtjeva ne bi se automatski trebao smatrati odraslom osobom, ali bi se razlozi za to trebali istražiti, njegova situacija trebala bi se procijeniti na pojedinačnoj osnovi i posljedice odbijanja ne bi trebale biti toliko nerazmjerno štetne da bi dovele podnositelja zahtjeva do pristanka. Ako podnositelj zahtjeva odluči da neće pristupiti procjeni dobi bez obrazloženja takvog odbijanja, procjena se mora nastaviti kada je to moguće s elementima koji su nadležnim tijelima na raspolaganju.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

- U 11 država EU+ informirani pristanak podnositelja zahtjeva dobiva se bez obzira na metodu procjene dobi.
- U 12 država EU+ pristanak podnositelja zahtjeva traži se samo ako će se upotrebljavati zdravstvene metode.
- U četirima državama EU+ ne traži se pristanak ni za koju metodu (dvije od tih država ne traže pristanak s obzirom na to da ne upotrebljavaju zdravstvene metode).
- S druge strane, u šest država EU+ traži se pristanak zastupnika u svim slučajevima.
- U sedam država EU+ pristanak zastupnika traži se samo ako će se upotrebljavati zdravstveni pregledi.
- U jednoj se državi EU+ traži pristanak zastupnika ako se čini da podnositelj zahtjeva ima manje od 14 godina.
- U pet država EU+ pristanak zastupnika nije potreban ni u kojem slučaju.
- U 15 država EU+ podnositelju zahtjeva pruža se mogućnost da odbije procjenu dobi bez obzira na metodu.
- U sedam država EU+ pruža se takva mogućnost, ali je ograničena na zdravstvene preglede.
- U trima državama EU+ takva mogućnost ne postoji.
- U pogledu posljedica odbijanja zdravstvene procjene dobi:
 - u 15 država EU+ podnositelja se zahtjeva ne smatra automatski odraslom osobom;
 - u šest država EU+ podnositelja zahtjeva smatra se odraslom osobom ako ne postoji obrazloženje za odbijanje ili ako ne postoje dodatni pokazatelji da je podnositelj zahtjeva dijete;
 - u šest država EU+ podnositelja zahtjeva automatski se smatra odraslom osobom ako odbije sudjelovati u procjeni dobi.
- Prilikom donošenja odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu u sedam se država EU+ odbijanje ne uzima u obzir, dok se u 14 država EU+ odbijanje uzima u obzir.
- U jednoj se državi EU+ odbijanje uzima u obzir samo ako je maloljetnost relevantna za sadržaj zahtjeva (temelji za sudski postupak ili ozbiljnu štetu koji su prilagođeni djetetu).

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

Načelo povjerljivosti i zaštita podataka za potrebe sigurnosnih razmatranja

Povjerljivost se odnosi na postupanje s informacijama. Kada se informacije dostave u povjerenju i kada su, stoga, povjerljive, mogu se dijeliti samo uz pristanak subjekta informacija ili ovlaštenim stranama ako je to dopušteno u nacionalnom pravu. Podijeljeni podatci ograničeni su u području primjene samo na podatke koji su dotičnim stranama potrebni za izvršavanje njihovih poslova. Ako to nije dozvoljeno zakonom, nositelj informacija trebat će pristanak vlasnika za dijeljenje informacija s drugom stranom. Prije otkrivanja osjetljivih informacija pristanak djeteta na dijeljenje informacija mora se tražiti na način koji je prilagođen

dobi djeteta. Svi uključeni u postupak procjene dobi trebaju razumjeti i biti obvezani zahtjevima zaštite podataka. Uz to, informirani pristanak trebao bi se dobiti od pojedinca prije daljnjeg dijeljenja njegovih informacija. Informacije se također moraju prikupljati i upotrebljavati samo za potrebe procjene dobi.

Načelo povjerljivosti neodvojivo je povezano sa sigurnosnim razmatranjima. Jamstva sigurnosti i povjerljivosti moraju se uvesti kao važne zaštitne mjere u postupku procjene dobi. To je posebno točno kada se ona odnosi na djecu bez pratnje kojoj je možda potrebna međunarodna zaštita.

To razmatranje ima dodatnu težinu prilikom traženja informacija u zemlji podrijetla djeteta koje je podnositelj zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

Ako podnositelj zahtjeva nema dokumentaciju kojom se dokazuje dob i ako se izjave ne smatraju dostatnima da je dokažu, nadležna tijela trebala bi pokušati biti proaktivna u potrazi za takvim informacijama drugim sredstvima. Raznolikost sredstava koja se mogu upotrebljavati široka je – npr. bilo koje nacionalne baze podataka ili baze podataka država EU+, članovi obitelji koji bi mogli imati dodatnu dokumentaciju ili veleposlanstva drugih zemalja.

Bez obzira na to, kao što je navedeno u Općoj napomeni br. 6. Odbora UN-a za prava djeteta ⁽²⁷⁾, u provođenju procjene dobi ne bi se trebalo upućivati na status djeteta kao tražitelja azila ili izbjeglice (točka 80.). Sigurnost članova obitelji djeteta koji su ostali u zemlji podrijetla može biti ugrožena ako se ne poštuje načelo povjerljivosti; dijete može postati izbjeglicom na licu mjesta (točka 23.), što znači da ako dijete traži međunarodnu zaštitu, otkrivanje takvih informacija nadležnim tijelima zemlje podrijetla može značiti da se podnositelja zahtjeva može proganjati ili da bi on mogao biti subjektom ozbiljne štete nakon povratka.

Nepovoljne posljedice kršenja načela povjerljivosti u pogledu prikupljenih informacija u okviru postupka međunarodne zaštite, uključujući informacije koje su prikupljene za potrebe procjene dobi, mogu ozbiljno utjecati ne samo na određeno dijete i njegovu obitelj već i na integritet sustava azila.

Kvalificirani stručnjaci koji imaju iskustva s djecom

Svim osobama koje rade s djecom i za djecu trebalo bi se pružiti odgovarajuće početno i stalno osposobljavanje o pravima i potrebama djece. U okviru svojeg područja stručnosti trebali bi moći pokazati znanje prilikom njezine uporabe za posebnu svrhu procjene dobi ili biti osposobljeni za to.

Najmanje nametljiva metoda

Kako je potvrđeno u preinačenoj Direktivi o postupcima azila, procjena dobi trebala bi se provoditi s pomoću najmanje nametljivog pregleda u odnosu na potrebnu razinu sigurnosti. Trebala bi se provoditi uz potpuno poštovanje dostojanstva pojedinca.

Pojam **invazivno** često se upotrebljava u medicinskim zahvatima kako bi se ukazalo na uvođenje instrumenata ili drugih objekta u tijelo ili tjelesne šupljine. To uključuje i rezanje tkiva. Taj se pojam može upotrebljavati kao sinonim za nametljivost, ali oba su pojma u ovom kontekstu međusobno zamjenjiva. S obzirom na to da negativni učinci metoda procjene dobi ne impliciraju uvijek spomenute fizičke učinke, već uplitanje u privatnost osobe, preferirani je pojam **nametljivost** zbog njegova šireg **spektra**.

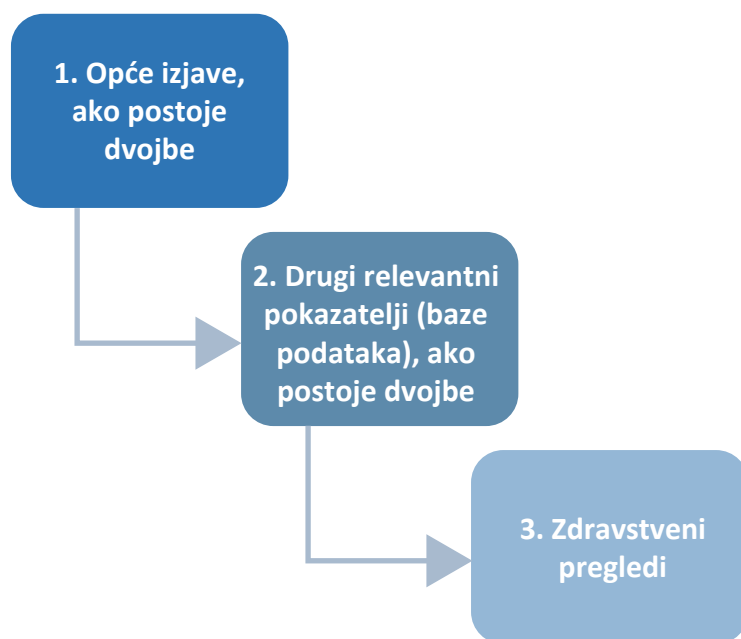
Smatra se da razina nametljivosti ovisi o utjecaju metode na privatnost osobe (temeljit razgovor), što se razlikuje od utjecaja na fizičko zdravlje pojedinca (npr. ionizacija) ili na psihičko zdravlje (npr. prisjećanje traumatičnih događaja). Zbog tih je pojedinačnih razmatranja iznimno teško postići konsenzus oko metoda koje su nametljivije od drugih i oko toga da ih se objektivno označi kao takve. Iz tog bi se razloga nametljivost trebala procjenjivati pojedinačno, ovisno o okolnostima određenog podnositelja zahtjeva. Na primjer, za neke se podnositelje zahtjeva s prethodnim traumatičnim iskustvima rendgen zapešća možda neće smatrati psihički nametljivim, dok bi razgovor sa snažnim psihološkim elementom, kao što je prisjećanje

⁽²⁷⁾ Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 6 (2005.) o postupanju prema djeci bez pratnje i razdvojenoj djeci izvan države porijekla.

prošlih događaja, za njih mogao biti uznemirujući. U nekim bi slučajevima uporaba određenog tunela za provođenje magnetske rezonancije (MR) mogla biti klaustrofobična i stoga neodgovarajuća za određene podnositelje zahtjeva.

Iz tog razloga odabir najmanje nametljive metode i postupka procjene dobi koji se prilagođava potrebama određenog podnositelja zahtjeva i dalje predstavlja izazov za nadležna tijela. Međutim, u članku 25. stavku 5. preinačene Direktive o postupcima azila nalaze se korisne smjernice o toj posebnoj točki.

„Države članice mogu za određivanje o starosti maloljetnika bez pratnje [...] koristiti zdravstvenu opremu, ako na temelju općih izjava ili drugih odgovarajućih pokazatelja države članice imaju dvojbe o starosti podnositelja zahtjeva.“ (članak 25. stavak 5. preinačene Direktive o postupcima azila)

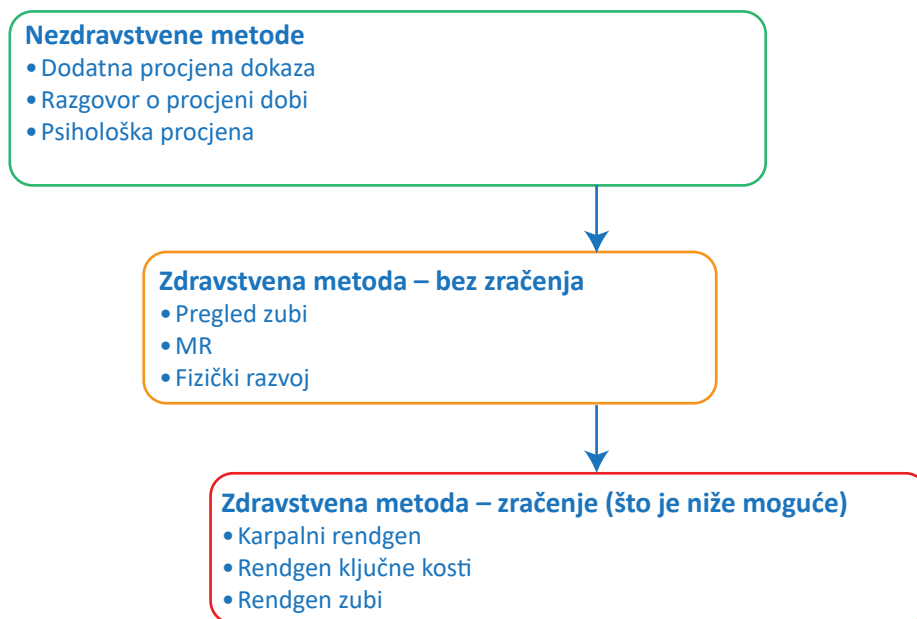
Kao rezultat toga, nadležna tijela prvo moraju ispitati sve postojeće dokaze, uključujući izjave i relevantne pokazatelje, prije donošenja odluke o tome je li potrebno provesti daljnju procjenu.

Stoga su nadležna tijela obvezna primijeniti proaktivan pristup u **prikupljanju i analiziranju svih postojećih dokaza** koji su im na raspolaganju. To ne uključuje samo dokumente osobe već i informacije drugih članova obitelji koji bi mogli imati informacije i dokaz o starosti osobe (npr. starija braća ili sestre s dokumentacijom kojom se dokazuje njihova starost), druge baze podataka itd. Te bi se informacije trebale prikupljati pod uvjetom da podnositelj zahtjeva ili njegovi članovi obitelji nisu u opasnosti. Prilikom prikupljanja ovakve vrste informacija, nadležna tijela ne provode procjenu dobi; ona se umjesto toga smatra uobičajenom analizom dokaza koju provode tijela u području azila ili migracija kao dio svojeg posla.

Kada se u dostupnoj dokumentaciji ili dokazima informacije o starosti ne pružaju izravno, potrebna je dublja analiza ili provjera, nakon čega je potrebna **dodatna analiza dokaza**. Ta bi se vježba mogla smatrati metodom procjene dobi koja se razlikuje od uobičajene metode prikupljanja podataka o kojoj se govorilo u prethodnom dijelu. Ta se metoda, zajedno s drugima, detaljno istražuje u poglavlju 4., u kojemu se analiziraju prednosti i ograničenja svake pojedinačne metode.

Neke od zdravstvenih metoda koje se upotrebljavaju za potrebe procjene dobi uključuju uporabu zračenja (karpalni rendgen, rendgen ključne kosti, zdjelice ili zubi). Uporaba tih metoda nosi rizik od potencijalno štetnih učinaka koje zračenje može imati na zdravlje podnositelja zahtjeva. Iz tog bi razloga trebalo prvo upotrebljavati manje nametljive metode (nezdravstvene), a ako se čini potrebnim posegnuti za zdravstvenim metodama, metode bez zračenja trebale bi imati prednost pred onima koje uključuju zračenje. Sljedeća slika vizualni je vodič načina na koje bi trebalo odrediti prioritete u metodama.

Određivanje prioriteta u metodama procjene dobi

Uporaba metoda koje uključuju zračenje treba se smatrati potrebnom samo kao krajnje rješenje. Ako se takve metode trebaju upotrebljavati, treba donijeti sve potrebne mjere opreza i mjere za sprječavanje rizika od negativnih učinaka. Doza izloženosti zračenju za podnositelja zahtjeva razlikuje se u praksi ovisno o izloženom području, opremi i nacionalnom zakonodavstvu. U tom je pogledu ključna primjena načela „što je niže moguće” (ALARA). ALARA je načelo sigurnosti zračenja koje se temelji na smanjenju doza zračenja i ograničavanju otpuštanja radioaktivnih materijala u okoliš primjenom svih „razumnih metoda”. ALARA nije samo načelo sigurnosti zračenja već je to i regulatorni zahtjev za sve programe zaštite od zračenja. Vrijeme, udaljenost i zaštita tri su glavna čimbenika koja se upotrebljavaju za održavanje doza zračenja što je niže moguće:

1. Vrijeme: ograničavanje vremena izlaganja zračenju smanjit će dozu zračenja.
2. Udaljenost: povećanje udaljenosti između ispitanika i izvora zračenja smanjit će izloženost za jedan kvadrat udaljenosti. Udvostručavanje udaljenosti između tijela i izvora zračenja smanjit će izlaganje zračenju za četiri puta.
3. Zaštita: postoje različite vrste zaštite koje se upotrebljavaju u smanjivanju izlaganja zračenju, uključujući olovne pregače, pokretne olovne štitnike, olovne naočale i olovne prepreke; prilikom rada u područjima s visokom razinom zračenja važna je uporaba zaštite kad god je to moguće.

Drugo važno razmatranje koje treba uzeti u obzir u pitanju nametljivosti odnosi se ne samo na odabranu metodu već i na način na koji se pregledi provode.

- Pregledi nikad ne bi trebali biti prisilni ili kulturno neprikladni; stručnjaci bi trebali biti kvalificirani i osposobljeni u pitanjima koja su rodno ili kulturno osjetljiva.
- Unutarnje smjernice o tome kako provoditi preglede trebaju odražavati mjere potrebne da bi se zajamčio željeni spol ispitivača i usmenog prevoditelja ako je potrebno, ili kako bi se broj prisutnih ispitivača smanjio na dvije osobe ne bi li scenarij podnositelju zahtjeva bio manje strašan.
- Prostor u kojima se provode metoda/prakse imaju odgovarajuće uvjete radi jamčenja najviše razine privatnosti, poštujući načelo povjerljivosti i prava djeteta, uključujući zaštitu djeteta.
- Pregledi koji uključuju golotinju, promatranje ili antropometrijska mjerenja genitalija ili intimnih dijelova trebaju se spriječiti s obzirom na to da su iznimno nametljivi; to je osobito točno za osobe iz drugačije sredine i za osobe koje su možda bile žrtve zlostavljanja.

i Iz tog se razloga za potrebe procjene dobi ne bi trebala primjenjivati nijedna metoda koja zahtijeva golotinju ili promatranje ili pregledavanje genitalija u okviru ispitivanja seksualne zrelosti.

Primjer iz prakse

Francuska – U skladu sa zakonom od 14. ožujka 2016. o zaštiti djeteta, uporaba rendgenskih zraka sada je ograničena i ispitivanje seksualne zrelosti izričito je zabranjeno kao metoda procjene dobi osoba koje tvrde da imaju manje od 18 godina.

Ujedinjena Kraljevina – Imigracijskim službenicima na granici dopušteno je provesti početnu procjenu prilikom prvog susreta s mladom osobom bez pratnje na temelju vlastite izjave pojedinca, svih dostupnih dokumenata, kao i procjenu fizičkog izgleda i ponašanja na licu mjesta koju provodi imigracijski službenik. To nije obvezujuće s obzirom na to da tu procjenu pojedinac može osporiti. Nadalje, imigracijski službenik može zatražiti dodatno pojašnjenje mišljenja o starosti pojedinca. U objema ovim situacijama, ako pojedinac odluči osporiti odluku ili u slučaju zabrinutosti imigracijskog službenika da je pojedinac mlađi od 18 godina, primjenjuje se načelo povlastice sumnje i prema pojedincu se postupa kao prema djetetu. To znači da će biti prebačen u odjel dječje službe lokalnog tijela, od kojeg će se zatim zatražiti da provede procjenu dobi. Sredstva kojima nadležno lokalno tijelo to čini nisu navedena u zakonodavstvu, ali razvijena je praksa prema kojoj dva socijalna radnika procjenjuju pojedinca te se odluka donosi na temelju te procjene. Oni će se koristiti svojom obukom i iskustvom u radu s mladim ljudima kako bi došli do zaključka.

Cipar – U relevantnom postupku upotrebljava se holistički pristup i on uključuje zdravstvene i nezdravstvene preglede.

Nezdravstveni pregledi:

1. dokumenti koje podnosi podnositelj zahtjeva;
2. dopis područnog ureda službe za socijalnu skrb;
3. razgovor o procjeni dobi koji je provela služba za azil.

Ako služba za azil nakon svih nezdravstvenih pregleda (1.–3.) i dalje sumnja u starost podnositelja zahtjeva, može se koristiti zdravstvenim pregledima za određivanje dobi podnositelja zahtjeva koji su navedeni u članku 10. stavku 1. točki (G) nacionalnog zakona o izbjeglicama.

Svi zdravstveni pregledi provode se u prisutnosti usmenog prevoditelja i skrbnika maloljetne osobe.

Točnost i margina pogreške

Pojam točnosti definira se kao „**kvaliteta ili stanje bivanja točnim ili preciznim**”. To je temeljno pitanje u pogledu postupka procjene dobi. Još uvijek ne postoji metoda procjene dobi koja može pružiti točne rezultate o kronološkoj dobi osobe. Trenutačne metode mogu samo ponuditi procjenu dobi, stoga bi izrazu „procjena dobi” trebalo dati prednost pred izrazom „utvrđivanje dobi”. Budući da sve metode imaju marginu pogreške, taj bi aspekt uvijek trebao biti dokumentiran, osobito u slučaju nepouzdanih rezultata. S obzirom na to da se ne mogu svim metodama procijeniti svi rasponi dobi, odabir metode trebao bi ovisiti o rasponu godina o kojem je riječ (neke su metode točnije u određenim segmentima dobi od drugih). Spol podnositelja zahtjeva koji podliježe procjeni drugi je čimbenik koji bi se trebao uzeti u obzir, imajući na umu da bi određena metoda mogla imati drugačije margine pogreške ovisno o spolu ispitanika ⁽²⁸⁾.

⁽²⁸⁾ Tscholl, P. M., Junge, A., Dvorak, J. i Zubler, V., „MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions”, *Scand J Med Sci Sports*, 2015., doi:10.1111/sms.12461.

U skladu sa smjernicama koje su predložili Ritz-Timme i sur. ⁽²⁹⁾, da bi se metoda procjene dobi smatrala prihvatljivom, mora ispunjavati sljedeće zahtjeve:

1. metoda mora biti transparentna i dokaziva te predstavljena znanstvenoj zajednici kao pravilo objavljivanjem u recenziranim časopisima;
2. trebale bi biti dostupne jasne informacije u vezi s točnošću metode za procjenu dobi;
3. metoda bi trebala biti dovoljno točna kako bi se riješila sva pitanja i ispunili posebni zahtjevi određenog slučaja;
4. u slučajevima procjene dobi živih pojedinaca treba uzeti u obzir načela medicinske etike i pravne propise, osobito ako je uključena medicinska intervencija.

Prema Schmeling i sur. (2011.) ⁽³⁰⁾, da bi se smatrali **točnima**, svi referentni materijali koji se upotrebljavaju trebaju ispunjavati određene zahtjeve (Solari, A. C. i Ambramovitch, K., „The accuracy and precision of third molar development as an indicator of chronological age in Hispanics”, *Journal of Forensic Sciences*, 2002., sv. 47., br. 3., str. 531.–535.):

- odgovarajuća veličina uzorka,
- provjerena starost kontrolnih osoba,
- ujednačena distribucija dobi,
- odvajanje po spolu,
- pojedinosti o datumu pregleda,
- jasna definicija ispitanih karakteristika,
- točan opis metodologije,
- pojedinosti o referentnom stanovništvu u pogledu genetsko-zemljopisnog podrijetla,
- socioekonomski status,
- zdravstveno stanje,
- pojedinosti o veličini skupine, srednjoj ili prosječnoj vrijednosti i mjeri odstupanja za svaku ispitanu karakteristiku.

Margina pogreške procjene trebala bi se dokumentirati i uključiti u izvješće na način koji je prilagođen čitatelju. To se radi kako bi se zajamčilo točno tumačenje rezultata i razumijevanje od strane drugih stručnjaka koji nisu medicinski stručnjaci, kao što su službenici za provedbu zakona, suci, tužitelji, skrbnici/zastupnici ili službenici u području azila i migracija.

Njemačka – Ako se nakon prvog ispitivanja ne dobiju pouzdani rezultati, i dalje bi trebalo primjenjivati načelo povlastice sumnje te bi se postupno trebale upotrebljavati druge metode procjene dobi kao dio postupka. Tako bi se odluka temeljila na širem rasponu dokaza i time postala pouzdana. Savezne države (*Länder*) odgovorne su za utvrđivanje dobi djece bez pratnje koje se provodi onda kada su „uzeta pod skrb” (*Inobhutnahme*) čim dođu u kontakt s njemačkim nadležnim tijelima. Njihova odluka temelj je i za postupak azila.

U preambuli zakona kojim se 2015. izmijenio Socijalni zakonik upućuje se na preporuke radne skupine Savezne službe za dobrobit mladih (*Bundesarbeitsgemeinschaft landesjugendämter*; http://www.bagljae.de/downloads/118_handlungsempfehlungen-umf_2014.pdf).

Stoga se u odjeljku 42. Socijalnog zakonika pruža temelj za postupak utvrđivanja dobi kojim se uvodi postupni postupak. Radna skupina Savezne službe za dobrobit mladih savjetuje proučavanje preporuka Skupine za forenzičko određivanje dobi (*Arbeitsgemeinschaft für Forensische Altersdiagnostik*, AGFAD;

⁽²⁹⁾ Ritz-Timme, S., Cattaneo, C., Collins, M. J. i sur., „Age estimation: the state of the art in relation to the specific demands of forensic practice”, *Int J Legal Med*, 2000., 113(3), str. 129.–136.

⁽³⁰⁾ Schmeling, A., Garamendi, P. M., Prieto, J. L. i Landa, M. I., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults”, *Forensic medicine – From old problems to new challenges*, Vieira, D. N. (ur.), InTech, 2001., dostupno na: <https://www.intechopen.com/books/forensic-medicine-from-old-problems-to-new-challenges/forensic-age-estimation-in-unaccompanied-minors-and-young-living-adults>.

http://campus.uni-muenster.de/fileadmin/einrichtung/agfad/empfehlungen/empfehlungen_ausserhalb_strafverfahren.pdf) za potrebe postupka određivanja dobi.

Norveška – Odjel za forenziku Sveučilišne bolnice u Oslu razvio je novu metodu za fazu čitanja rezultata rendgenskih snimki ruku i umnjaka. Sastoji se od statističkog modela koji kombinira podatke dviju radioloških metoda: razvoj trećeg kutnjaka prema Demirjšanu te Greulichov i Pyleov atlas ruke i zapešća. To ukupno uključuje više od 14 000 pojedinaca (obaju spolova). Statistički model temelji se na uvođenju prijelaznog modela na nekoliko kombiniranih/objedinjenih skupova podataka (za svaki spol), a Bayesov teorem upotrebljava se za dobivanje distribucija kronoloških dobi s obzirom na faze. Rezultati su predstavljeni kao intervali predviđanja od 95 % i 75 % te kao postotak slučajeva ispod 18 godina i 16 godina starosti. Zbog velikih bioloških varijacija koje nadilaze ono što je sadržano u referentnom materijalu rezultati ne mogu biti u potpunosti pouzdani. Međutim, jasnim rezultatima mogla bi se dati relativno velika važnost u cjelokupnoj procjeni. Sveučilišna bolnica u Oslu nedavno je objavila sveobuhvatni priručnik za tu metodu procjene dobi (pod nazivom BioAdler).

Ključni nalazi iz praksi država EU+

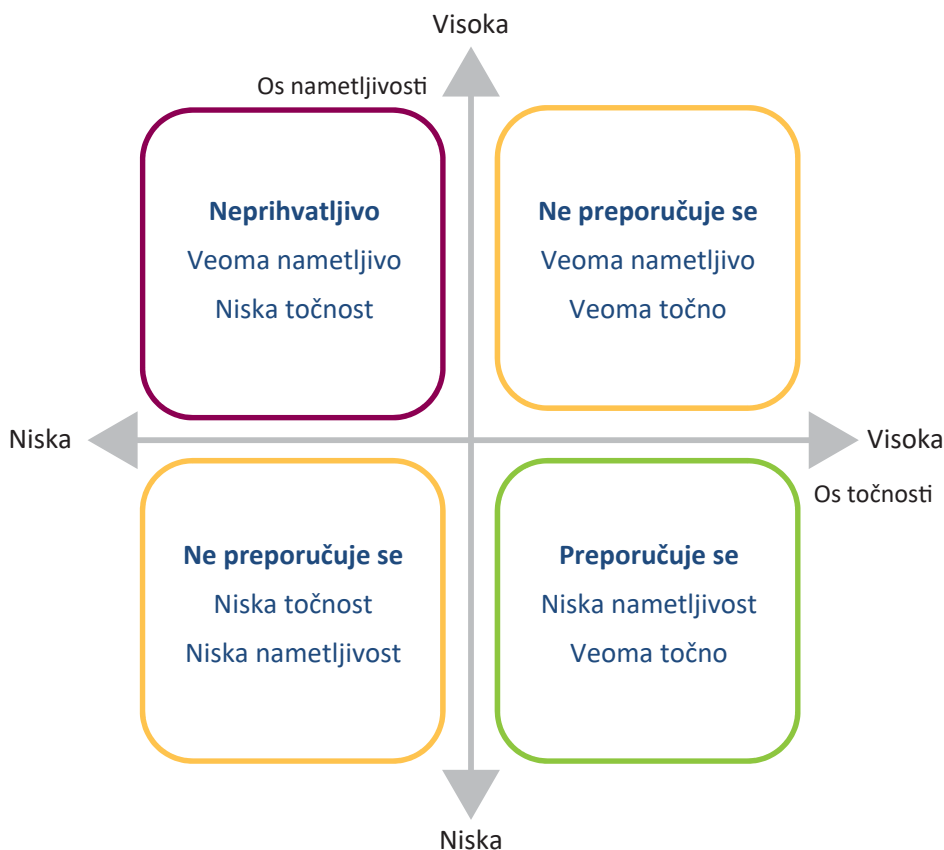
U slučaju nepouzdanih rezultata postupka procjene dobi u 16 država EU+ primjenjuje se načelo povlastice sumnje, dok se u šest država EU+ ono ne primjenjuje i razmatraju se samo dostupni dokazi ili informacije.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

Kombinacija nametljivosti i točnosti

Metode bi se trebale odabrati nakon uzimanja u obzir njihove nametljivosti i točnosti. Metodama koje su manje nametljive, ali točnije trebala bi se dati prednost, dok bi se metode koje su manje nametljive, ali i manje točne trebale odabrati posljednje. Procjenu bi trebalo zaustaviti u trenutku kada metoda postane veoma nametljiva, bez obzira na njezinu potencijalnu točnost. Dok su golotinja i otkrivanje genitalija iznimno stresni za sve osobe, to je još traumatičnije za djecu koja su možda bila zlostavljana tijekom progona u svojoj zemlji podrijetla ili tijekom migracije. Visoka razina nametljivosti i povećan rizik od traumatizacije kao rezultat uporabe tih metoda čine takve preglede neprihvatljivima za potrebe procjene dobi.

Razmatranje nametljivosti i točnosti

Pravo na djelotvoran pravni lijek

U slučaju negativne odluke (nesuglasnost s navedenom dobi) nadležna tijela trebala bi objasniti razloge za takvu odluku i obavijestiti podnositelja zahtjeva o tome kako je može osporiti. S obzirom na to da djetinjstvo/odrasla dob podnositelja zahtjeva može utjecati na provođenje postupka međunarodne zaštite (utvrđivanje prioriteta, zaštitne mjere itd.), odluka o procjeni dobi trebala bi se izdati odvojeno od odluke o međunarodnoj zaštiti i prije te odluke. Ako ne postoji posebno pravo na žalbu zbog rezultata same odluke o procjeni dobi, trebala bi biti dostupna mogućnost osporavanja ishoda kroz sudsko preispitivanje ili kao dio razmatranja cjelokupnog zahtjeva za zaštitu. Pojedinaac bi trebao imati pristup zastupniku ili pravnoj potpori koja će mu pomoći tijekom postupka. Prilikom izdavanja odvojene odluke informacije o tome kako je osporiti trebale bi se pružiti bez naknade i u skladu s razinom razumijevanja podnositelja zahtjeva. Podnositelj zahtjeva trebao bi u ovoj fazi imati mogućnost saslušanja njegova mišljenja.

Ključni nalazi iz prakse država EU+

Kada je riječ o pravnim lijekovima dostupnim podnositelju zahtjeva u pogledu odluke o procjeni dobi:

- u osam država EU+ pruža se mogućnost odvojenog osporavanja odluke o procjeni dobi;
- u devet država EU+ pruža se mogućnost osporavanja odluke o procjeni dobi u okviru odluke o međunarodnoj zaštiti ili istodobno s njome;
- u dvjema državama EU+ podnositelju zahtjeva ne pruža se pravni lijek u pogledu rezultata procjene dobi.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

Poglavlje 3. Postupak procjene dobi: provođenje multidisciplinarnog i holističkog pristupa

Provođenje holističkog i multidisciplinarnog pristupa u postupku procjene dobi

Holističkim pristupom u obzir se uzima cjelina nečega ili cjelovit sustav umjesto samo njegovih dijelova. Za razliku od jednostavne procjene dobi, u kojoj je procjena kronološke dobi glavni cilj, postupak procjene dobi koji se temelji na „holističkom” pristupu nije usredotočen samo na dob već u obzir uzima širi spektar čimbenika. S pomoću tog pristupa u obzir se uzimaju i potrebe djece i mladih u kontekstu migracija prilikom procjene kronološke dobi. Stoga se holističkom procjenom dobi ostavlja prostor za fleksibilnost i individualizaciju postupka procjene dobi, čime se omogućuje da se postupak procjene temelji na posebnim okolnostima i potrebama podnositelja zahtjeva (na primjer, treba li primijeniti procjenu dobi ili ne, utjecaj na odabir metoda, ispitivača itd.).

Kao posljedica toga, holistički osmišljenom procjenom dobi jača se operacionalizacija najboljeg interesa djeteta tijekom cijelog postupka. Sustavno i neprekidno razmatranje najboljeg interesa djeteta trebalo bi se odražavati u svim aktivnostima koje utječu na njega. Stoga bi svaki postupak procjene dobi u obzir trebao uzeti način na koji treba provoditi načelo za ispravnu i prioritetnu identifikaciju djeteta (osobito u slučaju djece bez pratnje). Trebalo bi donijeti određene mjere kako bi se dobila potpuna slika djetetovih potreba, na primjer:

- oni koji su u kontaktu s djetetom (uključujući učitelje, pružatelje skrbi, skrbnike/zastupnike, zdravstvene stručnjake, tijela nadležna za prihvata, tijela nadležna za azil i migracije i tijela za provedbu zakona) trebali bi se koristiti proaktivnim pristupom za prikupljanje svih informacija potrebnih za utvrđivanje aspekata zabrinutosti ili interesa (kao što su povijest zlostavljanja ili traumatična iskustva); tijekom cijelog postupka djecu bi trebalo saslušati ne samo u pitanju njihove starosti već i u pitanju njihovih drugih potreba i zabrinutosti;
- kako bi se smanjio broj razgovora i izbjegla ponavljajuća pitanja, ove informacije trebale bi biti dostupne drugim relevantnim dionicima (skrbnici/zastupnici, zdravstveni stručnjaci, tijela nadležna za prihvat, tijela nadležna za azil i migracije i tijela nadležna za provedbu zakona) tijekom cijelog postupka, kada je to moguće i uz poštovanje pravila o zaštiti podataka;
- nadalje, ti stručnjaci trebaju imati mogućnost izražavanja vlastitog mišljenja na temelju stručnosti i iskustva te razmjene svojih mišljenja kada je to potrebno;
- o postupku koji je potrebno uspostaviti treba raspraviti zajedno s relevantnim dionicima – u ovoj će se točki holistički pristup povezati s multidisciplinarnim pristupom kako slijedi.

Multidisciplinarni pristup kombinira ili uključuje nekoliko akademskih disciplina ili profesionalnih specijalizacija u pristupu temi ili problemu.

Multidisciplinarni pristup za potrebe procjene dobi odnosi se na istraživanje različitih aspekata ili čimbenika kao što su fizički, psihološki, razvojni, okolišni ili kulturni aspekti ili čimbenici ⁽³¹⁾. Isto tako, postupak procjene dobi koji se temelji samo na zdravstvenim metodama ne može se smatrati multidisciplinarnim. S obzirom na to da ne postoji jedinstvena metoda kojom se sa sigurnošću može odrediti dob osobe, u obzir treba uzeti višestruke čimbenike kroz uporabu različitih metoda. Time se jamči da se odluka temelji na širem rasponu dokaza, čime se poboljšava pouzdanost procjene. U tom pogledu multidisciplinarni pristup zahtijeva da su stručnjaci koji imaju odgovarajuće kvalifikacije u procjeni dobi u svojem području stručnosti uključeni

⁽³¹⁾ Vidjeti, na primjer, program djece odvojene od roditelja u Europi, Izjava o dobroj praksi, 2009., dostupno na: <http://www.scepnetwork.org/p/1/69>.

u postupak, tijekom ispitivanja i prilikom donošenja odluke nakon objave rezultata različitih pregleda. Ovisno o metodi, to može uključivati socijalne radnike, liječnike, radiologe, (dječje) psihologe, pedijatre ili druge odgovarajuće kvalificirane pojedince sa stručnošću u području razvoja djeteta i procjene dobi. Kako bi se podatci različitih stručnjaka uskladili, tijekom praktične provedbe multidisciplinarnog pristupa trebalo bi uspostaviti koordinacijske mehanizme.

Kao što je slučaj sa svim pitanjima povezanim s razmatranjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu i u skladu s člankom 4. preinačene Direktive o kvalifikaciji, u obzir bi se trebali uzeti svi dostupni dokazi. Odluka o tome koji bi stručnjaci trebali sudjelovati u procjeni trebala bi se donijeti s ciljem što većeg povećanja cjelokupne točnosti procjene, održavajući najmanji mogući učinak nametljivosti na podnositelja zahtjeva.

Prilikom donošenja odluke o tome koje metode treba odabrati prilikom provođenja procjene dobi, u obzir bi se prije svega trebao uzeti najbolji interes djeteta. U preinačenoj Direktivi o postupcima azila navodi se da ako nakon općih izjava ili drugih relevantnih indikacija i dalje imaju dvojbe u pogledu starosti podnositelja zahtjeva, države članice mogu upotrijebiti zdravstvene preglede u okviru razmatranja zahtjeva za međunarodnu zaštitu radi utvrđivanja starosti djece bez pratnje. Budući da su psihički razvoj i zrelost podnositelja zahtjeva ključni aspekti koje tijekom postupka treba istražiti, prije drugih metoda trebalo bi odabrati psihosocijalnu procjenu.

Ako su nakon multidisciplinarnog procjene države članice još uvijek u dvojbi u pogledu starosti podnositelja zahtjeva, smatrat će se da je podnositelj zahtjeva dijete.

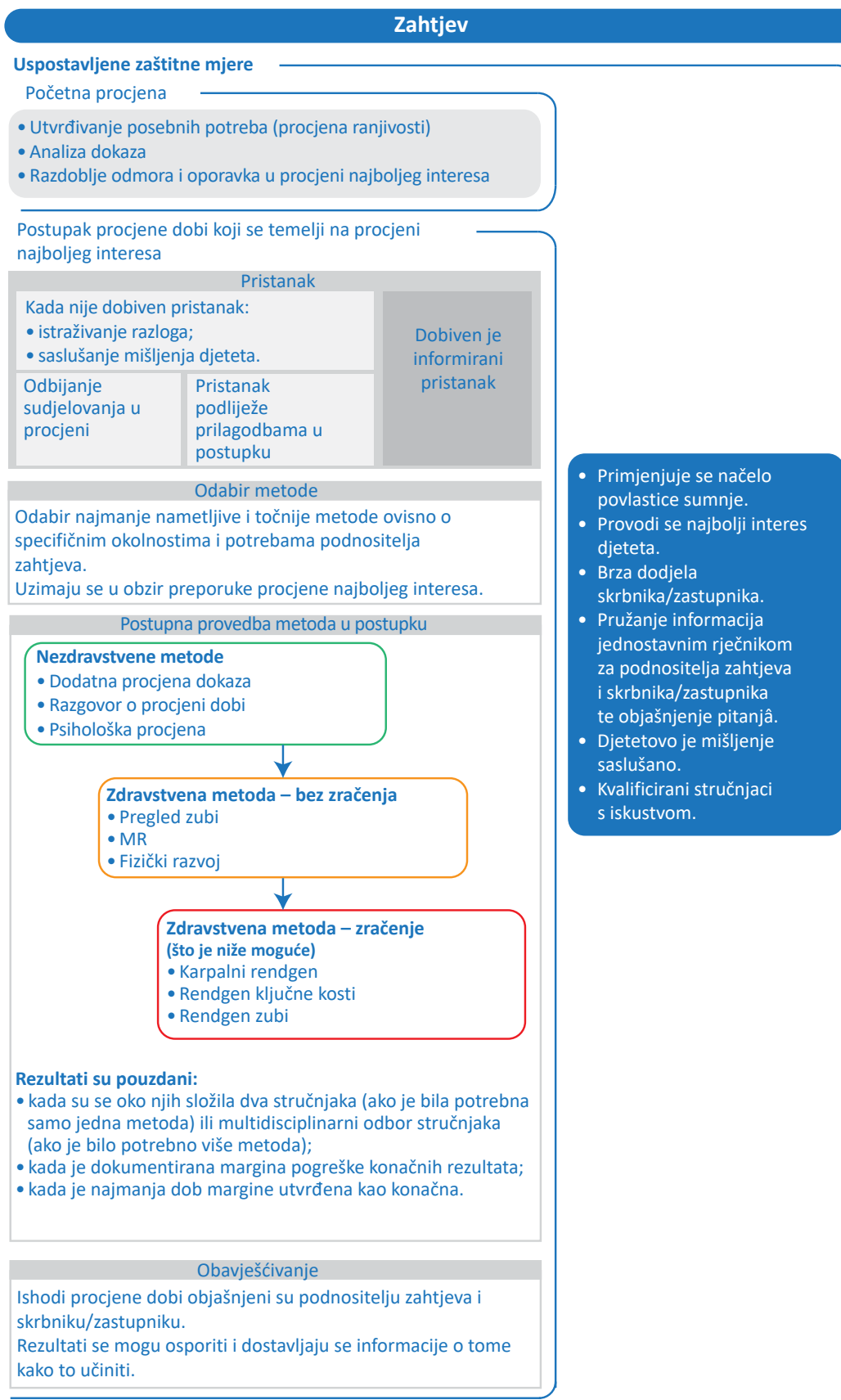
Prema IOM-u ⁽³²⁾, trenutačno postoje tri glavna pristupa procjeni dobi:

- prvi, koji se može smatrati **nezdravstvenim**, uključuje evaluaciju postojeće dokumentacije, vizualnu procjenu na temelju fizičkog izgleda i razgovore kojima se dobiva slika o životu i okolnostima pojedinca;
- drugi je u osnovi **zdravstveni** i uključuje fizički pregled i slikanje kostiju i/ili zubi radiografijom;
- trećim se pristupom žele integrirati podatci zdravstvenih i nezdravstvenih pristupa, uz istovremeno priznavanje da je **multidisciplinarna suradnja** preduvjet za jamčenje dobrih ishoda za ranjivu djecu i mlade.

⁽³²⁾ EASO-ova radna skupina za procjenu dobi, rujan 2016.

Dijagram toka postupka procjene dobi

Postupak, kako je opisan u prethodnom odjeljku, zajedno s potrebnim koracima i zaštitnim mjerama koje su potrebne kako bi se zajamčila djelotvorna i sigurna procjena dobi, vizualno je prikazan u sljedećem dijagramu toka.

Smjernice za postupak procjene dobi

Prilikom razmatranja je li procjena dobi potrebna ili nije

Prije donošenja odluke o postupku ili prije provođenja procjene dobi trebalo bi uspostaviti određene preduvjete i zaštitne mjere.

- Podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev za **međunarodnu zaštitu** i zabilježeni su osobni podatci kao što su identitet, dob i obiteljske veze.
- Navedena dob podnositelja zahtjeva (kao odrasle osobe ili djeteta) **nije potkrijepljena** dokumentima i nisu pruženi drugi dokazi kojima se navedena dob može dokazati.
- **Sumnja se** u navedenu dob podnositelja zahtjeva.
- Podnositelju zahtjeva privremeno se mogu uzeti **otisci prstiju** ako je raspon dobi u pitanju očito iznad dobi navedene za te potrebe u pravu EU-a i/ili nacionalnom pravu i uključiti u EU-ovu bazu podataka otisaka prstiju tražitelja azila (Eurodac) ⁽³³⁾.
- Prilikom primjene **načela povlastice sumnje** podnositelj zahtjeva smatra se mlađim od 18 godina te mu se, ako je bez pratnje, odmah dodjeljuje **skrbnik/zastupnik**.
- Od tog se trenutka razmatra **najbolji interes djeteta** sve dok pouzdani rezultati ne ukažu na to da je podnositelj zahtjeva odrasla osoba.

Dob osobe čimbenik je koji tu osobu može učiniti ranjivom (dijete, starija osoba) ili dodatno istaknuti druge, već postojeće ranjivosti (koje proizlaze iz spola, obiteljskih okolnosti, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, invaliditeta, ozbiljne bolesti ili mučenja ili drugih ozbiljnih oblika nasilja). Uzimajući u obzir da bi te ranjivosti mogle štetno utjecati na sposobnost podnositelja zahtjeva da podnese i opravda svoj zahtjev za međunarodnu zaštitu, u pravnoj stečevini EU-a u području azila nalaze se dodatne zaštitne mjere kojima se podnositeljima zahtjeva s posebnim potrebama pružaju pravedni postupci azila. Kako bi se zajamčilo da podnositelji zahtjeva s posebnim potrebama mogu u potpunosti podnijeti i opravdati svoj zahtjev, treba uspostaviti rani **mehanizam identifikacije** i, prema potrebi, kasniju procjenu ranjivosti. Međutim, nadležna tijela moraju i dalje biti oprezna kako bi brzo prepoznala znakove ranjivosti koji se mogu pojaviti u kasnijim fazama postupka i reagirati u skladu s tim. Ovaj mehanizam mora biti dostupan tijekom cijelog postupka kako bi se zajamčilo da je kasnija identifikacija moguća i da se bez odgode pruži odgovarajuća potpora.

Posebne potrebe ranjivog podnositelja zahtjeva trebale bi imati ključnu ulogu prilikom donošenja odluke o tome koje bi se metode trebale upotrebljavati, na koji bi se način trebala provesti procjena i hoće li ona imati negativne učinke na tog konkretnog podnositelja zahtjeva. Neke informacije prikupljene prilikom procjene posebnih potreba mogle bi se upotrebljavati u procjeni dobi. Time se izbjegavaju kašnjenja i udvostručavanje postupaka nad istom osobom. Kada se provede s pomoću holističkog i multidisciplinarnog pristupa, procjena dobi mogla bi pomoći u utvrđivanju drugih potreba i ranjivosti koje nisu uočene u prethodnim procjenama ranjivosti.

U toj fazi, ako se navedena dob ne može provjeriti i nakon što se zajamči da istraga neće ugroziti podnositelja zahtjeva kao ni njegovu obitelj, službenici bi trebali proaktivno tražiti informacije iz drugih izvora. Tijekom tog preliminarnog koraka, poznatog kao **analiza dokaza**, u obzir se uzimaju svi dokazi koji su na raspolaganju nadležnim tijelima (dokumenti, izjave podnositelja zahtjeva i njegovih članova obitelji o njegovoj starosti i identitetu, izjave skrbnika, informacije dostupne u drugim bazama podataka te prve procjene na temelju fizičkog izgleda). Prilikom suočavanja s djecom koja traže azil, osobito s djecom bez pratnje, od službenika se očekuje usvajanje osobito proaktivnog i empatičnog stava.

Na temelju rezultata prethodno spomenute analize odgovorna nadležna tijela mogla bi razlikovati slučajeve u kojima se sumnja u navedenu dob od onih u kojima to nije slučaj.

⁽³³⁾ U Uredbi o Eurodacu trenutačno se propisuje uzimanje otisaka prstiju svih osoba starijih od 14 godina; u prijedlogu za preinaku predložena dob smanjena je na 6 godina starosti.

Primjena **načela povlastice sumnje** trebala bi se pokrenuti čim se pojave dvojbe oko navedene dobi. Stoga bi se podnositelj zahtjeva trebao smatrati djetetom sve dok se dodatnim pregledima ne dobiju pouzdani rezultati.

S obzirom na to da se podnositelj zahtjeva smatra djetetom, odmah bi trebalo dodijeliti **skrbnika/zastupnika** kako bi se zajamčilo razmatranje najboljeg interesa djeteta u svim odlukama koje utječu na dijete. To uključuje određivanje je li potrebno provesti procjenu dobi.

Iako je glavni cilj procjene dobi procjena razine zrelosti podnositelja zahtjeva i iako se njome u obzir trebaju uzeti svi čimbenici relevantni za procjenu, u obzir treba uzeti i dobrobit djeteta. Zato je važno zajamčiti **razdoblje odmora i oporavka** između prve analize dokaza, koja se može provesti nakon dolaska, i cjelovite procjene dobi. Stoga se postupak procjene dobi u dvije faze smatra najprikladnijim kanalom za provedbu učinkovite i sigurne procjene dobi. To je osobito točno u kontekstu visokog priljeva, kada je iznimno važna potreba za učinkovitim postupkom identifikacije i registracije.

Razdobljem odmora i oporavka može se olakšati izgradnja povjerenja između djeteta i njegova skrbnika/zastupnika. Ono djetetu omogućuje i da se počne osjećati sigurno i da podijeli informacije potrebne za procjenu njegovih potreba. Tijekom tog razdoblja trebalo bi provesti **procjenu najboljeg interesa** ⁽³⁴⁾ kako bi se zajamčilo da je određeni postupak procjene dobi u skladu s pojedinačnim okolnostima podnositelja zahtjeva i da je očekivani ishod koristan za postupak te da nije štetan za dijete.

Tim bi se postupkom trebalo zajamčiti **sustavno saslušanje mišljenja** djeteta iznesenog kroz njegov iskaz ili prenesenog posredstvom njegova skrbnika/zastupnika. To pravo zahtijeva sustavnu primjenu, ne samo tijekom postupka već i u najranijoj fazi, prije donošenja odluke o primjeni procjene.

- Mišljenja bi se trebala uzeti svaki put kada nadležna tijela **sumnjaju** u izjave ili druge dokaze koje je pružio podnositelj zahtjeva. Jednostavan pokušaj razmjene mišljenja i pružanja konstruktivnog objašnjenja razloga zbog kojih se navedena dob ne prihvaća ili zašto informacije nisu dostatne za prihvaćanje izjava mogu pomoći podnositelju zahtjeva da razumije postupak i poveća želju za suradnjom.
- U slučaju mogućih **nedosljednosti** u pogledu njegove dobi podnositelju zahtjeva mora se pružiti prilika i vrijeme da ih objasni, usmeno ili pisano.
- Ponekad će podnositelj zahtjeva pružiti dodatnu dokumentaciju ili druge dokaze ili uvjerljiva objašnjenja te će moći potkrijepiti navedenu dob. Stoga bi slijedom takvih **objašnjenja i dodatnih elemenata** procjena dobi postala nepotrebna.

Nakon procjene svih dokaza, zaključka da su dvojbe o starosti podnositelja zahtjeva opravdane, saslušanja mišljenja podnositelja zahtjeva i ispunjavanja obrasca za procjenu najboljeg interesa, može se donijeti odluka o tome treba li pokrenuti postupak procjene dobi ili ne.

Prilikom provedbe procjene dobi

Ako se **pokaže da je procjena dobi potrebna te se preporučuje na temelju procjene najboljeg interesa**, postupak procjene dobi pokreće se bez odgode. Nadležna tijela trebaju zajamčiti da su podnositelju zahtjeva i skrbniku/zastupniku pružene relevantne **informacije** koje su izražene jednostavnim rječnikom, kao i da se te informacije razumiju. Na sva pitanja koja bi podnositelj zahtjeva i/ili njegov skrbnik/zastupnik mogli imati treba dati odgovor i trebaju se pružiti sva potrebna objašnjenja.

Time će podnositelj zahtjeva i/ili njegov skrbnik/zastupnik biti više kadri dati **informirani pristanak** na postupak. U slučajevima kada podnositelj zahtjeva ne može dati pristanak zbog opravdane prepreke bit će dostatan informirani pristanak skrbnika/zastupnika. U slučaju suzdržanosti u pogledu postupka treba je razjasniti u bilo kojoj fazi. **Odbijanje sudjelovanja** u procjeni ne bi trebalo ukazivati na automatsko razmatranje punoljetnosti. U takvim bi se slučajevima podnositelja zahtjeva trebalo ponovno **saslušati** te bi trebalo u potpunosti istražiti razloge za to. Neodlučnost se može nadvladati tako da se podnositelju

⁽³⁴⁾ Vidjeti, primjerice, program za djecu odvojenu od roditelja u Europi, Dokument o stajalištu o procjeni dobi u kontekstu djece odvojene od roditelja u Europi, 2012., dostupno na <http://www.scepnetwork.org/images/16/163.pdf>.

zahtjeva i/ili njegovu skrbniku/zastupniku pruži više informacija ili tako da se postupak prilagodi njegovim potrebama, primjerice odabirom alternativne metode.

U svakom slučaju, odbijanje podvrgavanju procjeni dobi ne može biti jedini razlog za odbijanje zahtjeva (članak 25. stavak 5. Direktive o postupcima azila).

Jednom kada je dobiven **informirani pristanak**, postupak bi sa svim potrebnim zaštitnim mjerama trebao biti dostupan i, prema potrebi, dodatno prilagođen posebnim potrebama ili okolnostima djeteta u skladu s nacionalnom praksom i pravnom stečevinom EU-a.

Odabir metoda trebao bi biti individualiziran u najvećoj mogućoj mjeri i najmanje nametljiv te bi se prednost trebala dati najtočnijoj metodi. Prilikom donošenja odluke o tome koja je metoda **najmanje nametljiva** trebalo bi razmotriti ne samo fizički već i psihološki učinak na podnositelja zahtjeva (vidjeti članak 25. stavak 5. drugi podstavak Direktive o postupcima azila). U obzir treba uzeti i okolišne i kulturne čimbenike.

Pregledi bi se trebali provoditi postepeno, a prednost bi se trebala dati nezdravstvenim metodama. Ako se njima ne dođe do pouzdanih rezultata, mogu se upotrijebiti zdravstvene metode koje ne zahtijevaju uporabu zračenja. Uporaba zdravstvenih metoda koje zahtijevaju uporabu zračenja trebale bi biti posljednja mogućnost i, kako je prethodno navedeno, trebalo bi upotrijebiti onu koja zahtijeva uporabu najniže doze zračenja. Rezultatima ispitivanja kojima se procjenjuje psihološka zrelost trebala bi se dati barem jednaka važnost kao i rezultatima proizašlima iz procjene fizičkog razvoja. Tim se pristupom jamči izbjegavanje svih dodatnih nepotrebnih pregleda ako su jednom metodom dobiveni pouzdani rezultati.

Pregledi nikad ne bi trebali biti prisilni ili kulturno neprikladni, a stručnjaci bi trebali biti **kvalificirani**, osposobljeni za pitanja koja su rodno i kulturno osjetljiva te bi trebali biti upoznati s pruženim protokolima i/ili smjernicama u tom pogledu ⁽³⁵⁾. Pregledi koji uključuju golotinju ili pregled, promatranje i/ili mjerenje genitalija ili intimnih dijelova tijela moraju se isključiti s obzirom na to da su veoma nametljivi.

Ako se nekom od metoda koja se primjenjuje tijekom procjene dobi dobije rezultat koji ukazuje na to da je osoba mlađa od 18 godina, procjenu bi trebalo zaustaviti. U takvim slučajevima, ako je dob koju je naveo podnositelj zahtjeva u okviru dobivenog raspona, treba je smatrati valjanom; međutim, ako nije, umjesto toga bi kao valjanu dob trebalo uzeti **najnižu dob na margini**.

- Kada je potrebno učiniti nekoliko pregleda zbog naknadnih i nepouzdanih rezultata, konačne rezultate trebao bi analizirati **odbor stručnjaka**. Ti stručnjaci trebali bi pripadati različitim područjima stručnosti i trebali bi imati opće znanje ili iskustvo u radu s djecom. Odbor stručnjaka s multidisciplinarnom pozadinom trebao bi obuhvatiti socijalne radnike, forenzičke stručnjake, stručnjake u području zaštite djeteta i djelatnike stručne za pitanja povezana s djecom.
- Kada to nije moguće ili u slučajevima kada se upotrebljava samo jedna metoda, procjenu bi trebala provoditi najmanje **dva stručnjaka**. Trebalo bi zajamčiti da su oba kvalificirana stručnjaka pružila svoja mišljenja i da su donijela jednoglasnu odluku. Ako se ta dva stručnjaka ne mogu složiti oko konačne odluke, može se preporučiti da se slučaj prenese na višu razinu i da odluku donese iskusan i kvalificiran nadzornik.

Ako se ne može postići dogovor, procjena dobi trebala bi se smatrati nepouzdanom i trebalo bi primijeniti načelo povlastice sumnje. U takvim bi se slučajevima podnositelja zahtjeva trebalo smatrati djetetom.

Odluka bi trebala biti obrazložena, izdana pisanim putem i objašnjena usmeno. U toj bi odluci trebalo spomenuti i stručne kvalifikacije, iskustvo i odgovarajuću obuku stručnjaka, kao i marginu pogreške upotrebljivanih metoda. Podnositelja zahtjeva trebalo bi obavijestiti o mogućnosti osporavanja odluke i, ako je primjenjivo, trebalo bi mu pružiti pravnu pomoć da to učini.

S obzirom na dalekosežne posljedice identifikacije osobe kao odrasle osobe ili kao djeteta, podnositelju zahtjeva trebala bi se pružiti prilika da **ospori rezultate** na brz i pristupačan način. Mogući načini na koje bi podnositelj zahtjeva mogao osporiti rezultate procjene jesu žalbe ili sudsko preispitivanje.

⁽³⁵⁾ Vidjeti, na primjer, program za djecu odvojenu od roditelja u Europi, Dokument o stajalištu o procjeni dobi u kontekstu djece odvojene od roditelja u Europi, 2012., dostupno na <http://www.scepnetwork.org/images/16/163.pdf> ili <http://www.scepnetwork.org/p/1/76/position-papers>.

Nadalje, u postupku bi se trebala uzeti u obzir mogućnost pružanja novih informacija nakon završetka procjene; stoga bi trebalo omogućiti naknadnu **reviziju** procijenjene dobi.

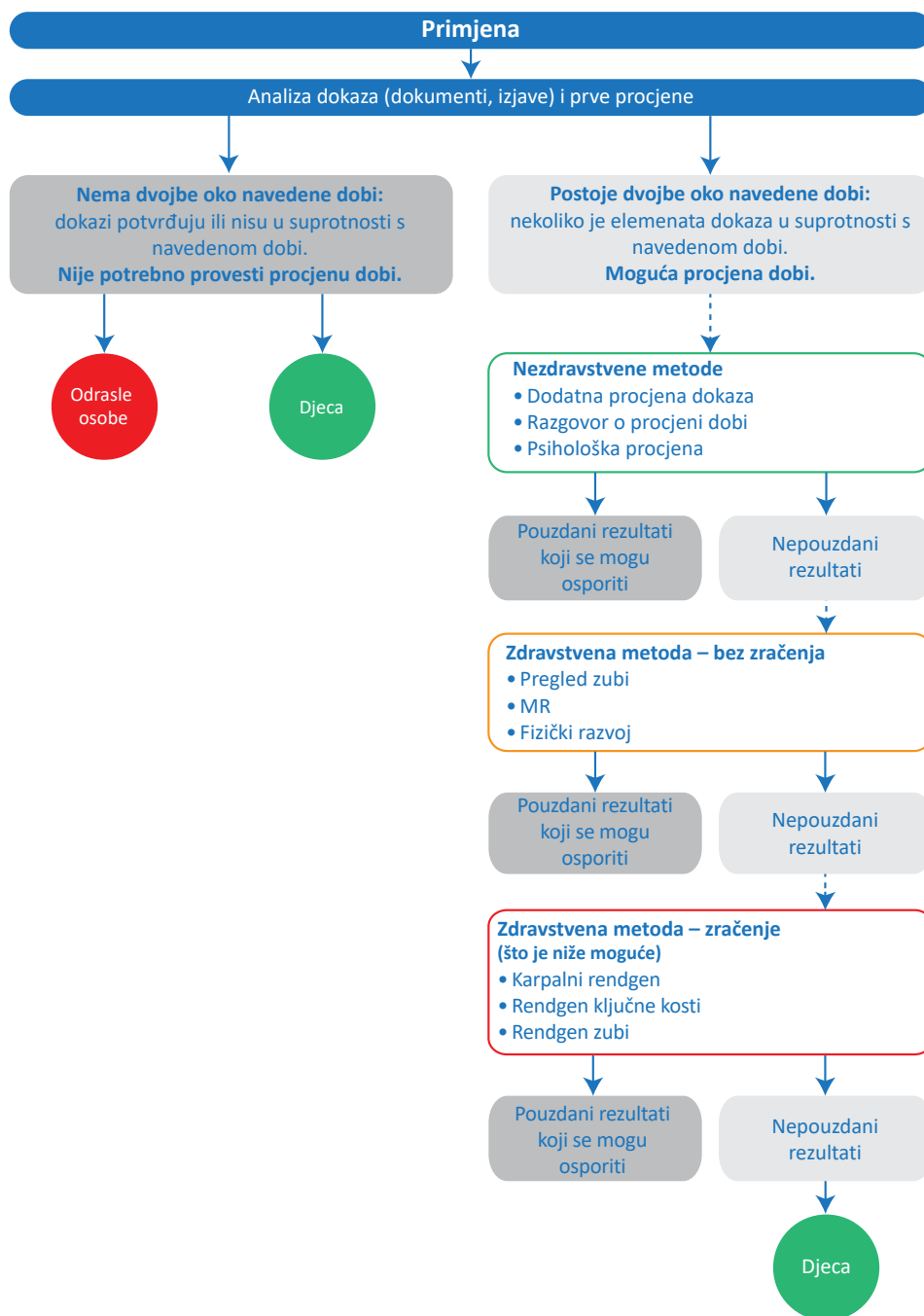
U slučaju netočne procjene dobi odmah bi trebalo poduzeti mjere kojima bi se te informacije jednostavno i djelotvorno ispravile te bi u svim potrebnim bazama podataka trebalo kopirati te izmjene.

Poglavlje 4. Pregled metoda procjene dobi

Metode koje se trenutačno upotrebljavaju klasificirane su kao zdravstvene i nezdravstvene, ovisno o tome zahtijevaju li uključenost liječnika. U okviru zdravstvenih metoda postoji razlika između metoda bez zračenja i metoda koje uključuju zračenje.

Klasifikacija i postepena uporaba metoda radi sprječavanja nepotrebnih pregleda prikazana je u sljedećem dijagramu toka. Nema upućivanja na zaštitne mjere i prava postupka s obzirom na to da su oni analizirani u prethodnom poglavlju i u dijagramu toka postupka procjene dobi.

Dijagram toka o metodama

Smjernice o postupnoj provedbi metoda

Odmah nakon što izraze želju za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu, podnositelji zahtjeva počinju uživati određena prava (pravo ostanka na tom području, na osnovne materijalne uvjete prihvata te pravo na utvrđivanje i procjenu njihovih posebnih potreba). U slučaju da se možda radi o djetetu, identifikacija posebnih postupovnih potreba i pružanje posebnih uvjeta prihvata glavni su prioritet zbog inherentne ranjivosti djece. U skladu s člankom 25. stavkom 5. preinačene Direktive o postupcima azila, svi dobiveni dokazi mogu pomoći u utvrđivanju dobi djeteta i/ili uklanjanju ili ublažavanju potrebe da se provedu dodatne procjene dobi, stoga bi to trebala biti početna točka prije donošenja odluke o tome treba li provesti procjenu dobi ili ne.

Analiza dostupnih dokaza i prve procjene

Kako je navedeno u članku 24. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i u članku 7. Konvencije o pravima djeteta:

„Svako dijete upisuje se u matične knjige odmah nakon rođenja i ima pravo na stjecanje državljanstva.”

Rodni list dokument je kojim se dokazuje rođenje osobe, datum, mjesto, spol i roditelji. Glavna svrha prijave u matičnu evidenciju jest stvaranje pravnog dokumenta koji se može upotrebljavati za utvrđivanje i zaštitu prava pojedinca.

U skladu s prethodno navedenim, u nekim se zemljama važni događaji njihovih građana ili stanovnika ne registriraju sustavno (rođenja, brakovi i smrti) te se u nekim oni registriraju rijetko ili kasno. Stoga takve registracije možda neće zadovoljiti standarde javne evidencije za tijela država EU+ (sprječavanje dvostruke registracije jednog događaja, nedostaci ili nedosljednosti u evidenciji itd.). Nadalje, zbog događaja koji su se dogodili u njihovoj zemlji podrijetla ili okolnosti njihova bijega (oružani sukobi ili progon i/ili diskriminacija nadležnih tijela itd.), ti pravni dokumenti možda neće biti dostupni osobama kojima je potrebna međunarodna zaštita i one stoga neće moći pružiti valjani dokaz ili pouzdane certifikate o svojem identitetu.

Uzimajući u obzir prethodno spomenute okolnosti i napore podnositelja zahtjeva da podnese sve informacije koje su mu na raspolaganju, nadležna tijela trebala bi prihvatiti sljedeće dokumente, među ostalim, kao popratne dokaze:

- putovnice,
- osobne iskaznice,
- boravišne iskaznice,
- putne isprave kao što su one koje pruža UNHCR,
- certifikate drugih zemalja (vjerske ili građanske) kojima se dokazuje građanski status (brak, rođenje, obiteljska knjižica) podnositelja zahtjeva ili bilo kojeg člana obitelji koji upućuju na dob podnositelja zahtjeva.

Osim tih dokumenata, izvori korisnih informacija kao što su zajedničke baze podataka (na primjer, Schengenski informacijski sustav)⁽³⁶⁾, Eurodac ili baza podataka Interpola o ukradenim i izgubljenim putnim ispravama⁽³⁷⁾) mogu sadržavati informacije o dobi podnositelja zahtjeva.

Jednako tako, izjave ili dokumenti dostupni u spisu članova obitelji ili rodbine podnositelja zahtjeva mogu se upotrebljavati radi pojašnjenja i/ili potvrđivanja navedene dobi bez potrebe za dodatnom procjenom. Kako bi se spriječilo ugrožavanje djeteta ili obitelji, prilikom prikupljanja ove vrste podataka potreban je poseban oprez. To je osobito točno u kontekstu međunarodne zaštite.

⁽³⁶⁾ SIS: opsežni informacijski sustav koji pruža potporu kontroli vanjskih granica i suradnji u području provedbe zakona na schengenskom području.

⁽³⁷⁾ SLTD: baza podataka koja sadržava zapise o ukradenim, izgubljenim ili poništenim putnim ispravama kao što su putovnice, osobne iskaznice, propusnice UN-a ili vize u obliku pečata.

Kada ih provodi osoblje s iskustvom u radu s djecom, mogu se upotrijebiti prve procjene na temelju fizičkog izgleda kako bi se njima ojačala početna analiza. Kada se upotrebljavaju zajedno s drugim dostupnim informacijama, mogu se upotrebljavati kako bi se njima potkrijepili rezultati preliminarnog pregleda.

Međutim, s obzirom na to da se procjena temelji isključivo na fizičkim karakteristikama i stoga lako može dovesti do proizvoljnih, subjektivnih i netočnih rezultata, prilikom davanja važnosti takvim razmatranjima potreban je poseban oprez. Iz tog se razloga promatranje fizičkog izgleda ne može smatrati metodom procjene dobi i ne može se upotrebljavati samostalno s obzirom na to da se tako ne može sa sigurnošću odrediti određena kronološka dob.

Fizički izgled može služiti za odvajanje ili razlikovanje očitih slučajeva (osobe s nedvojbenim karakteristikama odraslih osoba ili djece), ali ne bi se trebao upotrebljavati u slučaju starijih tinejdžera ili mlađih odraslih osoba. U tim se slučajevima primjenjuje načelo povlastice sumnje (kojom se potvrđuje navedena dob ili koja upućuje na odgovarajuću procjenu dobi) sve dok se ne dobiju pouzdani rezultati.

IOM i drugi stručnjaci upozoravaju na to da životna iskustva djece mogu utjecati na njihov razvoj. To znači da bi djeca mogla zaostajati u određenim aspektima ili biti razvijenija u drugim. Istraživanja u tom području pokazala su da posttraumatski stresni poremećaj može dovesti do preranog biološkog starenja do između 5 i 10 godina ⁽³⁸⁾.

S obzirom na to da ograničena trenutačnih metoda mogu dovesti do netočne procjene dobi, mora se uspostaviti mehanizam revizije kojim bi se mogla ispraviti dob koja je neispravno unesena u sustav. Jednom kada je utvrđeno da je procjena netočna, odmah bi trebalo poduzeti odgovarajuće mjere (promjena smještaja, dodjela skrbnika ako se uspostavilo da je podnositelj zahtjeva dijete itd.).

Njemačka – Primjenjive smjernice:

1. provjera osobnih dokumenata, traženje dodatnih informacija;
2. razgovor (dva kvalificirana i iskusna člana osoblja), cjelokupni dojam razvoja, uključujući kvalificirani vizualni pregled;
3. u slučaju dvojbe, zdravstveni pregled – metoda s najmanjim utjecajem na zdravlje djeteta.

Norveška – U svim slučajevima kada dijete bez pratnje ne dostavi važeću osobnu ispravu koja ima veliku važnost potrebno je provesti dodatnu istragu identiteta podnositelja zahtjeva uključujući, među ostalim, procjenu dobi. Temelj te procjene dobi jesu informacije o dobi podnositelja zahtjeva dobivene tijekom postupka azila, tj.:

- vlastite informacije podnositelja zahtjeva o njegovoj starosti;
- osobne isprave;
- identifikacijske informacije iz drugih država članica (ako je podnositelj zahtjeva identificiran u drugim zemljama);
- provjera identiteta podnositelja zahtjeva u njegovoj zemlji podrijetla;
- izjava ili napomena o starosti podnositelja zahtjeva drugih dionika kao što su pravni skrbnik, odvjetnik, socijalna služba ili zdravstveni djelatnici;
- izjava ili napomena o starosti podnositelja zahtjeva imigracijske policije (koja provodi registraciju podnositelja zahtjeva) i voditelja slučaja koji provodi razgovor o azilu;
- zdravstveni pregled dobi;
- zdravstvena procjena dobi.

U slučajevima provedbe zdravstvenog pregleda dobi zdravstvena procjena dobi provodi se u odnosu na druge informacije u slučaju. Smjernice za politiku donose upute o tome kako usporediti različite prethodno navedene elemente.

⁽³⁸⁾ Ladwig, K.-H., Brockhaus, A. C., Baumert, J. i sur., „Post-traumatic stress disorder and not depression is associated with shorter leukocyte telomere length: findings from 3 000 participants in the population-based KORA F4 study”, Ouellette, M. M. (ur.), *PLOS ONE*, 2013., 8(7): e64762. doi:10.1371/journal.pone.0064762.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

U 27 država EU+ pruženi se dokumenti uzimaju u obzir kao dokaz o dobi podnositelja zahtjeva.

Uz te dokumente, prve procjene na temelju fizičkog izgleda donose se u 19 država EU+.

Postoje dvojbe oko navedene dobi: potencijalna potreba za procjenom dobi

U slučaju opravdane sumnje o navedenoj dobi podnositelja zahtjeva (postoje dvojbe oko navedene dobi, dostupni je dokazi ne potkrepljuju ili je ona u suprotnosti s njima) može biti potrebno provesti procjenu dobi. U tim slučajevima nadležna tijela trebaju odabrati metodu ili metode za tu svrhu.

Cjelokupni pregled metoda koje se trenutačno upotrebljavaju, zajedno s kratkim opisom postupka, nalazi se u sljedećem odjeljku. Metode su podijeljene u „zdravstvene” ili „nezdravstvene” ovisno o tome je li u njih uključen liječnik. Zdravstvene metode klasificirane su i ovisno o tome podrazumijevaju li uporabu zračenja.

U Općoj napomeni br. 6 Odbora UN-a za prava djeteta navodi se da identifikacija djeteta kao djeteta bez pratnje ili odvojenog od roditelja uključuje procjenu dobi koja bi u obzir trebala uzeti fizički izgled, ali i psihološku zrelost.

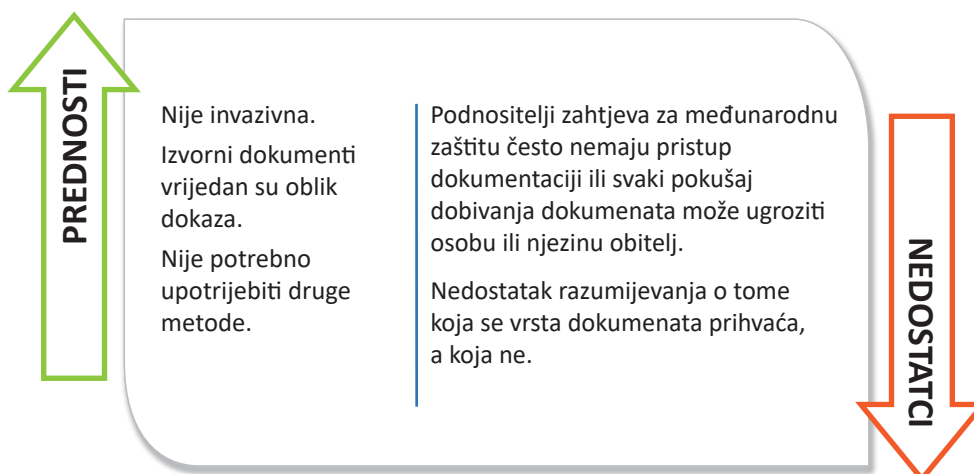
A. Nezdravstvene metode**Ključni nalazi iz praksi država EU+**

U trima državama EU+ upotrebljavaju se samo nezdravstvene metode za procjenu dobi podnositelja zahtjeva.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

1. Dodatna procjena dokaza

Kada prvotno prikupljeni dokumenti ili dostupne informacije ne uključuju upućivanje na dob, moglo bi biti potrebno provesti dodatnu procjenu drugih dokumenata, a provode je službenici u području azila i migracija. Neka dokumentacija, čak i ako ne sadržava informacije o dobi, može pružiti informacije o dobi podnositelja zahtjeva koja se može procijeniti, tj. školski spisi, obiteljske knjižice cijepljenja ili drugi medicinski spisi. Na primjer, osoba bi mogla biti upoznata s time da novorođenče dobiva određeno cjepivo u određenoj dobi ili margini dobi, kao i to da se kartica izdaje u određeno vrijeme, pa bi se stoga starost vlasnika mogla približno procijeniti.

2. Razgovor o procjeni dobi

Ova metoda uključuje uzimanje i analizu iskaza koji je dao pojedinac o čijoj se dobi raspravlja.

Glavne razlike između metoda psihosocijalne procjene jesu pozadina i posebna stručnost osobe koja provodi procjenu, kao i područja istraživanja. Psihološku procjenu provodili bi stručnjaci u području dječje psihologije ili razvoja djeteta, dok bi razgovor o procjeni dobi uglavnom provodili službenici koji rade u nadležnim tijelima u području azila i migracija te koji imaju iskustva u provođenju razgovora s djecom u postupku azila.

Tijekom razgovora o procjeni dobi voditelj razgovora pokušava rekonstruirati kronološki niz životnih događaja kojim se može donijeti zaključak o dobi osobe ili procijeniti njezina starost. Lokalni kalendar događaja⁽³⁹⁾ (prilagođeni kalendar koji pruža datume važnih događaja na određenom zemljopisnom području) zajedno s „pitanjima prije i kasnije”⁽⁴⁰⁾ (cilj je utvrditi dva poznata događaja, jedan koji se pojavio prije i jedan koji se pojavio nakon rođenja djeteta – ta pitanja poznata su i kao „sendvič-pitanja”) može biti koristan alat za pomoć službenicima, podnositelju zahtjeva ili članovima obitelji kako bi približno odredili datum rođenja djeteta.

- Kako bi se mišljenja djeteta uzela na način koji je prilagođen djetetu i kako bi se dijete potaknulo da pruži informacije, službenici koji se izravno bave djecom trebali bi biti osposobljeni za uporabu **tehnika razgovora koje su prilagođene djetetu**⁽⁴¹⁾. Ako je to moguće, usmeni prevoditelj također bi trebao biti upoznat s vođenjem razgovora s djecom.
- Pružanje dostatnih informacija podnositelju zahtjeva prije početka razgovora ključno je kako bi se zajamčilo sudjelovanje osobe, razvio suradnički stav i izgradilo povjerenje između svih uključenih dionika. Voditelj razgovora treba pružiti relevantne informacije jednostavnim rječnikom (svrha razgovora, uloga uključenih i prisutnih osoba i razlozi dvojbe oko navedene dobi), mora zajamčiti da podnositelj zahtjeva razumije i informacije i usmenog prevoditelja te mora zajamčiti da su potrebe podnositelja zahtjeva zadovoljene u najvećoj mogućoj mjeri (spol voditelja razgovora i usmenog prevoditelja, potrebni dogovori oko razgovora itd.). Jednako je važno podnositelju zahtjeva pružiti priliku da objasni sve nedosljednosti tijekom razgovora.
- Prilikom donošenja odluke o provođenju postupka procjene dobi treba zajamčiti da se, u slučaju djeteta, teret dokazivanja prebaci na nadležna tijela. Djeca ne mogu objasniti stvari na isti način kao odrasle osobe, a to je ograničenje osobito vidljivo prilikom razgovora s djecom koja imaju drugačije kulturno podrijetlo u kojem dob možda nije toliko relevantna kao u zapadnim kulturama (na primjer, u različitim kulturama upotrebljavaju se različiti kalendari). Nadalje, sebe mogu smatrati odraslim osobama ili se mogu smatrati odraslim osobama u svojim zajednicama.
- Voditelj razgovora mora biti upoznat s informacijama o zemlji podrijetla kako bi mogao prepoznati relevantna pitanja tijekom rasprave⁽⁴²⁾.
- Konačno, ako zaključak procjene šteti podnositelju zahtjeva, razlozi trebaju biti jasno objašnjeni posredstvom usmenog prevoditelja i uz prisutnost djetetova zastupnika/skrbnika/odvjetnika. Podnositelj zahtjeva trebao bi biti pisano ili usmeno obaviješten o mogućnosti i postupku osporavanja te odluke.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

U 17 država EU+ provodi se razgovor o procjeni dobi za procjenu dobi podnositelja zahtjeva.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

⁽³⁹⁾ Više informacija o procjeni mjeseca i godine rođenja male djece pronađite u Smjernicama Organizacije za hranu i poljoprivredu (2008.).

⁽⁴⁰⁾ Više informacija o procjeni mjeseca i godine rođenja male djece pronađite u Smjernicama Organizacije za hranu i poljoprivredu (2008.).

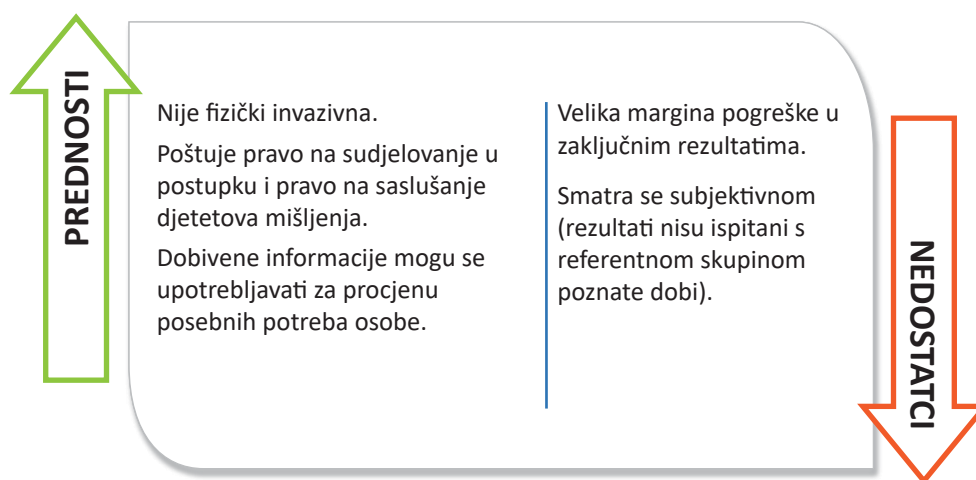
⁽⁴¹⁾ Više informacija o EASO-ovu modulu osposobljavanja „Intervjuiranje djece” potražite na <https://www.easo.europa.eu/training>.

⁽⁴²⁾ EASO prikuplja i razvija informacije o zemlji podrijetla dostupne na internetskoj stranici EASO-a: <https://www.easo.europa.eu/information-analysis/country-origin-information/country-reports> i na EASO-ovu COI portalu s ograničenim pristupom.

Primjeri iz prakse

Irska – Ako osoba tvrdi da ima manje od 18 godina, ali se Uredu za međunarodnu zaštitu čini da je starija, iskusni član osoblja (uz pomoć usmenog prevoditelja ako je potrebno) provest će neformalni razgovor kako bi pokušao oblikovati razumno mišljenje o tome je li osoba maloljetnik i treba li je uputiti na TUSLA-u, agenciju za dijete i obitelj. Razgovor uključuje pitanja o pojedinostima iz ranog djetinjstva, obrazovanju i starosti drugih članova obitelji. U slučaju nesigurnosti nakon razgovora, daje se načelo povlastice sumnje u korist podnositelja zahtjeva te se upućuje na TUSLA-u.

Malta – Prvi je korak razgovor u roku od 10 radnih dana s odborom za procjenu dobi. Ako se dvojba oko dobi nastavi, tada se uključuju drugi stručnjaci, uključujući upućivanje na odjel radiologije za rendgen ruke i zapešća. Trenutačni postupak podrazumijeva multidisciplinarni napor koji uključuje policijska tijela, stručnjake u zanimanjima u području skrbi i medicinske stručnjake. Razgovor, jedan od glavnih alata koji se upotrebljavaju za takvu procjenu, može se smatrati holističkim zato što se njime želi obuhvatiti što potpuniji sustavni profil navodnog maloljetnika. Tim za procjenu dobi zajedno raspravlja o naknadnim rezultatima odabranih metoda.

3. Psihosocijalna procjena

Cilj ove metode jest procjena mentalnog, a ne fizičkog sazrijevanja. Tehnikama procjene iskorištava se kognitivna i bihevioralna ocjena i psihološka procjena podnositelja zahtjeva radi procjene njegove dobi. Stoga procjenitelj treba imati posebno stručno znanje u području psihologije ili o razvojnim fazama djece i mladih odraslih.

Temelj ove metode jest polustrukturirani razgovor u kojemu iskusan i obučeni procjenitelj (često socijalni radnik ili psiholog) istražuje područja životne priče osobe. Tijekom jednog ili više razgovora procjenitelj bi mogao procijeniti psihološku zrelost osobe zajedno s bihevioralnom ocjenom. Rezultati mogu odražavati i određene procjene na temelju fizičkog izgleda.

Kako bi bila djelotvorna, ključno je povjerenje između ispitanika i procjenitelja. Iz tog bi razloga procjenu trebalo provoditi tijekom određenog razdoblja i trebala bi uključivati druge stručnjake koji su u kontaktu s osobom koju se procjenjuje, kao što su osoblje za prihvata ili učitelji. Određeni relevantni pokazatelji u tom pogledu pruženi su u referentnoj sudskoj praksi Visokog suda Ujedinjene Kraljevine (High Court of Justice), odnosno u presudi u slučaju Merton⁽⁴³⁾. U toj se presudi pružaju „smjernice u pogledu zahtjeva za zakonitu procjenu dobi mladog tražitelja azila koji tvrdi da ima manje od 18 godina koju provodi lokalno nadležno tijelo”. Nakon presude u slučaju Merton od svih se (lokalnih) nadležnih tijela traži da zajamče da su njihove procjene potpune i sveobuhvatne te da je postupak procjene dobi jasan, transparentan i pravedan.

⁽⁴³⁾ *B protiv London Borough of Merton*, 2003., EWHC 1689 (admin), u kojemu je presudu donio sudac Stanley Burnton na Visokom sudu 14. srpnja 2003.

Procjena koja je u skladu sa slučajem Merton trebala bi uključivati sastanak uživo s mladom osobom na kojemu se utvrđuje opća pozadina podnositelja zahtjeva i ona bi trebala biti u skladu sa standardima pravednosti ⁽⁴⁴⁾. Relevantna razmatranja mogu biti sljedeća.

Važno je na umu imati „obuku” koju je tražitelj azila možda imao prije razgovora o tome kako se ponašati i što reći. Nakon pojašnjenja o ulozi socijalnih službi, važno je povezati se s osobom i uspostaviti najbolji odnos s obzirom na okolnosti. Ovaj postupak ponekad se naziva „pridruživanje”.

Neki važni aspekti koje bi trebalo promotriti prilikom provedbe procjene istaknuti su u odgovarajućoj sudskoj praksi:

- kada je moguće, u postupak bi trebala biti uključena dva procjenitelja;
- informacije o ulozi procjenitelja i usmenog prevoditelja trebale bi se pružiti u skladu s razinom obrazovanja i zrelosti osobe;
- pozornost bi se trebala posvetiti i razini umora, traume, zbunjenosti i tjeskobe osobe koju se ocjenjuje;
- etničko podrijetlo, kultura i običaji osobe koja je subjekt procjene moraju se promatrati tijekom postupka procjene – informacije o zemlji podrijetla mogu u tom pogledu biti od pomoći kako bi se njima označile relevantne teme za raspravu;
- prilikom procjene procjenitelj bi trebao postavljati otvorena pitanja koja ne navode na odgovor;
- procjenitelj bi mogao upotrebljavati različite alate kojima bi mogao olakšati iskaz osobe (crteži, alati za izražavanje).

Prilikom provođenja razgovora, sljedeće značajke mogu pružiti korisne informacije za donošenje procjene o dobi:

- fizički izgled i držanje podnositelja zahtjeva, zapažanja dinamike skupine (aktivnosti s vršnjacima);
- način interakcije s procjeniteljem;
- socijalna povijest i sastav obitelji;
- razmatranja o razvoju (tj. informacije o vrstama aktivnosti u koje je osoba bila uključena prije dolaska u Europu);
- obrazovanje, razina neovisnosti i skrbi o sebi;
- zdravlje i zdravstvena procjena;
- životna iskustva i traumatični događaji koji su mogli utjecati na postupak starenja.

Te bi informacije trebalo razmatrati zajedno s informacijama dobivenima analizom drugih dokaza i trebale bi se upotrebljavati kako bi se donio zaključak procjene. Zaključak procjene mora se dostaviti u pisanom obliku, a u izvješće treba uključiti prethodno navedene aspekte, s dodatnim razmatranjima ili informacijama radi praćenja. Od presudne je važnosti zajamčiti stručnost u području dobrobiti mladih i iskustvo procjenitelja.

Kada je zaključak procjene nepovoljan za podnositelja zahtjeva, razloge treba jasno objasniti uz pomoć usmenog prevoditelja i uz prisutnost zastupnika/skrbnika/odvjetnika djeteta. Podnositelj zahtjeva trebao bi biti pisano i usmeno obaviješten o mogućnosti i postupku osporavanja te odluke.

⁽⁴⁴⁾ Usklađenost sa slučajem Merton često se upotrebljava za opis toga je li procjena dobi u skladu sa sudskom praksom. Ne postoji propisan način kojim se lokalna tijela obvezuju na provedbu procjena dobi; sudovi su, međutim, lokalnim tijelima pružili smjernice u slučaju koji uključuje Vijeće Mertona (*B protiv London Borough of Merton*, 2003., EWHC 1689 (admin)). Sve procjene dobi lokalnih nadležnih tijela moraju biti u skladu sa sudskom praksom slučaja Merton i sudskom praksom koja je nastala nakon te presude.

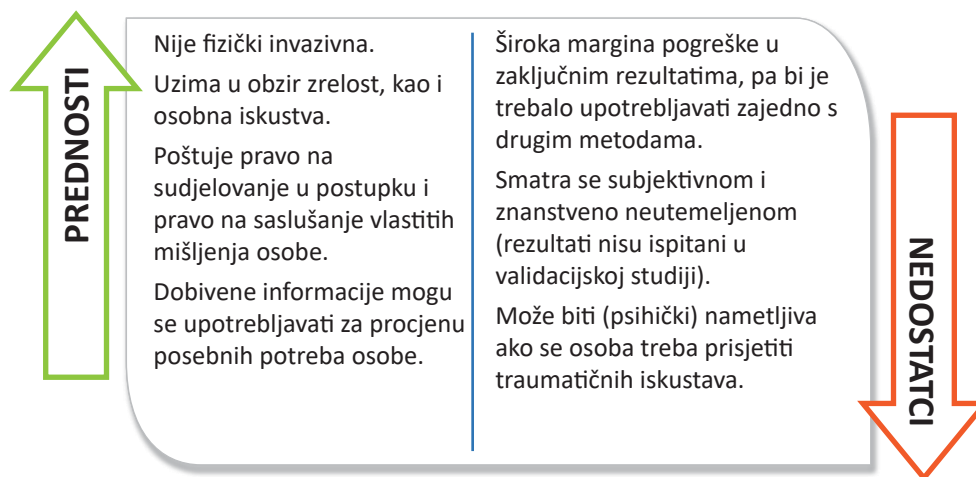
Ujedinjena Kraljevina – Smjernice o provedbi u skladu s općim presudama. Osobe koje procjenjuju dob moraju:

1. podnositelju zahtjeva objasniti svrhu razgovora, kako je navedeno u slučaju Merton, točka 55.;
2. tražiti objašnjenje opće pozadine podnositelja zahtjeva, uključujući obiteljske okolnosti, povijest i obrazovnu pozadinu te aktivnosti podnositelja zahtjeva tijekom prethodnih nekoliko godina – etničke i kulturne informacije mogu biti važne – kako je navedeno u slučaju Merton, točka 37.;
3. napraviti procjenu i postaviti pitanja kojima se ispituje vjerodostojnost podnositelja zahtjeva ako postoji razlog za dvojbu oko izjave podnositelja zahtjeva u pogledu dobi, kako je navedeno u slučaju Merton, točka 37.;
4. dati podnositelju zahtjeva mogućnost da objasni sve nedosljednosti u svojem iskazu ili sve što bi moglo rezultirati nepovoljnim nalazima o vjerodostojnosti – to je najbolje učiniti što je prije moguće kada su stvari još „svježije”, kako je navedeno u:
 - Merton, točka 55.,
 - *R (FZ) protiv London Borough of Croydon*, [2011.] EWCA Civ 59, točka 20.,
 - *R (NA) protiv London Borough of Croydon*, [2009.] EWHC 2357 (admin), točka 52.;
5. imati na umu da se slučajevi razlikuju i da razina istrage koja je potrebna za jedan slučaj možda neće biti potrebna u drugom, kako je navedeno u slučaju Merton, točka 50.

Udruženje voditelja dječjih službi (ACDS) u Ujedinjenoj Kraljevini usvojilo je sljedeće smjernice za socijalne radnike prilikom provedbe procjena dobi.

http://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf

http://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc

Ključni nalazi iz praksi država EU+

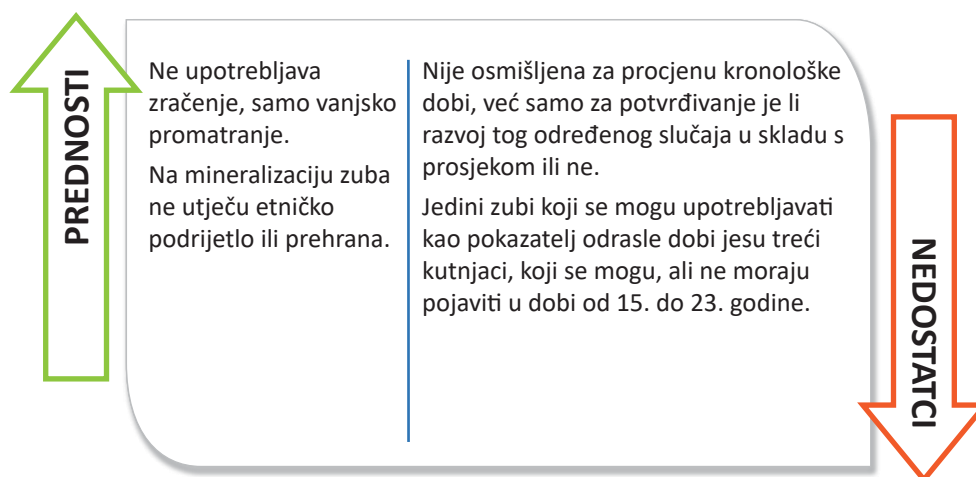
U 11 država EU+ stručnost socijalnih radnika može se upotrebljavati za procjenu dobi podnositelja zahtjeva. Isto tako, rezultati pokazuju da se u šest država EU+ za procjenu dobi provode psihološki razgovori kako je prikazano u prethodnoj publikaciji (u jednoj se ova metoda upotrebljava za žrtve trgovanja ljudima).

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

B. Zdravstvene metode (bez zračenja)

1. Pregled zubi

Ova metoda uključuje vizualni pregled kako bi se odredila zrelost zubi i ne uključuje uporabu rendgena. Osposobljeni stomatolog uspoređuje razvoj zubi podnositelja zahtjeva s nizom razvojnih faza koje su utvrđene u ljestvicama nicanja zubi ili referentnim vrijednostima te utvrđuje raspon moguće dobi. Studije često obuhvaćaju razvoj zubi djece za raspon dobi od 3. do 16. godine ili razvoj umnjaka u starosnoj skupini od 15. do 23. godine ⁽⁴⁵⁾.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

U 16 država EU+ pregled zubi upotrebljava se kao metoda procjene dobi.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

2. Magnetska rezonancija

MR kombinira uporabu snažnih magneta s naprednim računalnim sustavom i radijskim valovima kako bi se proizvele točne detaljne snimke organa i tkiva, kostiju i drugih unutarnjih tjelesnih struktura. Za razliku od rendgena ili CT-a/CAT-a (kompjuterizirana tomografija, poznata i kao kompjuterizirana aksijalna tomografija), uređaji za magnetsku rezonanciju ne zrače.

Jačina MR magneta naziva se „jačina polja” i mjeri se jedinicama pod nazivom „Tesla” ili „T”. Dvije su vrste uređaja za snimanje: uređaji za snimanje od 1 T i 1,5 T (često široko dostupni po jeftinijoj cijeni) i uređaji za snimanje od 3 T (skuplji, pa samim time i manje dostupni). Veća jakost polja znači da uređaj za snimanje ima jači magnet i mogućnost proizvodnje detaljnijih snimki u kraćem vremenskom razdoblju. Ovisno o broju čimbenika – kao što su vrsta snimki koje bi trebalo snimiti (poprečni presjek ili „dijelovi” tijela), vrsta upotrebljavane tehnologije (visoko polje u odnosu na otvoreni ili otvoreni gornji MR), predviđeni ishod MR-a, te u slučaju kad se pacijent pomakne – MR snimka uobičajeno može trajati između manje od 10 minuta pa sve do jednog sata.

⁽⁴⁵⁾ Za dodatne informacije: Unicef, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography*, dostupno na: <https://www.unescap.org/resources/age-assessment-practices-literature-review-and-annotated-bibliography-unicef>; SCEPT, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, 2012., dostupno na: <http://www.sceptnetwork.org/images/16/163.pdf>; Norwegian Computing Centre, *Age estimation in youths and young adults*, 2012., dostupno na: http://publications.nr.no/1355995517/Age_estimation_methods-Eikvil.pdf; Baccetti, T., Franchi, L. i McNamara, J. A. (Jr), „The cervical vertebral maturation (CVM) method for the assessment of optimal treatment timing in Dentofacial orthopaedics”, *ScienceDirect*, 2005., sv. 11., 3. izdanje, str. 119.–129.; Cameriere, R., Ferrante, L. i Cingolani, M., „Age estimation in children by measurement of open apices in teeth”, *PubMed*, 2005., sv. 120., 1. izdanje, str. 49.–52.

Prema George i sur. ⁽⁴⁶⁾, stupanj fuzije kosti pojavljuje se u naprednijoj fazi u snimkama dobivenima rendgenom nego u MR snimkama. Slijedom toga, rezultati MR-a mogu dovesti do niže procjene dobi od rezultata radiografskog pregleda. Ovaj je ishod prihvatljiv s obzirom na to da ne bi trebao biti štetan za podnositelja zahtjeva.

Treba slijediti postupak prethodnog pregleda. MR snimke možda nisu prikladne za sve pacijente, kao što su podnositelji zahtjeva sa srčanim elektrostimulatorima, tetovažama i metalnim implantatima ili kod pacijenata s drugim posebnim mjerama opreza zbog magnetskog polja.

S obzirom na to da podnositelji zahtjeva trebaju biti mirni na tvrdom stolu tijekom dužeg razdoblja i s obzirom na to da uređaj proizvodi glasne zvukove kucanja, pacijenti koji pate od klaustrofobije i djeca često postanu tjeskobni prilikom postupka na tradicionalnom uređaju za snimanje. Ovaj problem može se riješiti uporabom otvorenih MR uređaja.

Ruka/zapešće: tradicionalni pristup temelji se na procjeni dobi na temelju rendgenskih snimki; međutim, bilo je eksperimenata koji su se provodili s pomoću alternativnih modaliteta snimki kao što je MR snimka zapešća (na primjer, prilikom procjene dobi nogometaša u natjecanjima koji su povezani s dobi). Osmišljen je sustav koji se sastoji od šest razina fuzije (Dvorak, 2007.) ⁽⁴⁷⁾. U drugoj studiji o nogometašima koju je provela FIFA (Fédération Internationale de Football Association) istraživale su se MR i rendgenske snimke zapešća dobivene od iste osobe na isti dan radi usporedbe ⁽⁴⁸⁾.

Nedavne studije potvrdile su vrijednost ovakvog pregleda i u njima je prikazana snažna korelacija između faza MR-a i kronološke dobi; međutim, preporučuje se i kombinacija uporabe MR-a s drugim tehnikama za povećanje točnosti rezultata ⁽⁴⁹⁾.

S obzirom na to da spol osobe koja sudjeluje u procjeni može utjecati na marginu pogreške metode ⁽⁵⁰⁾, spol podnositelja zahtjeva čimbenik je koji treba uzeti u obzir prilikom odabira metode.

Nedavni razvoji bave se uporabom automatskog određivanja starosti kostiju. Ta utvrđivanja temelje se na zdravstvenom računalnom pregledu i strojnom učenju. Ovim razvojem olakšana je klasifikacija snimki u faze i smanjena je razlika između „različitih promatrača“ i „pojednog promatrača“ (definirano u Prilogu 1., Pojmovnik).

Koljeno: na temelju fuzije rasta ploče tijekom sazrijevanja koljena.

Sustav određivanja faza MR-a razvijen je za koljeno (Dedouit, 2012.) ⁽⁵¹⁾. Njegova pouzdanost i valjanost za procjenu dobi procijenjena je kod starosne skupine 10–30 godina i temelji se na sustavu koji ima pet faza. U izvješću se navodi visoka korelacija s dobi i dobra razlika između „različitih promatrača“ i „pojednog promatrača“, ali potrebne su dodatne studije kako bi se taj pristup provjerio.

Primjer iz prakse

Švedska – U Švedskoj se za postupak procjene dobi djece bez pratnje trenutačno upotrebljava MR zglobova koljena zajedno s rendgenskim snimkama umnjaka. Zdravstvenu procjenu dobi provodi Švedski nacionalni odbor za forenzičku medicinu i ona uključuje dva različita pregleda. Prvi je panoramski rendgenski pregled umnjaka, a drugi MR snimka koljena. Obama pregledima cilja se na ograničenje od 18 godina. Snimke će analizirati dva neovisna stomatologa ili radiologa i oni bi se trebali složiti o stupnju zrelosti u zoni rasta

⁽⁴⁶⁾ George, J., Nagendran, J. i Azmi, K., „Comparison study of growth plate fusion using MRI versus plain radiographs as used in age determination for exclusion of overaged football players“, *Br J Sports Med*, 2012., sv. 46., 4. izdanje, str. 273.–278, doi:10.1136/bjsm.2010.074948.

⁽⁴⁷⁾ Dvorak, J. i George, J., „Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players“, *British Journal of Sports Medicine*, 2007., sv. 41., br. 1., str. 45.–52.

⁽⁴⁸⁾ Ibid.

⁽⁴⁹⁾ Serin, J., Rérolle, C., Pucheux, J., Dedouit, F., Telmon, N., Savall, F., i Saint-Martin, P., „Contribution of magnetic resonance imaging of the wrist and hand to forensic age assessment“, *International Journal of Legal Medicine*, 2016.

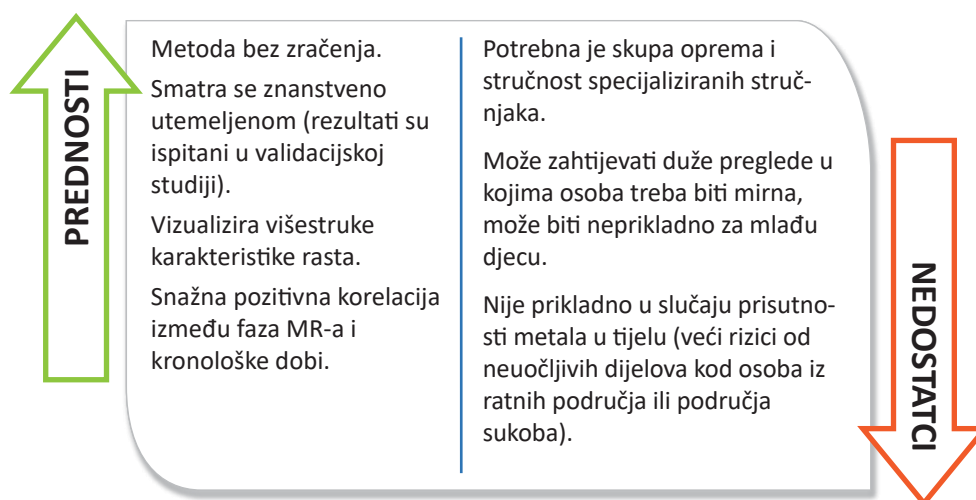
⁽⁵⁰⁾ Tscholl, P. M., Junge, A., Dvorak, J. i Zubler, V., „MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions“, *Scand J Med Sci Sports*, 2015., doi:10.1111/sms.12461.

⁽⁵¹⁾ Dedouit, F. i sur., „Age assessment by magnetic resonance imaging of the knee: a preliminary study“, *Forensic Science International*, 2012., str. 217.–232.

kako bi se analizom došlo do zadovoljavajuće osnove za konačnu procjenu dobi medicinskog ispitivača. Riječ je o integriranom mehanizmu zaštite i izrazu načela povlastice sumnje.

Procjena da je podnositelj zahtjeva stariji od 18 godina podrazumijeva i činjenicu da je korijen zuba postigao konačnu razinu zrelosti, iako se ta razina razvoja uglavnom pojavljuje jednu do dvije godine nakon ograničenja od 18 godina. Ista razina zrelosti u zoni rasta (jednu do dvije godine nakon ograničenja od 18 godina) istražuje se i kada je riječ o MR snimci koljena. To su dodatne zaštitne mjere radi boljeg odgovora na potrebu za održavanjem načela povlastice sumnje kada je ona potrebna.

Ključna kost: provedeni su eksperimenti s pomoću sustava ocjenjivanja u četiri faze za ključnu kost. Njima je pokazano da je procjena dobi izvediva, ali da su potrebna referentna ispitivanja koja se odnose na MR. Nedavna istraživanja pokazala su pozitivnu korelaciju između faza MR-a i kronološke dobi⁽⁵²⁾. Međutim, zapažanja bi mogla zahtijevati iskusnije promatrače nego što je slučaj s drugim metodama s obzirom na to da bi moglo biti teško razlikovati početne faze od kasnijih faza okoštavanja.

3. Ultrazvuk

Medicinski ultrazvuk (poznat kao dijagnostička sonografija ili ultrasonografija) dijagnostička je tehnika snimanja koja se temelji na uporabi ultrazvuka za pregled unutarnjih tjelesnih struktura kao što su tetive, mišići, zglobovi, krvne žile i unutarnji organi.

Ultrazvuk su zvučni valovi s frekvencijama koje su više od onih koje ljudi mogu čuti (> 20 000 Hz). Ultrazvučne snimke, poznate i kao sonogrami, nastaju slanjem pulsa ultrazvuka u tkivo s pomoću sonde. Zvuk se odbija od tkiva, a različita tkiva reflektiraju različite stupnjeve zvuka. Ti se zvukovi bilježe i operatoru prikazuju u obliku snimke. Ova metoda bez zračenja ispitivana je za potrebe procjene dobi na ruci i zapešću⁽⁵³⁾, ključnoj kosti⁽⁵⁴⁾ i zdjelici⁽⁵⁵⁾.

⁽⁵²⁾ 1. Hillewig, E., Degroote, J., Van der Paelt, T., Visscher, A., Vandemaele, P., Lutin, B., D'Hooghe, L., Vandriessche, V., Piette, M. i Verstraete, K., „Magnetic resonance imaging of the sternal extremity of the clavicle in forensic age estimation: towards more sound age estimates“, *Int J Legal Med.*, 2013., sv. 127., 3. izdanje, str. 677.–689., doi:10.1007/s00414-012-0798-z.

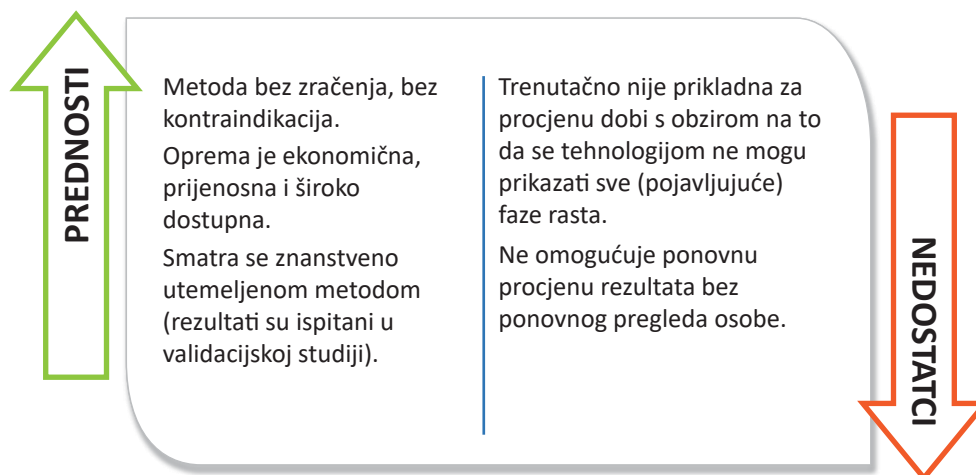
2. Hillewig, E., De Tobel, J., Cuche, O., Vandemaele, P., Piette, M. i Verstraete, K., „Magnetic resonance imaging of the medial extremity of the clavicle in forensic bone age determination: a new four-minute approach“, *Eur Radiol.*, 2011., sv. 21., 4. izdanje, str. 757.–767., doi:10.1007/s00330-010-1978-1.

⁽⁵³⁾ Mentzel, H. J., Vilsner, C., Eulenstein, M., Schwartz, T., Vogt, S., Böttcher, J., Yaniv, I., Tsoref, L., Kauf, E. i Kaiser, W. A., „Assessment of skeletal age at the wrist in children with a new ultrasound device“, *Pediatr Radiol.*, 2005., sv. 35., 4. izdanje, str. 429.–433.; Khan, K. M., Miller, B.S., Hoggard, E., Somani, A. i Sarafoglou, K., „Application of ultrasound for bone age estimation in clinical practice“, *J Pediatr* (2009.), sv. 152., 2. izdanje, str. 243.–247., doi:10.1016/j.jpeds.2008.08.018.

⁽⁵⁴⁾ Quirnbach, F., Ramsthaler, F. i Verhoff, M.A., „Evaluation of the ossification of the medial clavicular epiphysis with a digital ultrasonic system to determine the age threshold of 21 years“, *Int J Legal Med.*, 2009., sv. 123., 3. izdanje, str. 241.–245., doi:10.1007/s00414-009-0335-x.; Schulz, R., Zwiesigk, P., Schiborr, M., Schmidt, S. i Schmeling, A., „Ultrasound studies on the time course of clavicular ossification“, *Int J Legal Med.* (2008.), sv. 122., 2. izdanje, str. 163.–167., doi:10.1007/s00414-007-0220-4.

⁽⁵⁵⁾ Schmidt, S., Schmeling, A., Zwiesigk, P., Pfeiffer, H. i Schulz, R., „Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals“, *Int J Legal Med.* (2011.), sv. 125., 2. izdanje, str. 271.–276., doi:10.1007/s00414-011-0554-9.

U ovim je istraživanjima dokazano da se procjena ultrazvukom **još uvijek ne bi trebala smatrati valjanom zamjenom za procjenu starosti kostiju** s obzirom na to se faze rasta ne mogu uvijek prikazati.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

Nijedna država EU+ nije prijavila uporabu ultrazvuka ili sonografije za potrebe procjene dobi.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

4. Procjena fizičkog razvoja

Procjena fizičkog razvoja uključuje usporedbu visine, težine i ocjene kože među pojedincima ili stanovništvom u odnosu na skup referentnih vrijednosti. Ovisno o praksi države EU+, procjena fizičkog razvoja može uključivati opći fizički pregled radi opisa znakova stanja koji se mogu miješati sa stopom zrelosti⁽⁵⁶⁾.

Kada uključuje mjerenje i procjenu vidljivih znakova seksualne zrelosti, naziva se i **promatranje seksualne zrelosti**.

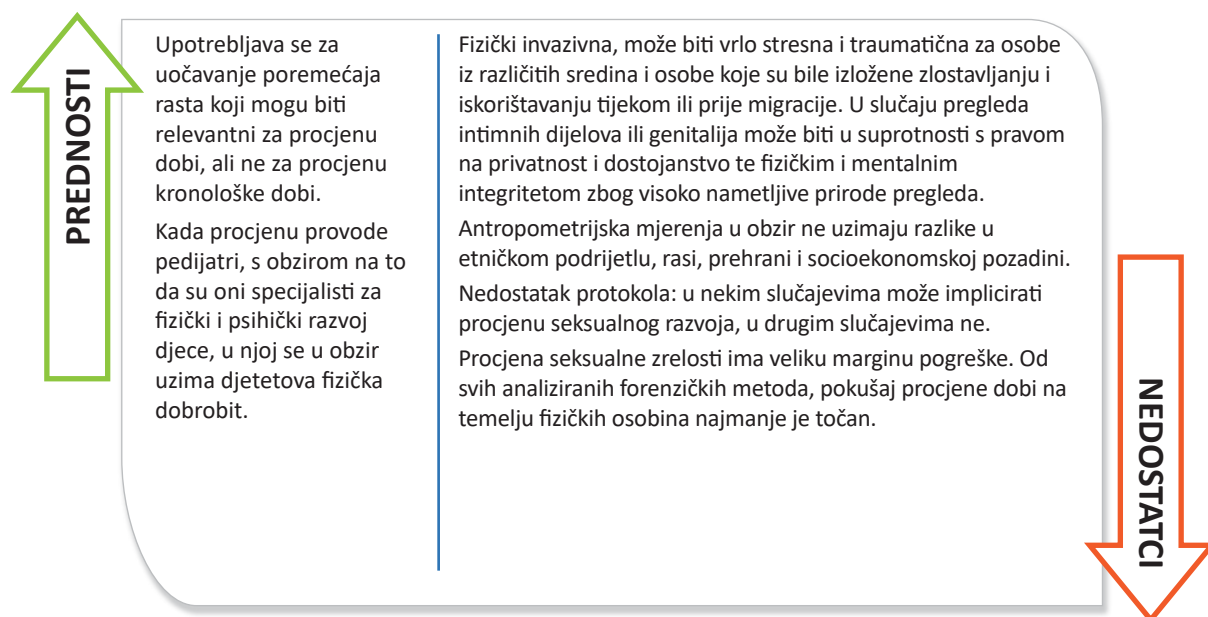
- Kod dječaka pregled se temelji na razvoju penisa i testisa, stidnih dlaka, dlaka ispod pazuha, rasta brade i Adamove jabučice.
- Kod djevojčica pregled je usredotočen na razvoj grudi, stidnih dlaka, dlaka ispod pazuha i oblika kukova. Djevojčice u prosjeku potpunu seksualnu zrelost postižu sa 16 godina, a dječaci sa 17 godina⁽⁵⁷⁾.

Ovisno o praksi i pregledima koji se provode u određenim državama EU+, osim pedijatra, u pregledima mogu sudjelovati i drugi liječnici poput ginekologa.

i Kako je prikazano u konačnim preporukama i u smjernicama, EASO smatra da ni pod kojim uvjetima ne bi trebalo upotrebljavati nijednu metodu koja uključuje golotinju ili pregled genitalija u okviru promatranja seksualne zrelosti.

⁽⁵⁶⁾ Za dodatne informacije: Unicef, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography*, dostupno na: <https://www.unescap.org/resources/age-assessment-practices-literature-review-and-annotated-bibliography-unicef>; SCEP, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, 2012., dostupno na: <http://www.scepnetwork.org/images/16/163.pdf>; Norwegian Computing Centre, *Age estimation in youths and young adults*, 2012., dostupno na: http://publications.nr.no/1355995517/Age_estimation_methods-Eikvil.pdf; Sir Al Aynsley-Green, Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, 2011., dostupno na: [https://humanrights.gov.au/sites/default/files/content/ageassessment/submissions/Sir%20Al%20Aynsley-Green%20Kt%20\(Submission%2038\).pdf](https://humanrights.gov.au/sites/default/files/content/ageassessment/submissions/Sir%20Al%20Aynsley-Green%20Kt%20(Submission%2038).pdf).

⁽⁵⁷⁾ Za dodatne informacije: SCEP, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, 2012.; Unicef, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography*; Schmeling i sur., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults”, *Forensic medicine — From old problems to new challenges*, 2011.; Schmeling i sur., „Age estimation of unaccompanied minors — Part 1. General considerations”, *Forensic Science International*, 2006. Na Kraljevskom Sveučilištu za pedijatriju i zdravlje djeteta zaključuju da „u cijelosti, nije moguće točno predvidjeti dob pojedinca s pomoću antropometrijskog mjerenja te se to ne bi trebalo ni pokušavati” (Kraljevski fond i Kraljevsko Sveučilište za pedijatriju i zdravlje djeteta, 1999., str. 40.).

Ključni nalazi iz praksi država EU+

U 11 država EU+ potvrđena je uporaba procjene fizičkog razvoja radi procjene dobi podnositelja zahtjeva. U sedam država EU+ upotrebljavaju se promatranja seksualne zrelosti radi procjene dobi osobe.

Dodatne informacije potražiti u Prilogu 4. ovoj publikaciji.

C. Zdravstvene metode (uporaba zračenja)

1. Rendgen

Rendgen, poznat kao „radiografija”, projicira ograničeno zračenje (poznato kao elektromagnetski valovi) za stvaranje snimke unutrašnjosti tijela u različitim nijansama crne i bijele boje. Tome je tako zato što različita tkiva apsorbiraju različite količine zračenja. Kalcij u kostima u najvećoj mjeri apsorbira rendgenske zrake, pa kosti izgledaju bijelo. Masnoće i ostala meka tkiva apsorbiraju manje i izgledaju sivo. Zrak apsorbira najmanje, pa pluća izgledaju crno.

Starost kostura određuje se na temelju faze razvoja kosti. Tim pregledima procjenjuju se razvojne faze na temelju fuzija/sazrijevanja određenih kosti. Glavne metode rendgena uključuju karpalni rendgen, rendgen ključne kosti, zubi ili kuka. Iako se u mnogim zemljama EU+ upotrebljavaju takve metode, one se ne primjenjuju na isti način i često upotrebljavaju različite kombinacije i/ili redosljed. Do raznolikosti praksi dolazi zbog činjenice da su postupci procjene dobi uvelike određeni nacionalnim zakonodavstvom, s postupcima koji se razvijaju kroz nacionalnu sudsku praksu.

Karpalni rendgen (ruka/zapešće)

Sastoji se od procjene oblika, veličine elemenata kosti i stupnja epifiznog okoštavanja kroz radiografske snimke ruke. Snimka se uspoređuje sa sljedećim.

- (a) Radiografski atlas, koji se sastoji od standardnih snimki relevantne dobi i spola radi određivanja faze razvoja. Za ovaj je pristup Greulichov i Pyleov atlas postao standardna referenca. Ova metoda rezultat je studije iz 1935. kojom se htjela procijeniti zrelost kostura, a ne odrediti dob, te se u njoj u obzir nisu uzete razlike među rasama ili socioekonomske razlike.
- (b) Pojedinačne kosti (metoda jedne kosti), gdje se stupanj zrelosti određuje za pojedinačne kosti i kombinira radi izračuna cjelokupne faze zrelosti. Za ovaj se pristup kao glavna referenca upotrebljava Tanner-Whitehouseov pristup (postoji u tri izdanja). Drugo izdanje temelji se na procjeni zrelosti kostura i predviđanju visine odrasle osobe. Svaka od 20 kosti u ruci pojedinačno se uspoređuje s nizom snimki razvoja te određene kosti. Referentni standardi utvrđeni su 1950-ih i 1960-ih godina. Razvoj kosti ruke u prosjeku završava u dobi od 17 godina kod djevojaka i 18 godina kod dječaka ⁽⁵⁸⁾.

Dok etničko podrijetlo nema značajan utjecaj na stope okoštavanja, socioekonomski status ključan je čimbenik koji utječe na stopu okoštavanja. Visok socioekonomski status ubrzava stope okoštavanja, dok nizak socioekonomski status usporava okoštavanje. Slijedom toga, primjena rendgenskih standarda na pojedince s nižim socioekonomskim statusom dovodi do podcjenjivanja dobi osobe. To se smatra prihvatljivim s obzirom na to da ne bi trebalo imati štetan učinak na osobu koju se pregledava ⁽⁵⁹⁾.

Rendgen ključne kosti

Ova metoda uključuje fuziju ključne kosti. Da bi se utvrdilo da se radi o odrasloj osobi, treba doći do fuzije obiju ključnih kostiju pojedinca. Tradicionalni sustavi klasifikacije razlikuju četiri faze razvoja; posljednja faza sada je podijeljena u dvije dodatne faze. (Ako je fuzija dovršena i ožiljak je vidljiv, može se pretpostaviti da se u slučaju žene radi o osobi koja ima barem 20 godina, a u slučaju muškarca o osobi od barem 21 godinu.) Potpuna fuzija ključne kosti s ožiljkom koji se više ne vidi uočljiva je kod obaju spolova najranije u dobi od 26 godina ⁽⁶⁰⁾.

Rendgen zubi

Ova metoda uključuje ispitivanje rendgena zubi, poznatog kao ortopantomogram. Razvoj kostura mjeri se kroz sekvencijske promjene u nicanju i strukturi zubi tijekom rasta u djetinjstvu. Od 16. pa do 20. godine starosti u potpunosti su oblikovani svi zubi osim trećih kutnjaka (umnjaci). U toj fazi potonji zubi prikazuju širok raspon razvoja krune i korijena.

Dvije glavne metode jesu sljedeće:

- (a) Gleiser i Hunt (1955.) ⁽⁶¹⁾ opisali su razvoj zuba u 15 faza;
- (b) Demirjian (1973.) ⁽⁶²⁾ opisuje razvoj zuba u osam faza, gdje je svakoj fazi rasta zuba dana ocjena u skladu sa statističkim modelom ⁽⁶³⁾.

⁽⁵⁸⁾ Za dodatne informacije: Tanner, J. M. i sur., „Reliability and validity of computer-assisted estimates of Tanner-Whitehouse skeletal maturity (CASAS): comparison with the manual method”, *Hormone Research in Paediatrics*, 1994., sv. 42., br. 6.; Frisch, H. i sur., „Computer-aided estimation of skeletal age and comparison with bone age evaluations by the method of Greulich-Pyle and Tanner-Whitehouse”, *Pediatric Radiology*, 1996., sv. 26., 3. izdanje, str. 226.–231.; Gertych, A. i sur., „Bone age assessment of children using a digital hand atlas”, *Computerised Medical Imaging and Graphics*, 2007., sv. 31., 4. i 5. izdanje, str. 322.–331.

⁽⁵⁹⁾ Schmeling, A., Garamendi, P. M., Prieto, J. L. i Landa, M. I., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults”, *Forensic medicine – From old problems to new challenges*, Duarte Nuno Vieira (ur.), *InTech*, 2011., dostupno na: https://cdn.intechopen.com/pdfs/19163/InTech-Forensic_age_estimation_in_unaccompanied_minors_and_young_living_adults.pdf.

⁽⁶⁰⁾ Za dodatne informacije: Schmeling, A. i sur., „Studies on the time-frame for ossification of the medial clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography”, *International Journal of Legal Medicine*, 2004., sv. 118., 1. izdanje, str. 5.–8.

⁽⁶¹⁾ Gleiser, I. i Hunt, E. E., „The permanent mandibular first molar: its calcification, eruption and decay”, *Am. J. Phys. Anthropol.*, 1955., sv. 13., str. 253.–283., doi:10.1002/ajpa.1330130206

⁽⁶²⁾ Demirjian, A., Goldstein, H. i Tanner, J. M., „A new system of dental age assessment”, *Human Biology*, 1973., sv. 45., br. 2., str. 211.–227., dostupno na: <http://www.bristol.ac.uk/media-library/sites/cmm/migrated/documents/dental-age-assessment.pdf>.

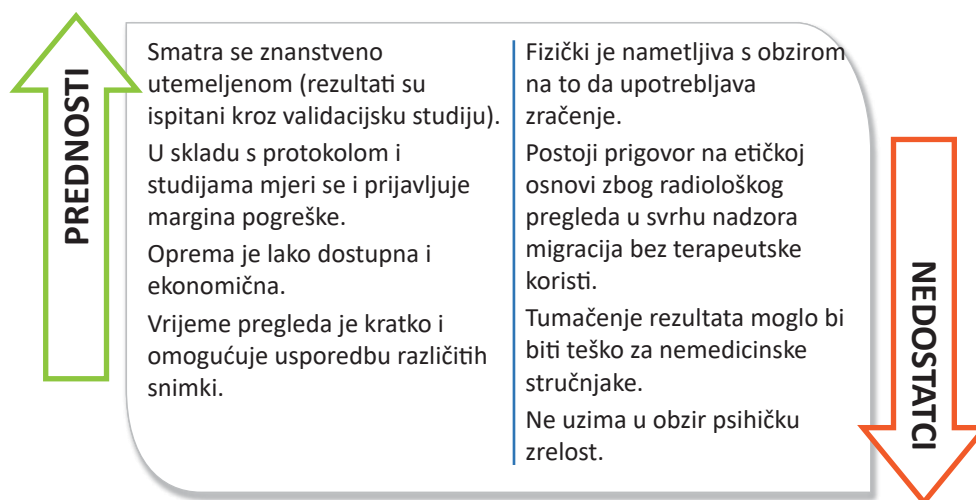
⁽⁶³⁾ Za dodatne informacije: Eid, R. M. R. i sur., „Assessment of dental maturity of Brazilian children age 6 to 14 years using Demirjian’s method”, *Int J Paediatr Dent*, 2002., sv. 12., br. 6., str. 423.–428.; Liversidge, H. M., „The assessment and interpretation of Demirjian, Goldstein and Tanner’s dental maturity”, *Ann Hum Biol.*, 2012., sv. 39., 5. izdanje, str. 412.–431., doi:10.3109/03014460.2012.716080.

U pogledu nicanja i mineralizacije trećih kutnjaka utvrđeno je da je u afričkih crnaca prisutan ubrzani razvoj u usporedbi s Europljanima; suprotno tomu, relativno kašnjenje u razvoju može se zabilježiti kod Azijata. Iz tog bi se razloga za procjenu razvoja trećih kutnjaka u praksi procjene dobi trebale upotrebljavati referentne studije koje se odnose na određenu skupinu stanovništva ⁽⁶⁴⁾.

Unatoč velikim varijacijama, u različitim studijama navedeno je da razvoj trećeg kutnjaka vjerojatno pruža najbolji način razlikovanja odrasle osobe i djeteta i trebao bi biti jedan od najčešće upotrebljivanih postupaka procjene dobi za pojedince u kasnim tinejdžerskim godinama.

Rendgen zdjelične kosti

Položaj kosti mijenja se kako se osoba približava odrasloj dobi ⁽⁶⁵⁾, starost kostura može se utvrditi pojavom određenih kosti zdjelice.

Ključni nalazi iz praksi država EU+

Od svih zdravstvenih pregleda, karpalni rendgen metoda je koja se najčešće upotrebljava u državama EU+. Njezinu uporabu na svojem području potvrdila su 23 ispitanika.

Drugo, i rendgen zubi uobičajen je među ispitanicima, s 19 pozitivnih odgovora.

Treće, u 12 država EU+ upotrebljava se rendgen ključne kosti.

Na kraju, tri države EU+ dodale su rendgen zdjelične kosti kao alternativnu metodu koja se povremeno upotrebljava tijekom postupka.

Primjer iz prakse

Finska – Zdravstvenu procjenu dobi kojom se utvrđuje dob podnositelja zahtjeva provodi Odjel za forenzičku medicinu Sveučilišta u Helsinkiju na zahtjev policije, službe za granični nadzor ili finske Službe za imigraciju. Metode koje se upotrebljavaju jesu pregled zubi, karpalni rendgen i rendgen zubi. Dva stručnjaka sastavljaju zajedničku procjenu. Barem jedan od stručnjaka zaposlenik je Odjela za forenzičku medicinu Sveučilišta u Helsinkiju. Stručnjaka može odobriti medicinski stručnjak ili ovlaštenu stomatolog s potrebnim kompetencijama.

⁽⁶⁴⁾ Olze, A., Schmeling, A., Taniguchi, M., Maeda, H., van Niekerk, P., Wernecke, K-D. i Geserick, G., „Forensic age estimation in living subjects: the ethnic factor in wisdom tooth mineralization”, *Int J Legal Med*, 2004., sv. 118., str. 170.–173.; Olze, A., van Niekerk, P., Ishikawa, T., Zhu, B. L., Schulz, R., Maeda, H. i Schmeling, A., „Comparative study on the effect of ethnicity on wisdom tooth eruption”, *Int J Legal Med*, 2007., sv. 121., str. 445.–448.

⁽⁶⁵⁾ Za dodatne informacije: Schmeling, A. i sur., „Age estimation of unaccompanied minors – Part 1. General considerations”, *Forensic Science International*, 2006.; Schmidt, S. i sur., „Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals”, *International Journal of Legal Medicine*, 2011.

Nizozemska – Zdravstvenom procjenom dobi ne želi se utvrditi dob podnositelja zahtjeva, već se njome želi doći do razlikovanja između odrasle dobi i moguće maloljetnosti. U tom pogledu analizira se rendgen ruke/zapešća. Ako zapešće nije u potpunosti sraslo, pregled završava i podnositelj zahtjeva smatra se maloljetnikom. Ako je u potpunosti sraslo, uzimaju se dodatne (tri) rendgenske snimke ključne kosti. Dva neovisna radiologa odvojeno moraju doći do zaključka o tome da su obje ključne kosti spojene. Dodatni stručnjak (forenzički antropolog), nakon prikupljanja zaključaka obaju radiologa, donosi odluku na temelju njihovih rezultata. U slučaju nepouzdatih rezultata ili neslaganja u izvješćima radiologa, podnositelj zahtjeva smatra se maloljetnikom. Na odluku se može podnijeti žalba.

Dodatna razmatranja

MR, rendgen i kompjuterizirana tomografija (CT/CAT) različite su metode koje se upotrebljavaju za snimanje rasta kosti. Te snimke uspoređivat će se s referentnim studijama radi utvrđivanja faze razvoja rasta kojoj snimka odgovara i kako bi se potencijalno utvrdio raspon dobi povezan s tom fazom rasta.

MRI ili MR

- Kombinira snažan magnet s naprednim računalnim sustavom i radijskim valovima radi proizvodnje točnih, detaljnih snimki organa i tkiva, kostiju i drugih unutarnjih tjelesnih struktura. Kako bi se tim pregledom napravila snimka poprečnog presjeka, MR se koristi magnetskim poljima i radijskim frekvencijama.
- Prikladno za snimke organa, mekog tkiva i unutarnjih struktura.
- Bez zračenja.

Rendgen

- Rendgen upotrebljava ograničenu količinu zračenja koje prolazi kroz tijelo radi dobivanja jedne snimke anatomije ispitanika.
- Gusti objekti kao što su kosti blokiraju zračenje i bijele su boje na rendgenskoj slici.
- Uključuje zračenje.

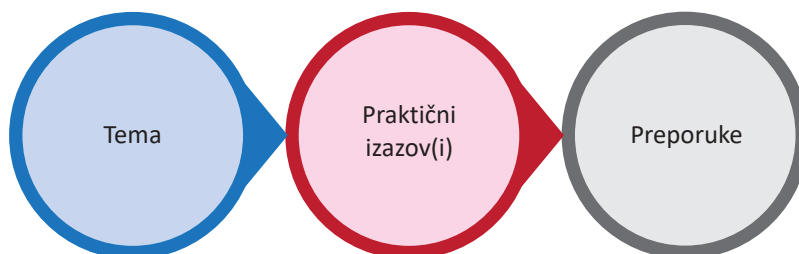
CT/CAT

- Pregled koji kombinira rendgenske zrake s računalom radi pregleda poprečnog presjeka tijela od 360 stupnjeva s pomoću višestrukih rendgenskih zraka snimljenih pod različitim kutovima.
- Prikladno za snimanje kosti, mekog tkiva i krvnih žila, sve u isto vrijeme. Radiologu pruža pojedinosti o koštanim strukturama ili ozljedama. Zbog izlaganja zračenju CT se ne preporučuje trudnicama ili djeci, osim ako je to apsolutno nužno.

Drugi važan čimbenik koji treba uzeti u obzir jest najnoviji razvoj u uporabi računalno potpomognutog tumačenja rendgenskih ili MR snimki. Svrha ovog softvera jest smanjivanje razlika između pojedinog promatrača i različitih promatrača (različiti ocjenjivači) kako bi se ista snimka kategorizirala na isti način unatoč mogućim pogreškama pojedinog promatrača (isti promatrač evaluira istu snimku u različito vrijeme) ili različitih promatrača (različiti promatrači evaluiraju istu snimku).

Poglavlje 5. Konačne preporuke

Konačnim preporukama ne žele se sažeti smjernice o postupovnim zaštitnim mjerama obuhvaćenima poglavljima 2. i 3., već pružiti konkretan odgovor na praktične izazove koji proizlaze iz postupka procjene dobi. U tom pogledu preporuke su grupirane prema temi i praktičnom izazovu na koji žele odgovoriti, kako slijedi:

EASO-ove ključne preporuke

A.	Tema	Praktična provedba najboljeg interesa djeteta
	Praktični izazov	Neredovita provedba načela na cijelom području EU+
	EASO predlaže	<ol style="list-style-type: none"> 1. Procjena najboljeg interesa trebala bi se provoditi kako bi se njome zajamčilo da je određeni postupak procjene dobi u skladu s pojedinačnim okolnostima podnositelja zahtjeva i da je očekivani ishod koristan za postupak te da nije štetan za dijete. 2. Procjenom najboljeg interesa trebalo bi se provjeriti jesu li uspostavljene sve zaštitne mjere i je li u obzir uzet najbolji interes djeteta: <ul style="list-style-type: none"> ■ dodjeljuje se kvalificirani, neovisni zastupnik i/ili skrbnik koji djeluje u najboljem interesu djeteta i koji obavlja pravne radnje; ■ postupci su prilagođeni djetetu i provode ih kvalificirani stručnjaci; ■ informacije o postupku koje su prilagođene dobi pružaju se redovito, kao i informacije o implikacijama i pravu na odbijanje, jednostavnim rječnikom i na kulturno osjetljiv način – pod nadzorom, kulturno posredovanje može biti korisno; ■ uzima se mišljenje podnositelja zahtjeva i razmatra se u skladu s njegovom dobi ili zrelošću; ■ načelo povlastice sumnje primjenjuje se prije, tijekom i nakon postupka sve dok se ne postignu pouzdani rezultati; ■ informirani pristanak dobiva se barem za zdravstvene preglede, pravo na odbijanje zdravstvenih pregleda poštuje se i razlozi odbijanja se istražuju – osobito se preporučuje dobivanje i dokumentiranje pristanka djeteta i skrbnika prema potrebi (u pisanom obliku i u bilo kojem drugom obliku dokaza); ■ u obzir se uzimaju povjerljivost, zaštita podataka i sigurnost; ■ odabire se najmanje nametljiva metoda kako bi se zajamčila primjena najmanje nametljivog postupka nakon postupne provedbe; ■ odabire se najtočnija metoda i bilježi margina pogreške; ■ dostupan je djelotvoran pravni lijek.

B.	Tema	Motivacija/nužnost procjene
	Praktični izazov	Potreba za procjenom dobi trebala bi biti opravdana i obrazložena na temelju ozbiljnih dvojbi
	<i>EASO predlaže</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Procjena dobi ne bi se trebala provoditi kao rutinska praksa. Potreba za određenim postupkom procjene dobi, kao i njegove koristi, mora se procijeniti i dokumentirati. 2. Iskoristiti sve izvore informacija koji su na raspolaganju prije donošenja odluke o provedbi procjene dobi 3. Razmotriti sve dokaze zajedno sa širim rasponom čimbenika (fizički, psihički, razvojni, okolišni i kulturni čimbenici, spol) kako bi se sačuvala potreba za kasnijom procjenom dobi. 4. Pretpostaviti da je podnositelj zahtjeva dijete (načelo povlastice sumnje) onda kada postoje dvojbe oko starosti podnositelja zahtjeva. 5. Podnositelji zahtjeva ne bi trebali snositi financijski trošak procjene.
C.	Tema	Kvalificirani stručnjaci
	Praktični izazov	Specijalizacija u procjeni dobi nije uvijek dostupna
	<i>EASO predlaže</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stručnjaci bi trebali biti specijalizirani ne samo u području razmotrene metode već i u njezinoj određenoj primjeni za potrebe procjene dobi. Stručnjacima bi trebalo osigurati neprestano osposobljavanje o najnovijim razvojem metode, pravima djeteta te o načinu kako provoditi preglede koji su rodno i kulturno osjetljivi. 2. U spornim slučajevima ispitivači mogu slučaj uputiti nadzorniku ili koordinacijskom i multidisciplinarnom odboru. 3. Osoblje odgovorno za utvrđivanje dobi trebalo bi biti odgovarajuće osposobljeno kako bi mogli razumjeti rezultate i marginu pogreške koju oni sadržavaju.
D.	Tema	Nametljivost
	Praktični izazov	Ne postoji konsenzus oko nametljivosti različitih metoda Neke metode u uporabi fizički su ili psihički nametljive
	<i>EASO predlaže</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prvo je potrebno analizirati postojeće dokaze prije donošenja odluke o provedbi daljnje procjene. 2. Kada se pokaže da je procjena dobi potrebna, prvo primijenite nezdravstvene metode, a zdravstvene metode samo onda kada je dvojba i dalje prisutna. U takvim slučajevima trebalo bi prvo primjenjivati metode bez zračenja, a samo kao krajnje rješenje možete razmotriti druge metode koje uključuju zračenje. 3. Metode treba odabrati u skladu s posebnim okolnostima ili potrebama pojedinačnog slučaja (spol, raspon navodne dobi) i postupkom bi trebalo poštovati etničko i kulturno podrijetlo djeteta. 4. Ne bi trebalo upotrebljavati nijednu metodu koja uključuje golotinju ili ispitivanje, promatranje ili mjerenje genitalija ili intimnih dijelova tijela za potrebe procjene dobi.

E.	Tema	Točnost metoda i/ili postupka
	Praktični izazov	Nijednom trenutačnom metodom ne može se odrediti točna dob osobe Dokumentiranje i tumačenje margine pogreške
	<i>EASO predlaže</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Primijeniti načelo povlastice sumnje i podnositelja zahtjeva smatrati djetetom čim dođe do pojave dvojbi oko starosti podnositelja zahtjeva pa sve do dobivanja pouzdanih rezultata. 2. Razmotriti različite aspekte koji uključuju psihički i fizički razvoj kao dio postupka radi poboljšanja točnosti kako bi se odluka temeljila na širem rasponu dokaza. 3. Kvalificirani i iskusni stručnjaci trebali bi redovito pokazivati svoju izvrsnost i trebali bi biti posebno osposobljeni o pitanjima kulturne raznolikosti i posebnim potrebama djece. 4. Kad god je to moguće, teške slučajeve uputiti nadležnom centru na dodatno savjetovanje. 5. Prihvatiti navedenu dob podnositelja zahtjeva kada odgovara rasponu koji je određen procjenom dobi. U suprotnome bi kao rezultat trebalo odabrati najnižu dob segmenta. 6. Prihvatiti marginu pogreške i primijeniti načelo povlastice sumnje. 7. Margina pogreške trebala bi se dokumentirati i uključiti u rezultate, trebalo bi je priopćiti tijelu za utvrđivanje te bi je ono trebalo razumjeti.
F.	Tema	Multidisciplinarni i holistički pristup
	Praktični izazov	Multidisciplinarni i holistički pristup nema širu primjenu
	<i>EASO predlaže</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizirati različite aspekte (procjenjivanje i psihičkog i fizičkog razvoja bez potrebe za primjenom samo zdravstvenih metoda) u okviru multidisciplinarnog postupka radi poboljšanja točnosti kako bi se odluka temeljila na širem rasponu dokaza. 2. Uključiti stručnjake za različite aspekte razvoja i za način procjene dobi u okviru područja njihove stručnosti. 3. Temeljiti odluku na zaključku odbora stručnjaka s multidisciplinarnom specijalizacijom onda kada se primjenjuje nekoliko metoda. 4. Uspostaviti mehanizme koordinacije za praktičnu primjenu multidisciplinarnog pristupa.
	Praktični izazov	Procjene dobi koje se provode u drugim državama EU+ nisu uvijek priznate
	<i>EASO predlaže</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kada su dostupni, trebalo bi priznati rezultate procjena dobi koje se provode u drugim državama EU+ kako bi se izbjegle nepotrebne procjene, osobito u dublinskim predmetima. 2. Informacije o procjeni dobi prenesene u drugu državu EU+ trebale bi biti potpune, uključujući upućivanje na metode koje su se primijenile i razloge koji su doveli do konačnog ishoda.
	Praktični izazov	Rizik od automatskog razmatranja osobe kao odrasle osobe
I.	Tema	Djelotvoran pravni lijek
	Praktični izazov	Rezultati procjena dobi ne podliježu uvijek administrativnom/sudskom preispitivanju
	<i>EASO predlaže</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odluke o procjeni dobi trebale bi se izdati prije donošenja odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu s obzirom na to da smatranje osobe odraslom osobom ili djetetom može utjecati na postupak azila. 2. Odluka bi trebala podlijezati administrativnom/sudskom preispitivanju.
	Praktični izazov	Rezultati procjena dobi ne podliježu uvijek administrativnom/sudskom preispitivanju

Prilog 1. Pojmovnik

Pojmovnikom se želi utvrditi i/ili razviti zajedničko razumijevanje najrelevantnijih pojmova koji se upotrebljavaju u postupku procjene dobi. Nadalje, njime su obuhvaćeni pojmovi koji se spominju u tekstu vodiča iako nisu dodatno istraženi u publikaciji (na primjer, utvrđivanje najboljeg interesa, teret dokazivanja itd.). Svrha definicija sadržanih u pojmovniku jest da posluže kao referentni izvor za relevantne dionike u području procjene dobi, kao što su donositelji politika u državama EU+, stručnjaci koji provode preglede, službenici i odbor stručnjaka koji procjenjuje rezultate ili općenito drugi stručnjaci.

Pojam	Definicija	Izvor
Točnost	<p>Kvaliteta ili stanje bivanja točnim ili preciznim.</p> <p>Stupanj u kojemu mjerenje, ili procjena koja se temelji na mjerenju, predstavlja točnu vrijednost svojstva koje se mjeri.</p> <p>Dodatne informacije</p> <p>Još uvijek ne postoji metoda procjene dobi koja može pružiti točne rezultate o kronološkoj dobi osobe. Iz tog je razloga preferirani pojam procjena dobi, a ne utvrđivanje dobi.</p> <p>U kontekstu zdravstvenih pregleda koji se upotrebljavaju kao metode procjene dobi postoje određeni zahtjevi koje referentne studije trebaju ispuniti kako bi se smatrale točnima:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odgovarajuća veličina uzorka, – provjerena starost kontrolnih osoba, – ujednačena distribucija dobi, – odvajanje po spolu, – pojedinosti o datumu pregleda, – jasna definicija ispitanih karakteristika, – točan opis metodologije, – pojedinosti o referentnom stanovništvu u pogledu genetsko-zemljopisnog podrijetla, – socioekonomski status, zdravstveno stanje, – pojedinosti o veličini skupine, srednjoj ili prosječnoj vrijednosti i mjeri odstupanja za svaku, – ispitana karakteristika. 	<p>Internetski rječnik Oxford https://en.oxforddictionaries.com/definition/accuracy</p> <p>Internetski medicinski rječnik http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/accuracy</p> <p>Schmeling i sur., 2011.</p>

Pojam	Definicija	Izvor
Dob	<p>Dužina vremena koju je osoba proživjela ili tijekom kojeg je neka stvar postojala.</p> <p>Dodatne informacije: za potrebe ovog alata dob je ključan element identiteta djeteta, onako kako je djetinjstvo u kontekstu dobi definirano u Konvenciji o pravima djeteta.</p> <p>Kronološka dob mjeri se u godinama, mjesecima i danima od trenutka rođenja osobe.</p> <p>Biološka dob definirana je trenutačnim položajem pojedinca u pogledu njegova potencijalnog životnog vijeka, što znači da pojedinac može djelovati mlađe ili starije od svoje kronološke dobi.</p> <p>Socijalnu dob definiraju uloge, odgovornosti i navike pojedinca u odnosu na druge članove društva kojemu pripada. Pojedinac stoga može biti stariji ili mlađi ovisno o rasponu u kojemu pokazuje ponašanje koje je svojstveno dobi i koje od njega očekuje određeno društvo ili kultura.</p> <p>Psihološku dob definiraju bihevioralne sposobnosti pojedinaca da se prilagode promjenjivim potrebama i ona uključuje uporabu prilagodljivih kapaciteta pamćenja, učenja, inteligencije, vještina, osjećaja, motivacija i emocija za provedbu kontrole ponašanja i samoupravljanja.</p>	<p>https://en.oxforddictionaries.com/definition/age</p> <p>Settersen i sur., 1997., str. 240.</p> <p>Smith, T. i Brownlees, L., Unicef, 2011., str. 7.–8.</p>
Procjena dobi	Postupak kojim nadležna tijela žele procijeniti kronološku dob ili raspon dobi osobe kako bi se utvrdilo je li pojedinac dijete ili odrasla osoba.	<p>Odbor UN-a za prava djeteta, 2003., Opća napomena br. 6.</p> <p>Pojmovnik EMN-a</p>
(Minimalna) dob za kaznenu odgovornost	Minimalna dob ispod koje se smatra da djeca nemaju kapacitet za kršenje kaznenog prava.	Članak 40. stavak 3. Konvencije o pravima djeteta
Načelo povlastice sumnje	<p>Pravno načelo kojim se nadležnim tijelima dopušta da prihvate/pretpostave izjave podnositelja zahtjeva kao materijalne činjenice u slučaju nesigurnosti, osim ako se ne dokaže suprotno.</p> <p>Ako postoji mogućnost da je pojedinac dijete, prema njemu treba postupati kao prema djetetu.</p> <p>Ako su nakon provođenja procjene dobi države članice još uvijek u dvojbi u pogledu dobi podnositelja zahtjeva, smatrat će se da je podnositelj zahtjeva maloljetan.</p>	<p>EASO-ova definicija</p> <p>Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 6.</p> <p>Članak 25. stavak 5. Direktive o postupcima azila</p>

Pojam	Definicija	Izvor
Procjena najboljeg interesa (BIA)	<p>(a) Jedinствена aktivnost koju bi trebalo provesti u svakom pojedinačnom slučaju, u skladu s posebnim okolnostima svakog djeteta ili svake skupine djece ili djece općenito. Te okolnosti odnose se na pojedinačne karakteristike dotičnog djeteta ili dotične djece.</p> <p>(b) Sastoji se od ocjenjivanja i usporedbe elemenata koji su potrebni za donošenje odluke u posebnoj situaciji za određeno dijete ili skupinu djece.</p> <p>(c) Postupak koji je u tijeku za donošenje odluka o tome koje su hitne mjere u najboljem interesu pojedinačnog djeteta, npr. intervencije zaštite i skrbi. One su holističke i provodi ih osoblje s odgovarajućom profesionalnom stručnošću.</p> <p>Dodatne informacije</p> <p>U skladu s pravnom stečevinom EU-a u području azila, prilikom procjene najboljeg interesa djeteta država članica posebno u obzir uzima sljedeće:</p> <p>(a) mogućnosti spajanja obitelji;</p> <p>(b) dobrobit i socijalni razvoj maloljetnika, posebno uzimajući u obzir podrijetlo maloljetne osobe;</p> <p>(c) sigurnost i sigurnosna razmatranja, osobito kada postoji opasnost da maloljetnik postane žrtva trgovine ljudima;</p> <p>(d) mišljenje maloljetnika u skladu s njegovom dobi i zrelošću.</p> <p>Koncepti procjene najboljeg interesa (BIA) i utvrđivanje najboljeg interesa (BID) mogu se smatrati dijelom istog postupka koji u načelu započinje čim se dijete bez pratnje ili dijete odvojeno od roditelja pronađe, a završava kada dijete dobije trajno rješenje za svoju situaciju odvajanja i premještanja iz zemlje podrijetla ili mjesta uobičajenog boravišta.</p>	<p>(a) i (b) UNCRC, Opća napomena br. 14., 2013., http://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html</p> <p>(c) UNHCR, <i>Safe and Sound</i>, http://www.refworld.org/docid/5423da264.html</p> <p>UNCRC, Opća napomena br. 6, točka 31.</p> <p>Članak 3. i članak 3. stavak 1. Konvencije o pravima djeteta</p> <p>Uvodne izjave 9. i 22., članak 2. točka (j) i članak 23. stavak 2. Direktive o uvjetima prihvata</p> <p>Uvodna izjava 33. i članak 25. stavak 6. Direktive o postupcima azila</p> <p>Uvodne izjave 18., 19. i 38., članak 20. stavak 5. i članak 31. Direktive o kvalifikaciji</p> <p>Uvodna izjava 35. Uredbe o Eurodacu</p> <p>Uvodna izjava 13. i članak 6. Dublinske uredbe</p> <p>Članak 24. Povelje EU-a o temeljnim pravima</p> <p>UNHCR, <i>Safe and Sound</i>, http://www.refworld.org/docid/5423da264.html</p>
Najbolji interes djeteta	<p>(a) trostruki je koncept: materijalno pravo, temeljno i pravno načelo tumačenja te postupovno pravilo kojim se želi zajamčiti potpuno i djelotvorno uživanje svih prava iz Konvencije o pravima djeteta te holističkog razvoja djeteta;</p> <p>(b) znači dobrobit djeteta: u širem smislu uključuje njihove temeljne materijalne, fizičke, obrazovne i emocionalne potrebe, kao i potrebe za pažnjom i sigurnošću.</p>	<p>(a) UNCRC, Opća napomena br. 14, 2013., http://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html</p> <p>(b) UNHCR, Smjernice o utvrđivanju najboljeg interesa djeteta, http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf</p>
Utvrđivanje najboljeg interesa (BID)	<p>Formalni postupak sa strogim postupovnim zaštitnim mjerama koji je osmišljen radi utvrđivanja najboljeg interesa djeteta za osobito važne odluke koje utječu na dijete i koje će imati temeljni učinak na budućnost djeteta (tj. trajna rješenja), uključujući utvrđivanje trajnog rješenja. Zbog važnosti odluke utvrđivanje najboljeg interesa zahtijeva temeljite informacije prikupljene tijekom trajanja postupka procjene najboljeg interesa za dijete.</p>	<p>UNCRC, Opća napomena br. 14, 2013., http://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html</p> <p>UNHCR, „Safe and Sound”, http://www.refworld.org/docid/5423da264.html</p>

Pojam	Definicija	Izvor
Teret dokazivanja ili obveza potkrepljivanja dokazima	U kontekstu međunarodne zaštite teret dokazivanja koncept je koji s jedne strane obuhvaća obvezu podnositelja zahtjeva da potkrijepi svoj zahtjev, a s druge obvezu istraživanja koja se propisuje tijelu zaduženom za azil. U tom je smislu riječ o podijeljenom teretu dokazivanja koji počiva na načelu suradnje. Ovisno o pojedinačnim i kontekstualnim okolnostima, nadležna tijela mogu preuzeti veći ispitivački teret.	EASO-ov modul „Procjena dokaza” Uvodna izjava 25., članak 12. točka (a), članak 13. točka (a) i članak 25. stavak 5. Direktive o postupcima azila, članak 4. stavak 1. Direktive o kvalifikaciji
	Dodatne informacije Iako ispitivač i podnositelj zahtjeva u zahtjevima odraslih osoba često dijele teret dokazivanja, u zahtjevima djece može biti nužno da ispitivač preuzme veći teret dokazivanja, osobito ako je dotično dijete bez pratnje. Ako se činjenice slučaja ne mogu utvrditi i/ili dijete ne može u potpunosti izraziti svoj zahtjev, ispitivač treba donijeti odluku na temelju svih poznatih okolnosti koje mogu dovesti do liberalne primjene načela povlastice sumnje. Slično tome, djetetu se treba pružiti načelo povlastice sumnje ako postoje zabrinutosti u pogledu vjerodostojnosti dijelova njegova zahtjeva.	UNHCR, Napomena o teretu i standardu dokazivanja u zahtjevima izbjeglica, 16. prosinca 1998. Vidjeti i UNHCR, <i>The Heart of the Matter – Assessing Credibility when Children Apply for Asylum in the European Union</i> , prosinac 2014.: http://www.refworld.org/docid/55014f434.html [pristupljeno 2. srpnja 2017.]
Dijete/ maloljetnik	Svako ljudsko biće mlađe od 18 godina.	Članak 2. stavak 6. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima Članak 2. točka (d) Direktive o uvjetima prihvata Članak 2. točka (l) Direktive o postupcima azila Članak 2. točka (k) Direktive o kvalifikaciji Članak 2. točka (i) Dublinske uredbe III. Članak 2. točka (f) Direktive o pravu na spajanje obitelji Na temelju članka 1. Konvencije UN-a o pravima djeteta (UNCRC), 1989.
Informacije o zemlji podrijetla (COI)	Informacije koje upotrebljavaju nadležna tijela države članice radi analize društveno-političke situacije u zemljama podrijetla podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (i, prema potrebi, u zemljama preko kojih su prelazili) u procjeni zahtjeva za međunarodnu zaštitu koja se provodi na pojedinačnoj osnovi.	Metodologija EASO-ova izvješća o informacijama o zemlji podrijetla Pojmovnik EMN-a
Kompjuterizirana (aksijalna) tomografija (CT/CAT)	Postupak snimanja koji se koristi posebnom rendgenskom opremom radi stvaranja detaljnih slika ili snimki područja u tijelu.	Radiology Info, https://www.radiologyinfo.org , izvor s javno dostupnim informacijama koji su razvili liječnici Radiološkog društva Sjeverne Amerike (RSNA) i Američkog učilišta za radiologiju (ACR)

Pojam	Definicija	Izvor
Pristanak	Informirana, slobodna i dobrovoljna suglasnost. Pristanak djeteta i njegova zastupnika ili skrbnika u slučaju djece bez pratnje ili djece odvojene od roditelja potreban je za zdravstvene preglede radi provedbe procjene dobi.	Članak 25. stavak 5. Direktive o postupcima azila Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), <i>Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines</i> , studeni 2011., dostupno na: http://www.refworld.org/docid/4e4a57d02.html
Kulturni posrednici	Stručnjaci s iznimnim znanjem o tradiciji zajednice koji intervencije čine kulturno prikladnijima i koji premošćuju jaz između kulturnih i stručnih propisa.	Na temelju Al-Krenawi, A. i Graham J. R., 2001.
Skrbnik	(a) Skrbništvo se odnosi na dodjelu odgovornosti odrasloj osobi ili organizaciji radi jamčenja potpunog zastupanja najboljeg interesa djeteta. (b) Skrbnik je neovisna osoba koja štiti najbolje interese djeteta i njegovu opću dobrobit i u tu svrhu dopunjuje ograničenu pravnu sposobnost djeteta, ako je potrebno, na isti način kao što to čine roditelji (definicija FRA-e). Dodatne informacije Skrbnik služi kao ključna postupovna zaštitna mjera, čime se jamči poštovanje najboljeg interesa djeteta bez pratnje ili djeteta odvojenog od roditelja.	(a) Međuagencijska radna skupina za djecu bez pratnje i djecu odvojenu od roditelja, <i>Inter-agency guiding principles on unaccompanied and separated children</i> , 2004., http://www.refworld.org/docid/4113abc14.html (b) UNCRC, Opća napomena br. 6, 2005. (c) FRA, Skrbništvo nad djecom kojoj je uskraćena roditeljska skrb, 2014., https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/handbook_on_guardianship_for_children_deprived_of_parental_care_hr.pdf
Pouzdanost različitih promatrača	Odnosi se na statistička mjerenja kojima se utvrđuje sličnost podataka koje su prikupili različiti promatrači. Dodatne informacije Za promatrače je važno da imaju što sličnija zapažanja, čime se jamči valjanost u eksperimentu. Ako se zapažanja ocjenjivača znatno razlikuju, radi se o neispravnom mjerenju ili metodologiji koje treba poboljšati.	Na temelju knjige Russella K. Schutta <i>Investigating the social world: the process and practice of research</i> , Sveučilište Massachusetts, Boston, osmo izdanje, 2015.
Pouzdanost pojedinog promatrača	Mogućnost dosljednog dobivanja jednakih rezultata kada isti promatrač donosi zapažanja u različito vrijeme. Dodatne informacije Na primjer, liječnik s dobrim vještinama pouzdanosti pojedinog promatrača pročitao bi rendgen ili medicinski dijagnostički test pacijenta na isti način i ako ih pregleda nekoliko tjedana kasnije. Pouzdanost pojedinog promatrača naziva se i samostalna pouzdanost ili unutarnja pouzdanost ocjenjivača.	Na temelju knjige Russella K. Schutta <i>Investigating the social world: the process and practice of research</i> , Sveučilište Massachusetts, Boston, osmo izdanje, 2015.

Pojam	Definicija	Izvor
Nametljivo/ invazivno	<p>Pojam „invazivno“ često se upotrebljava u medicinskim postupcima kako bi se ukazalo na uvođenje instrumenata ili drugih objekata u tijelo ili tjelesne šupljine, podrazumijevajući i rezanje tkiva.</p> <p>Pojam „nametljivost“ može se odnositi na ponašanje, čin, stanje ili naklonjenost nametljivosti (dosađivati nekome ili stvarati osjećaj nelagode kod druge osobe), ometanje ili uznemiravanje drugih, kršenje njihova osobnog prostora ili miješanje u njihov privatni život.</p> <p>Dodatne informacije</p> <p>Invazivnost se može upotrebljavati kao sinonim za nametljivost, pa oba pojma u ovom kontekstu mogu biti međusobno zamjenjiva.</p> <p>S obzirom na to da negativni učinci metoda procjene dobi ne moraju uvijek podrazumijevati prethodno spomenute fizičke učinke povezane s invazivnošću (uvođenje instrumenata ili drugih objekata u tijelo ili tjelesne šupljine, podrazumijevajući i rezanje tkiva), već mogu podrazumijevati ometanje privatnosti osobe, pojam koji u ovoj publikaciji ima prednost jest nametljivost zbog njegova šireg spektra.</p>	<p>Definicija internetskog rječnika Oxford</p> <p>https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/invasive</p>
Zdravstveni pregledi	<p>Za potrebe ovog alata, zdravstveni pregledi jesu pregledi ili procjene koje provode zdravstveni stručnjaci (doktori, radiolozi, liječnici opće prakse ili pedijatri itd.).</p>	EASO-ova definicija
Zastupnik	<p>Osoba ili organizacija koja pomaže djetetu bez pratnje i zastupa ga u postupku azila, osigurava najbolji interes djeteta i za njega, prema potrebi, obavlja pravne radnje.</p> <p>Dodatne informacije</p> <p>Zastupnici ili pravni zastupnici razlikuju se od kvalificiranog odvjetnika ili drugih pravnih stručnjaka koji pružaju pravnu pomoć, govore u ime djeteta i pravno ga zastupaju u pisanim izjavama i osobno pred administrativnim i sudskim tijelima u kaznenim postupcima, postupcima azila ili drugim pravnim postupcima, kako je navedeno u nacionalnom pravu.</p>	<p>Na temelju članka 24. stavka 1. preinačene Direktive o uvjetima prihvata i članka 25. stavka 1. preinačene Direktive o postupcima azila.</p> <p>FRA, Skrbništvo nad djecom kojoj je uskraćena roditeljska skrb, 2014.</p> <p>https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/handbook_on_guardianship_for_children_deprived_of_parental_care_hr.pdf</p>
Dijete ili maloljetnik bez pratnje	<p>Dijete/maloljetnik koji uđe na teritorij države članice bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega prema zakonu ili praksi dotične države članice, i to toliko dugo dok ga takva osoba/odrasla osoba stvarno ne uzme pod skrb; to uključuje i dijete/maloljetnika koji je ostavljen bez pratnje nakon što je ušao na teritorij država članica.</p>	<p>Članak 2. točka (e) Direktive o uvjetima prihvata</p> <p>Članak 2. točka (m) Direktive o postupcima azila</p> <p>Članak 2. točka (l) Direktive o kvalifikaciji</p> <p>Članak 2. točka (j) Dublinske uredbe III.</p> <p>Članak 2. točka (f) Direktive o pravu na spajanje obitelji</p> <p>UNCRC, Opća napomena br. 6, 2005.</p> <p>UNHCR, <i>Safe and Sound</i>, str. 22., http://www.refworld.org/docid/5423da264.html</p>

Pojam	Definicija	Izvor
Validacijska studija	Radovi koji se sastoje od istraživanja u kojima su se upotrebljavali procesi kojima su uspostavljeni pouzdanost i relevantnost postupka za posebne svrhe.	Enciklopedija medicinskih pojmova http://www.reference.md/files/D023/mD023361.html
Djeca odvojena od roditelja	Djeca koja su odvojena od obaju roditelja ili od svojeg prethodnog pravnog ili običajnog primarnog pružatelja skrbi, no ne nužno od drugih rođaka. Stoga to može podrazumijevati i djecu u pratnji drugih odraslih članova obitelji.	UNCRC, Opća napomena br. 6, 2005. UNHCR, <i>Safe and Sound</i> , str. 22.
Trgovina djecom	<p>Trgovina djecom jest vrbovanje, prijevoz, transfer, pružanje utočišta ili prihvat djece, uključujući razmjenu ili prijenos kontrole nad djecom, sve u svrhu izrabljivanja.</p> <p>U usporedbi s izrabljivanjem odraslih osoba, kada su subjekti izrabljivanja djeca, radi se o kažnjivom kaznenom djelu čak i bez uporabe prijetnje ili prinude, otmice, prijevare, zlorabe ovlasti ili položaja bespomoćnosti ili davanja ili primanja plaćanja ili sredstava da bi se postigla privola osobe.</p> <p>Dodatne informacije</p> <p>Iako je krijumčarenje djece slično trgovanju djecom, ove dvije vrste kriminalnih aktivnosti ne bi se smjele miješati.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krijumčarenje djece kaznena je aktivnost olakšavanja nezakonitog ulaska u zemlju (često uključuje plaćanje). Svrha trgovanja jest iskoristiti dijete, pa se smatra zločinom protiv osobe. • Trgovina se općenito provodi s pomoću prinude i/ili prijevare itd., dok je kod krijumčarenja obrnuto. • Trgovina uključuje namjeru izrabljivanja djeteta žrtve nakon njegova dolaska u zemlju, dok uloga krijumčara obično prestaje čim dijete stupi u zemlju odredišta. • Trgovina se može odvijati unutar nacionalnih granica i preko njih, dok je za krijumčarenje potrebno međunarodno kretanje. • Ulazak djeteta u državu može biti zakonit ili nezakonit u slučaju trgovine, dok krijumčarenje obično uključuje nezakonit ulazak. <p>Trgovina djecom nije samo prekogranični zločin; s obzirom na to da je svrha kriminalne aktivnosti izrabljivanje djece, djecom se može trgovati čak i unutar nacionalnih granica.</p>	<p>Članak 2. stavak 5. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima</p> <p>Frontex, VEGA Priručnik: Djeca u zračnim lukama, 2015. https://frontex.europa.eu/assets/Publications/General/VEGA_children/HR.pdf</p>

Prilog 2. Najbolji interes djeteta i procjena dobi: praktični alati

S obzirom na to da je ova publikacija usmjerena na uzimanje u obzir prije svega najboljeg interesa djeteta prilikom donošenja odluke o provođenju procjene dobi za određeno dijete, kao i na to kako provesti siguran postupak kada je to potrebno, EASO je razvio sljedeće praktične alate za pružanje potpore osobama odgovornima za procjenu o tome poštuje li postupak najbolji interes djeteta.

- A. **Obrazac za procjenu najboljeg interesa (obrazac BIA)** osmišljen je kako bi se zajamčilo da su odgovorna nadležna tijela ili strana koju su dodijelila nadležna tijela ispunili sve ključne korake te ih uzela u obzir prilikom procjene toga je li potrebno provesti procjenu dobi. U tom smislu obrazac za procjenu najboljeg interesa služi kao popratni dokument kojim se procjenitelju omogućuje da provjeri jesu li relevantne informacije i zaštitne mjere uzete u obzir prije donošenja odluke o provedbi procjene dobi.

Obrazac za procjenu najboljeg interesa strukturiran je na sljedeći način:

- prikupljene informacije;
- preduvjeti za postupak;
- popis čimbenika koji imaju važnost prilikom donošenja odluke o prikladnosti postupka za pojedinačno dijete ili o potrebnim prilagodbama;
- ishod procjene najboljeg interesa: rezultat procjene najboljeg interesa potencijalnog postupka procjene dobi (procjenu dobi treba provesti, ne treba je provesti ili je treba staviti na čekanje).

- B. Drugi alat, **najbolji interes djeteta u procjeni dobi (kontrolni popis najboljeg interesa djeteta)**, osmišljen je kako bi se zajamčilo poštivanje i primjena postupovnih zaštitnih mjera tijekom cijelog postupka procjene dobi. U tom pogledu, treba se upotrebljavati drugi kontrolni popis tijekom cijelog postupka procjene dobi.

- Kontrolni popis najboljeg interesa djeteta** sadržava niz zaštitnih mjera i relevantne aspekte kako bi se prilikom procjene dobi djeteta bilo u skladu s najboljim interesom i drugim pravima djeteta.

Osmišljeni su alati s pretpostavkom da će procjene provoditi osposobljeni službenici u području azila sa stručnošću i iskustvom u pitanjima povezanim s djecom, ili alternativna osposobljena strana koju je imenovalo tijelo odlučivanja ili neko drugo tijelo, te da će se upotrebljavati i promatrati zajedno sa zakonodavstvom EU-a, međunarodnim i nacionalnim zakonodavstvom.

Treba napomenuti da je usredotočenost alata i smjernica o najboljem interesu djeteta iz ove publikacije ograničena samo na postupak procjene dobi, dok se procjena najboljeg interesa uzima u obzir sve dok se ne pronađe trajno rješenje za dijete. Slijedom toga, procjenom najboljeg interesa ne želi se zamijeniti utvrđivanje najboljeg interesa (BID), koje će biti potrebno kada se u obzir uzmu trajna rješenja za dijete.

VAŽNA RAZMATRANJA PRILIKOM PROCJENE NAJBOLJEG INTERESA DJETETA ZA POTREBE PROCJENE DOBI

Djeca imaju pravo na saslušanje u svim odlukama koje utječu na njihov život. Važno je u obzir uzeti mišljenje, osjećaje i misli djeteta prilikom provedbe procjene najboljeg interesa. Skrbnik/zastupnik ima ključnu ulogu u jamčenju da je dijete informirano na odgovarajući način i razumije postupke i procese te moguće ishode. Neki važni aspekti koje treba razmotriti jesu sljedeći.

- Informacije treba pružati jednostavno, izravno i jasno. Potrebno je provjeriti djetetovo razumijevanje s obzirom na to da se djeca mogu bojati nadležnog tijela i možda se neće usuditi postaviti pitanja ili priznati da nešto ne razumiju zbog svoje dobi, kulturnog podrijetla ili psihičkog stanja.
- Procjenitelji bi trebali **proaktivno tražiti dobivanje informacija** od relevantnih izvora za potrebe procjene, osobito od onih koji su upoznati sa situacijom djeteta (kao što su skrbnik/zastupnik, trenutni davatelj skrbi, socijalni radnici u centrima za prihvata, zastupnik, članovi obitelji itd.) te bi stoga prije procjene najboljeg interesa po potrebi trebalo prikupiti kontaktne pojedinosti relevantnih strana.
- Procjenom najboljeg interesa treba uzeti u obzir svako postojeće izvješće o djetetu, kao što su medicinska izvješća, procjene ranjivosti i svi drugi dokumenti nastali u bilo kojoj fazi tijekom postupka, a prije procjene najboljeg interesa.
- Procjena najboljeg interesa pojedinačna je procjena i trebala bi biti odvojena za svako dijete. Treba se provoditi u **povjerljivom i ugodnom okruženju koje je prilagođeno djetetu** koje pomaže u izgradnji povjerenja. Službenici i usmeni prevoditelji obvezni su čuvati povjerljivost informacija, a taj koncept treba objasniti djetetu i ono ga treba razumjeti.
- Dijete se treba osjećati opušteno. Nadležni službenik i usmeni prevoditelj trebaju biti neformalni i **empatični** u najvećoj mogućoj mjeri.
- Ako dijete to želi, i ako je moguće, razgovore o procjeni najboljeg interesa s djetetom može obaviti službenik i usmeni prevoditelj onog **spola koji dijete preferira**.
- Ako je dijete moglo biti izloženo traumi, neće biti spremno izraziti bilo kakve osjećaje ili mišljenje. Treba pronaći stručne voditelje razgovora koji mogu primijeniti **alternativne metode provođenja razgovora** i pružiti savjetovanje.
- Važno je djetetu objasniti da mu se želje možda neće u potpunosti ispuniti, ali ako je moguće, postupak će se voditi na temelju njih, dok će konačna odluka ovisiti o okolnostima slučaja.

A. Obrazac za procjenu najboljeg interesa

Obrazac za procjenu najboljeg interesa	
OSNOVNI DETALJI	
Slučaj/referentni broj predmeta	
Podnositelj zahtjeva	
Skrbnik/zastupnik	
Procjenitelj	
Usmeni prevoditelj	
Datum	
PRIKUPLJENE INFORMACIJE	
Prikupljeni biološki podatci (nacionalnost, etničko podrijetlo, obrazovanje, jezik, zdravlje, obiteljska povijest)	☐
Informacije o dobi od drugih članova obitelji ili iz drugih prikupljenih izvora	☐
Uključena izvješća stručnjaka (medicinska izvješća, administrativna izvješća itd.)	☐
Ako neke od prethodnih informacija nisu dostupne ili nisu prikupljene, objasnite zašto:	
Dodatne ili nove informacije:	
PREDUVJETI ZA POSTUPAK PROCJENE DOBI	
Pojedinac je podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu.	☐
Nije utvrđena dob podnositelja zahtjeva.	☐
Prikupljeni su i uzeti u obzir svi dostupni dokazi, uključujući rezultate identifikacije i, prema potrebi, procjenu ranjivosti, zabrinutost u pogledu zdravlja, utjecaj na procjenu, mentalnu/pravnu sposobnost i prikladnost za procjenu dobi.	☐
Zajamčeno je razdoblje odmora i oporavka, osobito u slučajevima u kojima podnositelj zahtjeva pokazuje znakove traume ili zlostavljanja.	☐
Primjenjuje se načelo povlastice sumnje.	☐
Postoje opravdane sumnje o navedenoj dobi podnositelja zahtjeva.	☐
Molimo, navedite:	
Dodijeljen je kvalificiran, neovisan zastupnik i/ili skrbnik i uključen je u postupak.	☐
Informacije o postupku koje su prilagođene dobi pružaju se redovito, kao i informacije o implikacijama i pravu na odbijanje, i to jednostavnim rječnikom i na kulturno osjetljiv način.	☐
Uzima se mišljenje podnositelja zahtjeva i razmatra u skladu s njegovom dobi ili zrelošću.	☐
Usluga prevođenja dostupna je tijekom cijelog postupka.	☐
Ako neki od preduvjeta nisu zadovoljeni, objasnite zašto:	
Naknadna mjera, ako je potrebna:	
RELEVANTNI ČIMBENICI ZA DONOŠENJE PROCJENE O TOME JE LI PROCJENA DOBI U NAJBOLJEM INTERESU DJETETA	
Uspostavljena procjena dobi temelji se na holističkom i multidisciplinarnom pristupu, čime se omogućuje prilagodba potrebama i posebnim okolnostima podnositelja zahtjeva, kao i spolu, kulturnom podrijetlu i drugim ranjivostima.	☐
Informirani pristanak treba se dobiti barem za zdravstvene preglede i on se dokumentira (u pisanom obliku ili bilo kojem drugom obliku dokaza koji su podnijeli dijete i skrbnik, ako je potrebno); ili se poštuje pravo na odbijanje zdravstvenog pregleda, a razlozi odbijanja se istražuju.	☐
Utvrđuje se najmanje nametljiv postupak, koji se provodi postupno.	☐
U obzir se uzimaju povjerljivost, zaštita podataka i sigurnost.	☐
Službenici i stručnjaci imaju iskustva u radu s djecom i prošli su odgovarajuće osposobljavanje.	☐
Odabrat će se najmanje nametljiva metoda.	☐
Odabrat će se najtočnija metoda, a margina pogreške prihvatljiva je za tog podnositelja zahtjeva (raspon dobi u kojem je riječ, spol itd.).	☐
Očekivani ishod doprinosi postupku i nije štetan za dijete.	☐
Dostupan je djelotvoran pravni lijek.	☐

1. MOGUĆNOST	Procijeniti dob djeteta u njegovu je najboljem interesu
☐	Pojedinosti: (objasnite razloge preporuke)
2. MOGUĆNOST	Postupak procjene dobi nije u najboljem interesu podnositelja zahtjeva
☐	Pojedinosti: (objasnite razloge preporuke)
3. MOGUĆNOST	Procjena dobi podnositelja zahtjeva trebala bi privremeno biti na čekanju zbog
☐	Pojedinosti: (objasnite razloge preporuke)
Ime i prezime	
Organizacija	
Datum	
Potpis	
PROCJENU ODOBRIOLA	
Ime i prezime	
Organizacija	
<p>Rezultati procjene (1., 2. ili 3. mogućnost) utječu na odluku o tome treba li provesti procjenu dobi ili ne te se trebaju zabilježiti u spisu. Kada se smatra potrebnom (nakon evaluacije dvojbe), procjenu dobi treba provesti u skladu s primjenjivim zaštitnim mjerama, uzimajući u obzir pojedinačne okolnosti podnositelja zahtjeva i preporuke EASO-a.</p>	

B. Kontrolni popis najboljeg interesa djeteta za potrebe procjene dobi

Kontrolni popis procjene najboljeg interesa	
U najboljem je interesu djeteta provesti procjenu dobi (1. mogućnost prema prethodnom obrascu za procjenu najboljeg interesa).	
POVLASTICA SUMNJE	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Od trenutka kada se počne sumnjati da bi osoba mogla biti dijete, prema podnositelju zahtjeva postupa se kao prema djetetu tijekom cijelog postupka azila i procjene dobi. ☐ ■ Ako rezultati pregleda nisu pouzdani, podnositelj zahtjeva smatra se djetetom. ☐ 	
ZASTUPNIK/SKRBNIK	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Prije procjene dobi dodjeljuje se kvalificiran i neovisan zastupnik ili skrbnik te je prisutan i uključen u postupak uz pristanak podnositelja zahtjeva. ☐ ■ Uloga i odgovornosti (jamčenje „najboljeg interesa podnositelja zahtjeva” i obavljanje pravnih radnji) objašnjeni su zastupniku/skrbniku i podnositelju zahtjeva te ih oni razumiju. ☐ ■ Zastupnik/skrbnik prisutan je tijekom razgovora o procjeni najboljeg interesa onda kada to podnositelj zahtjeva želi. ☐ ■ Zastupnik/skrbnik propisno je obaviješten, razumije postupak procjene dobi i sva su mu pitanja objašnjena. ☐ ■ Zastupnik/skrbnik može zaustaviti procjenu dobi ako smatra da nije prikladna ni u najboljem interesu podnositelja zahtjeva. ☐ ■ Zastupnik/skrbnik obaviješten je o rezultatima i razumije kako ih se može osporiti. ☐ 	
AKO PODNOSITELJ ZAHTEJVA POKAZUJE ZNAKOVE TRAUME ILI JE ŽRTVA ZLOSTAVLJANJA	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Nakon procjene psihičkog i fizičkog stanja smatra se da podnositelj zahtjeva može pristupiti procjeni dobi s potrebnim prilagodbama. ☐ ■ Prilikom uspostave određenog postupka procjene dobi, u obzir se uzimaju sljedeći aspekti. ☐ <ul style="list-style-type: none"> • Svaki pregled koji uključuje otkrivanje, promatranje ili mjerenje intimnih dijelova u potpunosti je isključen. • Bilješke o prošlim događajima ili rekonstrukcija životne povijesti možda neće biti djelotvorne zbog rupa u pamćenju i to može biti vrlo uznemirujuće za podnositelja zahtjeva. • Metode procjene dobi kojima se procjenjuje psihički razvoj možda nisu prikladne ako ih ne provodi osposobljen i iskusni stručnjak. • Metode procjene dobi kojima se procjenjuje fizički razvoj mogu žrtvama zlostavljanja biti uznemirujuće ili osobito nametljive. ■ Dostupne su alternativne metode ili tehnike prilagođene posebnim potrebama podnositelja zahtjeva. ☐ ■ Primjenjuje se načelo povlastice sumnje. ☐ ■ Zajamčeno je razdoblje odmora i oporavka, koje se prema potrebi može produžiti. ☐ ■ Osobi od povjerenja dopušteno je da s podnositeljem zahtjeva prati postupak, prije provjere prikladnosti osobe. ☐ ■ Odabrani su službenici i stručnjaci koji su posebno osposobljeni za rad s osobito ranjivim osobama. ☐ 	
INFORMACIJE	
Podnositelj zahtjeva i zastupnik/skrbnik obaviješteni su o sljedećem.	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Postojanje dvojbi i njihovi razlozi te tko je odgovoran za pisano ili usmeno obavješćivanje koje je prilagođeno djetetu i koje je na jeziku koji dijete može razumjeti. ☐ ■ Mogućnost da se dob može procijeniti procjenom dobi (i što to znači u praksi, uključujući opis različitih pregleda, zdravstvenih ili nezdravstvenih). ☐ ■ Informacije o metodi i postupku (koje se metode upotrebljavaju, zašto baš te određene metode, točnost i nametljivost metode, učinak i potencijalni rizici za zdravlje koje određena metoda može imati i uloge uključenih stručnjaka). ☐ ■ Prava i obveze koje proizlaze iz postupka, osobito sljedeće. ☐ <ul style="list-style-type: none"> • Pravo na odbijanje podvrgavanja zdravstvenom pregledu i posljedice toga. • Mogućnost osporavanja rezultata procjene dobi i daljnji koraci koje treba slijediti. • Moguće posljedice rezultata pregleda za postupak međunarodne zaštite. 	
Podnositelj zahtjeva i zastupnik/skrbnik razumiju pružene informacije, a pružanje informacija dokumentirano je u spisu. ☐	

Kontrolni popis najboljeg interesa djeteta za potrebe procjene dobi (2. od 3 stranice)	
MIŠLJENJA PODNOSITELJA ZAHTJEVA SASLUŠANA SU	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Nakon konstruktivnog i empatičnog objašnjenja razloga zbog kojih postoji dvojba oko navedene dobi: <ul style="list-style-type: none"> • u slučaju mogućih nedosljednosti o dobi; • u slučaju nove dokumentacije ili dokaza relevantnih za procjenu dobi; • u slučaju odbijanja sudjelovanja u zdravstvenom pregledu; • jednom kada je procjena dobi dovršena i ako se rezultati razlikuju od navedene dobi; ■ podnositelju zahtjeva pružaju se mogućnost i sredstva da ospori odluku te da ga se sasluša. 	☐ ☐
INFORMIRANI PRISTANAK – podnositelj zahtjeva i/ili skrbnik/zastupnik	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Uzimajući u obzir zdravlje/obrazovanje/zrelost, podnositelj zahtjeva može dati informirani pristanak. ■ Podnositelj zahtjeva uključen je u odluku o provođenju procjene dobi u skladu sa svojom zrelošću, uključujući o savjetovanju o njegovu mišljenju i/ili mišljenju njegova skrbnika ili zastupnika. ■ Pristanak za zdravstveni pregled dobiva se onda kada će on biti dijelom procjene dobi. ■ Pristanak je moguće uskratiti ako se smatra da postupak nije u najboljem interesu podnositelja zahtjeva. 	☐ ☐ ☐ ☐
POSljedICE OdbIJANJA	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Podnositelj zahtjeva ima priliku odbiti postupak, a razlozi za odbijanje se istražuju. ■ Odbijanje podržava skrbnik/pravni zastupnik. ■ Jasno je utvrđeno da se odluka za odbijanje zahtjeva za azil/međunarodnu zaštitu ne temelji samo na odbijanju podnositelja zahtjeva da sudjeluje u procjeni dobi. ■ Odbijanje ne dovodi do automatske pretpostavke da se radi o odrasloj osobi. 	☐ ☐ ☐ ☐
HOLISTIČKI I MULTIDISCIPLINARNI PRISTUP	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Postupak u obzir uzima potrebe i posebne okolnosti podnositelja zahtjeva i prilagođava im se prema potrebi (ovisno o rasponu dobi, spolu, etničkom podrijetlu, kulturnom podrijetlu osobe, ranjivosti i drugim potrebama). ■ Postupkom se izbjegavaju nepotrebni pregledi. Ako dvojba i dalje postoji, nakon iskorištavanja nezdravstvenih alternativa upotrebljavaju se zdravstvene metode. ■ Ako je potrebna procjena dobi, postupak kombinira metode kojima se procjenjuju različite vrste razvoja (zrelost, psihički i fizički razvoj, ponašanje itd.). ■ Procjenu provode stručnjaci s multidisciplinarnim znanjem i/ili iskustvom u različitim metodama, ako je to potrebno, i prikupljaju podatke od osoba koje razgovaraju s podnositeljem zahtjeva. 	☐ ☐ ☐ ☐
NAJMANJE NAMETLJIVA I NAJTOČNIJA METODA	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Najmanje nametljive i najtočnije metode utvrđuju se uzimajući u obzir raspon dobi koju treba procijeniti, spol, etničko podrijetlo, kulturno podrijetlo, posebne potrebe i okolnosti određenog slučaja. ■ Pregledima se poštuje fizički integritet i dostojanstvo podnositelja zahtjeva. ■ Uključene osobe razumiju kulturu i etničko podrijetlo podnositelja zahtjeva i to mogu primijeniti u kontekstu procjene dobi. ■ Pregledi koji uključuju golotinju i preglede razvoja genitalija i grudi isključeni su iz postupka. ■ Metode koje uključuju zračenje upotrebljavaju se kao krajnje rješenje i ako su posebno opravdane za pojedinačni slučaj. ■ Dokumentira se margina pogreške i stručnjaci ili odbor stručnjaka koji donose odluku o konačnim rezultatima je razumiju. ■ Tijekom procjene poštuju se privatnost i povjerljivost podnositelja zahtjeva. 	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
ZAŠTITA PODATAKA	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Za potrebe procjene dobi, informacije o zahtjevu za azil podnositelja zahtjeva ili činjenica da je zahtjev podnesen ne otkrivaju se mogućim subjektima koji provode progon ili nadležnim tijelima zemlje podrijetla, vladinim službenicima ili njihovim agentima (npr. traženjem rodnih listova ili drugih identifikacijskih dokumenata kojima se potvrđuje dob podnositelja zahtjeva). ■ Informacije se prikupljaju na pravedan i zakonit način i za posebnu svrhu procjene dobi. ■ Bilježenje i dijeljenje informacija i dokaza o bilo kojoj procjeni dobi u skladu je s Uredbom o zaštiti podataka. 	☐ ☐ ☐

Prilog 3. Pravni i politički okvir

U ovom se prilogu nalaze najrelevantnije odredbe povezane s djecom utvrđene u međunarodnim i europskim pravnim instrumentima, kao i u nacionalnom pravnom okviru i sudskoj praksi na koju su upućivala nacionalna nadležna tijela u anketi iz 2016.; međutim, sadržaj ne bi trebalo smatrati iscrpnim. Uključuje i upućivanje na neobvezujuće pravne instrumente i materijal koji je relevantan za potrebe procjene dobi te, ako postoje, na poveznice za lakše savjetovanje korisnika. Naposljetku, umetnut je prazan odjeljak u koji korisnici ovog alata mogu unositi relevantne odredbe i instrumente koji su uspostavljeni na nacionalnoj razini.

1. Međunarodno zakonodavstvo

Pravni instrument	Prava i zaštitne mjere	Relevantni članak
Konvencija UN-a o pravima djeteta od 20. studenoga 1989. (CRC)	Obitelj	Preambula
	Definicija djeteta	Članak 1.
	Načelo nediskriminacije	Članak 2.
	Najbolji interes djeteta	Članak 3. stavak 1., članak 9. stavak 3., članak 18. stavak 1., članak 20.
	Pravo na život, opstanak i razvoj	Članak 6.
	Upis u matične knjige, ime, državljanstvo i roditeljska skrb	Članak 7.
	Očuvanje identiteta i obiteljskih odnosa	Članak 8.
	Pravo na održavanje osobnih odnosa i kontakata	Članak 9.
	Obnavljanje obiteljskih veza	Članak 10., članak 22. stavak 2.
	Poštovanje mišljenja djeteta: pravo na saslušanje	Članak 12.
	Zaštita od svih oblika nasilja	Članak 19.
	Skrb i smještaj	Članak 20.
	Djeca izbjeglice i traženje obitelji	Članak 22.
	Pravo na obrazovanje	Članak 28.
	Zaštita od dječjeg rada	Članak 32.
	Zabrana mučenja, zadržavanje kao krajnje rješenje	Članak 37.
	Rat i oružani sukobi	Članak 38.
Maloljetničko pravosuđe	Članak 40.	
Konvencija UN-a o statusu izbjeglica iz 1951. i Protokol o statusu izbjeglica iz 1967.	Izbjeglice Djeca bez pratnje	Slovo B točka 2. Završnog akta br. 2545 Konferencije opunomoćenika UN-a o statusu izbjeglica i osoba bez državljanstva

2. Pravna stečevina EU-a

Pravni instrument	Prava i zaštitne mjere	Relevantni članak
Ugovor o Europskoj uniji	Prava djeteta	Članak 3. stavak 5.
Povelja Europske unije o temeljnim pravima	Pravo na azil	Članak 18.
	Prava djeteta	Članak 24.
Zakonik o schengenskim granicama (Uredba 562/2006)	Postupovne mjere za maloljetnike prilagođene djetetu	Članak 19. stavak 1. točka (f), Prilog VII.
Direktiva o uvjetima prihvata (Direktiva 2013/33/EU) preinačena	Maloljetnik	Članak 2. točka (d)
	Maloljetnik bez pratnje	Članak 2. točka (e)
	Članovi obitelji	Članak 2. točka (c)
	Zastupnik	Članak 2. točka (j)
	Najbolji interes djeteta i jedinstvenost obitelji	Uvodna izjava 9.
	Najbolji interes djeteta	Uvodna izjava 22., članak 2. točka (j), članak 11. stavak 2., članci 23. i 24.
	Ranjive osobe	Članci 21., 22.
	Registracija i dokumentacija	Članak 6.
	Traženje obitelji	Članak 24. stavak 3.
	Direktiva o postupcima azila (Direktiva 2013/32/EU) preinačena	Maloljetnik
Maloljetnik bez pratnje		Članak 2. točka (m)
Zastupnik		Članak 2. točka (n) i članak 25.
Najbolji interes djeteta		Uvodna izjava 33., članak 2. točka (n), članak 25. stavak 1. točka (a), članak 25. stavak 6.
Pravo na informiranost		Članak 254.
Direktiva o kvalifikaciji (Direktiva 2011/95/EU) preinačena	Procjena dobi	Članak 25. stavak 5.
	Maloljetnik	Članak 2. točka (k)
	Članovi obitelji	Članak 2. točka (j)
	Maloljetnik bez pratnje	Članak 2. točka (l)
	Najbolji interes djeteta i jedinstvenost obitelji	Uvodna izjava 18.
	Najbolji interes djeteta	Uvodne izjave 19., 27., 38., članak 20. stavak 5., članak 31. stavci 4. i 5.
	Pravo na saslušanje/pravo na sudjelovanje, pravo na informiranost	Članci 22. i 31.
	Održavanje obiteljskog jedinstva	Članak 23.
	Traženje obitelji	Članak 31. stavak 5.

Dublinska uredba (EU Uredba 604/2013) preinačena	Maloljetnik	Članak 2. točka (i)	
	Maloljetnik bez pratnje	Članak 2. točka (j)	
	Članovi obitelji	Članak 2. točka (g)	
	Rođak	Članak 2. točka (h)	
	Zastupnik	Članak 2. točka (k)	
	Najbolji interes djeteta i jedinstvenost obitelji	Uvodna izjava 16.	
	Najbolji interes djeteta	Uvodne izjave 13., 24. i 35., članak 2. točka (k), članci 6. i 8., članak 20. stavak 3.	
	Pravo na informiranost	Uvodna izjava 4. i Prilog XI. Provedbenoj uredbi 118/2004	
	Identifikacija članova obitelji i rođaka	Uvodna izjava 35.	
	Traženje obitelji, identifikacija članova obitelji i rođaka	Članak 6. stavak 4, članak 8.	
	Razmjena podataka o djetetu	Prilog VII. Provedbenoj uredbi 118/2014	
	Provedbena uredba 118/2014	Traženje obitelji, identifikacija članova obitelji i rođaka	Članak 1. stavak 7., Prilog II. popis A odjeljak I., popis B odjeljak I.
		Razmjena podataka o djetetu	Prilog VII.
Informacije za djecu bez pratnje o Dublinskom postupku		Prilog XI.	
Najbolji interes djeteta		Uvodna izjava 35.	
Uredba o Eurodacu (Uredba 603/2013) preinačena	Identifikacija djeteta žrtve trgovanja i zaštitne mjere	Uvodna izjava 23.	
	Dijete	Članak 2. stavak 6.	
	Bespomoćnost (ranjivost)	Članak 2. stavak 2.	
	Najbolji interes djeteta	Uvodne izjave 8., 22. i 23., članak 13., članak 16. stavak 2.	
	Postupovne zaštitne mjere u kaznenim istragama	Članak 15.	
	Zaštita djece bez pratnje koja su žrtve trgovanja ljudima	Članak 16.	
	Direktiva o dozvoli boravka za žrtve trgovine ljudima (Direktiva 2004/81/EZ)	Maloljetnik bez pratnje	Članak 2. točka (f)
Najbolji interes djeteta		Članak 10. točka (a)	
Identifikacija djeteta bez pratnje		Članak 10. točka (c)	
Traženje obitelji		Članak 10. točka (c)	
Direktiva o pravu na spajanje obitelji (Direktiva 2003/86/EZ)	Maloljetnik bez pratnje	Članak 2. točka (f)	
	Spajanje obitelji	Članak 2. točka (d)	
	Članovi obitelji	Članak 4.	
	Najbolji interes djeteta	Članak	
	Obnavljanje obiteljskih veza	Članci 4. i 10.	
	Ranjive osobe/ranjivost	Članak 3. stavak 9.	
	Direktiva 2011/92/EU od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP	Dob za pristanak na spolni odnos	Uvodna izjava 8. Članak 2. točka (b) i članak 3. stavak 2.

3. Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa

Zemlja	Relevantno zakonodavstvo	Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	Relevantna sudska praksa
Austrija	<p>U skladu s člankom 13/3 Saveznog zakona o općim pravilima postupaka saveznog ureda za imigracije i azil, Savezni ured za imigracije i azil ili Savezni upravni sud mogu, u okviru metode višestrukih pregleda (članak 2/1/25 austrijskog Zakona o azilu, 2005.), naložiti i radiološke preglede, osobito rendgenske preglede za utvrđivanje dobi, ako stranac ne uspije dokazati navodnu i na temelju rezultata preliminarnog postupka spornu maloljetnost pružanjem neospornih dokumenata ili drugih odgovarajućih i jednakovrijednih dokaza. Svaka metoda pregleda mora se provesti s najmanjom mogućom razinom intervencije. Stranca se ne može prisiliti na suradnju u radiološkom pregledu. Ako utemeljene dvojbe i dalje postoje i nakon pregleda za utvrđivanje dobi, u korist stranca pretpostavlja se njegova maloljetnost. Ova pravna odredba izvorno je donesena 2009. u bivšem članku 15/1/6 austrijskog Zakona o azilu iz 2005. Od 2014. propisana je Saveznim zakonom o općim pravilima postupaka pri Saveznom uredu za imigracije i azil.</p> <p>U članku 2/1/25 austrijskog Zakona o azilu iz 2005. definira se metoda višestrukih pregleda kao glavna metoda za utvrđivanje dobi na temelju triju pojedinačnih zdravstvenih pregleda (fizički pregled, pregled zubi i rendgen). Ova pravna odredba donesena je 2009.</p> <p>Prema članku 29/6/2 austrijskog Zakona o azilu iz 2005., po potrebi i bez nepotrebnog kašnjenja za utvrđivanje dobi treba provesti metodu višestrukih pregleda (članak 2/1/25 austrijskog Zakona o azilu iz 2005., članak 13/3 Saveznog zakona o općim pravilima postupaka pri Saveznom uredu za imigracije i azil) na početku postupka prijema. Ova pravna odredba donesena je 2015.</p>	<p>Austrijski Visoki upravni sud donio je odluku da, onda kada ne postoji dovoljno dokaza o tome da je podnositelj zahtjeva maloljetnik, prvostupanjski sud treba odrediti utvrđivanje procjene dobi. Pretpostavka o dobi koja se temelji samo na izgledu podnositelja zahtjeva, a koju provodi pravni službenik nije dostatna (VwGH 16.4.2007., Ra 2005/01/0463; www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Vwgh&Dokumentnummer=JW_T_2005010463_20070416X00).</p> <p>Austrijski Visoki upravni sud donio je odluku da ako rezultati istražnog postupka opravdaju pretpostavku maloljetnosti podnositelja zahtjeva, Savezni ured za imigracije i azil nije obavezan naložiti metodu višestrukih pregleda za utvrđivanje dobi podnositelja zahtjeva te se u takvim slučajevima ne primjenjuje načelo povlastice sumnje (VwGH 25.2.2015., Ra 2014/20/0045, www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Vwgh/JWR_2014200045_20150225L02/JWR_2014200045_20150225L02.pdf). Austrijski Visoki upravni sud donio je odluku da se rezultat metode višestrukih pregleda za utvrđivanje dobi podnositelja zahtjeva smatra dijelom cijelog postupka za utvrđivanje okolnosti slučaja za potrebe donošenja odluke. Nedostatak odgovarajuće istrage ili nedostatan obrazloženje u odluci u pogledu procjene dobi podnositelja zahtjeva dovodi do nezakonite odluke (VwGH 25.2.2016., Ra 2016/19/0007, www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Vwgh&Dokumentnummer=JW_T_2016190007_20160225L00).</p>	

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
Belgija	<p>Zakon o skrbništvu od 24. prosinca 2002.: osnivanje Službe za skrbnništvo zadužene za preuzimanje odgovornosti o maloljetnicima bez pratnje i za imenovanje skrbnika.</p> <p>Prema članku 7. Zakona o skrbništvu:</p> <p>§ 1. Kada Služba za skrbnništvo ili tijela nadležna za azil, pristup teritoriju, boravak i protjerivanje opravdano sumnjaju u dob dotične osobe, Služba za skrbnništvo odmah nalaže zdravstveni pregled koji provodi liječnik kako bi se provjerilo radi li se o osobi mlađoj od 18 godina ili ne.</p> <p>Zdravstveni pregled provodi se pod nadzorom Službe za skrbnništvo.</p> <p>Troškove zdravstvenog pregleda snosi tijelo koje podnosi zahtjev. Ako Služba za skrbnništvo naloži pregled na vlastitu inicijativu, troškove snosi ta služba.</p> <p>§ 2. Kada se zdravstvenim pregledom dokaže da je dotična osoba mlađa od 18 godina, primjenjuje se članak 8. Kada se zdravstvenim pregledom dokaže je da dotična osoba starija od 18 godina, odmah prestaje skrbnništvo Službe za skrbnništvo. Služba za skrbnništvo o tome odmah obavještava dotičnu osobu, kao i tijela nadležna za azil, pristup teritoriju, boravak i protjerivanje te svako drugo dotično nadležno tijelo.</p> <p>§ 3. U slučaju dvojbe u pogledu rezultata zdravstvenog pregleda, u obzir se uzima najmlađa dob.</p>
Bugarska	<p>Zakon o azilu i izbjeglicama, na snazi od 1.12.2002.</p> <p>Članak 61. stavak 3. (nadopuna – SG 101/2015) Kada postoji opravdana sumnja da stranac nije maloljetnik ili da nije ispod dobi potrebne za pravnu sposobnost, tijelo za provođenje razgovora naručuje mišljenje stručnjaka za utvrđivanje njegove dobi.</p>
Hrvatska	Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine br. 70/2015)
Cipar	<p>Pokretanje postupka procjene dobi temelji se na sljedećim pravnim odredbama:</p> <p>- U skladu s člankom 10. stavkom 1. točkom (G) ciparskog Zakona o izbjeglicama, Služba za azil može se koristiti zdravstvenim pregledima kako bi utvrdila dob maloljetnika bez pratnje, u okviru razmatranja njegova zahtjeva za međunarodnu zaštitu.</p> <p>- Prema članku 4. stavku 3. točkama (a) i (b) Rezolucije Vijeća od 26. lipnja 1997., kada se radi o maloljetniku bez pratnje iz trećih zemalja, „a) podnositelji zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji su bez pratnje i koji tvrde da su maloljetni trebaju dokazati svoju dob, b) ako takav dokaz ne postoji i još uvijek postoje ozbiljne dvojbe, države članice mogu objektivno procijeniti dob podnosioca zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U tu svrhu država članica može maloljetnika, s njegovim odobrenjem i odobrenjem njegova dodijeljenog zastupnika, uputiti na zdravstveno ispitivanje procjene dobi koje provodi stručno medicinsko osoblje.”</p>
	Valja napomenuti da je 18. srpnja 2013. Ustavni sud pojasnio da utvrđivanje dobi s ciljem moguće dodjele skrbnika podrazumijeva primjenu zakona o policiji i zakona o sigurnosti. Služba za skrbnništvo ni na koji način ne može utvrditi osobni status maloljetnika ni donijeti odluku o pokretanju spora u pogledu građanskog prava. U skladu s člankom 144. Ustava, sudovi imaju isključivu nadležnost za takve pravne radnje. Slijedom toga, ako mlada osoba želi da se njezino ime i datum rođenja autoritativno potvrde (u pogledu Službe za skrbnništvo i tijela nadležnih za imigraciju), ona treba pokrenuti pravni postupak pred nadležnim sudom, u skladu s člankom 46. Građanskog zakonika i/ili člankom 27. belgijskog Zakonika o međunarodnom privatnom pravu.
	Takve presude ne postoje.
	Nije dostupno.
	Nije primjenjivo.

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
Češka Republika	325/1999 odjeljak 89. 326/1999 odjeljak 124. 109/2002 odjeljak 23.
Danska	U skladu s odjeljkom 40.c stavkom 2. danskog Zakona o strancima, danska nacionalna policija i danska služba za imigraciju mogu zatražiti da stranac bez pratnje koji tvrdi da je maloljetan sudjeluje u zdravstvenom pregledu radi utvrđivanja dobi.
Estonija	Zakon o forenzičkom pregledu, donesen 1. siječnja 2002. Zakon o dodjeli međunarodne zaštite strancima, donesen 1. srpnja 2006.
Finska	Zdravstvena procjena dobi dio je finskog Zakona o strancima iz 2010. Prema odjeljku 6.a, zdravstvena procjena dobi može se provoditi radi utvrđivanja dobi sponzora ili stranca koji podnosi zahtjev za boravišnu dozvolu ako postoji opravdana osnova za sumnju u pouzdanost informacija koje je osoba dala o svojoj dobi. Ne postoje zakonodavne promjene koje su u tijeku u pogledu procjene dobi u Finskoj.
Francuska	Zakon o zaštiti djeteta od 14. ožujka 2016. Uporaba rendgena sada je ograničena, a ispitivanje seksualne zrelosti sada je zabranjeno u procjeni dobi osoba koje tvrde da imaju manje od 18 godina.
	<p>Presude suda su pojedinačne.</p> <p>Nije primjenjivo.</p> <p>Još uvijek nema sudskih predmeta koji uključuju aspekte procjene dobi.</p> <p>Nema značajnih sudskih presuda. Općenito, rezultati procjene dobi ostali su pri Upravnom sudu, dok je u nekim pojedinačnim slučajevima rezultat poništen.</p> <p>Zakonom od 14. ožujka 2016. dopunjen je članak 388. Građanskog zakonika. Od stupanja novog zakona na snagu nije došlo do pojave slučajeva o ovom pitanju.</p> <p>Najnovija odluka o ovoj temi jest odluka Žalbenog suda u Rennesu od 13. siječnja 2015. (https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000030123464&fastReqlid=1477313596&fastPos=2)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Prezentacija situacije: Dotična osoba koja tvrdi da je rođena 26. listopada 1996. u Kinshasi; slijedom toga maloljetnik. Dostavljena je kopija rodnog lista od 9. kolovoza 2012. gradonačelnika Općine Bumbu (DR Kongo) kako bi se njome opravdao identitet osobe. Pokrenut je postupak dodjele skrbištva i predsjednik Općeg vijeća (<i>department</i>) pokrenuo je postupak za prekid nadzora. – Analizom dokumenata utvrđena je njihova autentičnost; ali je istaknuto da se rodni list temeljio samo na usmenoj izjavi roditelja i stoga nije imao pravosudnu vrijednost. Taj dokument također nije bio dostatan da se njime utvrdi dob zbog nedostatka dokazne snage te se njime nije mogla opravdati dob za davanje pristanka. Međutim, uporabom rendgena (zapešće i lijeva ruka), kliničkih pregleda i analize rasta ploča u koljenu omogućena je procjena dobi.

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
<ul style="list-style-type: none"> – U svim se mjerama upućuje na izvješće od 16. siječnja 2007. Nacionalne akademije za medicinu u kojemu se navodi da je „pregled starosti kosti zahvaljujući rendgenu zapešća i lijeve ruke“, misleći na Greulichov i Pyleov atlas, i dalje najjednostavnija i najpouzdanija metoda. Ona se univerzalno upotrebljava. Nadalje, do danas nisu prikazane nikakve razlike među rasama. Akademija navodi da „razvoj kosti i stvarna dob veoma rijetko međusobno ne odgovaraju; međutim, kada do toga dođe, u većini se situacija radi o prenisskoj procjeni stvarne dobi“. – Sve stavke podnesene sudu na razmatranje potvrđuju dokaze i na temelju njih se donosi zaključak o dobi pojedinca za davanje pristanka. <p>Druge odluke s istim obrazloženjem:</p> <p>Žalbeni sud u Rennesu – 28. listopada 2014. https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000029685707&fastReqId=698863264&fastPos=3</p> <p>Žalbeni sud u Rennesu – 28. listopada 2014. https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000029685066&fastReqId=1179022326&fastPos=4</p> <p>Žalbeni sud u Limogesu – 3. ožujka 2014. https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000028708995&fastReqId=1179022326&fastPos=9</p> <p>Valja napomenuti da se zakonom od 14. ožujka 2016. pružaju odgovori na sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rendgen se upotrebljava kao alternativno sredstvo i u slučaju nedostatka valjane osobne iskaznice te kada navodna dob nije sigurna. – Postupak slijede pravosudna tijela, i to nakon pristanka pojedinca. – Pregled bi se trebao pažljivo provoditi (svaka dvojba trebala bi koristiti pojedinca, uzimajući u obzir druge medicinske i socijalne podatke). 	

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
<p>Njemačka</p> <p>U odjeljku 42.f Socijalnog zakonika VIII. opisuju se pravila za utvrđivanje dobi u postupku uzimanja pod skrbb Službe za dobrobit mladih (uvedeno 1. studenoga 2016.)</p> <p>http://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGB#_bgbl_%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl115s1802.pdf%27%5D__1467628916541</p>	<p>(a) Viši regionalni sud (Oberlandesgericht) u Karlsruheu, Odluka od 26. kolovoza 2015. – 18 UF 92/15</p> <p>Glavna napomena</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dodatna istraživanja koja proizlaze iz obveze za <i>ex officio</i> istragom uvjetovana su dvojbama o dobi dotične osobe. Ako je tvrdnja o maloljetnosti očito pogrešna ili ako dotična osoba ne uspije dovoljno uvjerljivo objasniti okolnosti kojima se navodno dokazuje njezina maloljetnost, obveza za <i>ex officio</i> istragom ne zahtijeva „neselektivne“ istrage (zabilježba 25.). 2. Iako postoji načelo povlastice sumnje koje podrazumijeva maloljetnost u korist dotične osobe ako se dvojbe u pogledu njezine punoljetnosti ne mogu u potpunosti ukloniti, to se načelo, međutim, primjenjuje samo ako sud nije siguran u stvarnu dob osobe nakon iscrpljivanja svih postupovno mogućih i prihvatljivih mogućnosti za istragu kako je utvrđeno okolnostima (zabilježba 33.). 3. O području primjene obveze suradnje dotične osobe u utvrđivanju njezine dobi u skladu s odjeljkom 27. Zakona o postupku u obiteljskim stvarima i o dobrovoljnoj sudskoj nadležnosti (zabilježba 24.). 4. O značajnosti i valjanosti radiografskog pregleda kostura ruke (zabilježba 31.) (zabilježba 32.). <p>Druge glavne točke</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Obveza suradnje definirana u odjeljku 27. Zakona o postupku u obiteljskim stvarima i o dobrovoljnoj sudskoj nadležnosti općenito uključuje podvrgavanje zdravstvenom pregledu radi provjere navedene dobi, pod uvjetom da taj pregled nije ponižavajući i da je razuman (u skladu s OLG Hamm, 25. veljače 2014., 1 UF 213/13) (zabilježba 24.). 2. Zdravstveni pregled potreban za utvrđivanje maloljetne dobi subjekta kao preduvjet za skrbništvo nad tim subjektom u skladu s odjeljkom 42. Socijalnog zakonika VII. (odjeljak 61. stavak 1. Socijalnog zakonika I.) može se sastojati od radiografskog pregleda. Prihvatljivo je i pregledati postojeći radiografski nalaz radi utvrđivanja dobi subjekta (u skladu s OVG Hamburg, 9. veljače 2011., 4 Bs 9/11Amt 2011, 472) (zabilježba 32.). 3. Nije moguće pouzdano utvrditi je li pojedinac punoljetan oslanjanjem isključivo na radiografski pregled zrelosti kostura ruke (zabilježba 31.). <p>https://www.juris.de/jportal/?quelle=jlink&docid=KORE221492015&psml=jurisw.psm1&max=true</p>

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
<p>(b) Viši upravni sud u Bremenu, Odluka od 22. veljače 2016. – 1 B 303/15</p> <p>Glavne točke relevantne za ovaj upitnik</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maloljetnost je izričito definirana zakonom kada je odjeljak 42.f Socijalnog zakonika VIII. stupio na snagu 1. studenoga 2015. • Maloljetnost treba utvrditi pregledom identifikacijskih dokumenata (među ostalim, slika bi trebala moći dokazati identitet s razumnom pouzdanošću). U nedostatku identifikacijskih dokumenata preostaju informacije koje je dostavila dotična osoba. Ako su te informacije dvojbene, treba provesti kvalificirani vizualni pregled radi procjene i utvrđivanja dobi (vanjski izgled, ispitivanje uz prisutnost usmenog prevoditelja, uvid u druge dokumente, ako su dostupni). Načelo „dva para očiju“ dvaju iskusnih članova Ureda za dobrobit mladih uvijek se primjenjuje. U slučaju da nakon vizualnog pregleda i dalje postoje dvojbe u pogledu informacija koje je subjekt dostavio o sebi, ali se s razumnom vjerojatnošću može pretpostaviti da je maloljetan, ispunjavaju se zahtjevi za primjenu prava kojima se uređuju pitanja u vezi s maloljetnicima. • Rezultat kvalificiranog vizualnog pregleda može dovesti do pretpostavke punoljetnosti zato što vanjski izgled osobe očito ukazuje na njezinu dob. Isto tako, procjena informacija dobivenih tijekom razgovora može dovesti do istog rezultata ako izjave subjekta ne daju pouzdane i vjerodostojne dokaze o procesu razvoja. Općenite tvrdnje i nedosljednosti u kombinaciji s vanjskim izgledom mogu dovesti do istog rezultata (Viši upravni sud u Bremenu, Odluka od 18. studenoga 2015. – 2 B 221/15). • Kvalificirani vizualni pregled kojim se u obzir ne uzimaju samo vanjske fizičke karakteristike može, zapravo, biti prikladna metoda za procjenu i utvrđivanje dobi osobe (Upravni sud u Münchenu, Odluka od 23. rujna 2014. – 12 CE 14.1833). • Ako se kvalificiranim vizualnim pregledom ne dođe do razumno pouzdanog rezultata, treba započeti zdravstveni pregled. U obrazloženoj odjeljku 42.f Socijalnog zakonika VIII. (grafički prikaz Bundestaga 18/6392) detaljno se navode kriteriji za takav pregled u kojima se navodi da će se odabrati najnježnija i, koliko je to moguće, najpouzdanija metoda. • Taj postupak u fazama odgovara relevantnom tehničkom standardu (preporuke radne skupine saveznih ureda za dobrobit mladih) na koji upućuje obrazloženje za točka 42. Socijalnog zakonika VIII. <p>https://www.juris.de/jportal/?quelle=jlink&docid=JURE160008628&psml=jurisw.psmi&max=true</p>	<p>Ne postoje.</p>
Grčka	<p>Članak 13. stavci 4., 5., 6., 7.</p>

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
Mađarska	<p>Zakon LXXX. iz 2007. o azilu, Uredba Vlade 301/2007. (XI. 9.) o provedbi Zakona LXXX. iz 2007. o azilu,</p> <p>Zakon XXIX. iz 2016. o stručnim svjedocima.</p>
Irska	<p>Zakon o izbjeglicama iz 1996.</p> <p>Prema odjeljku 8. stavku 5. točki (a) Zakona o izbjeglicama, kada se ovlaštenom službeniku Povjerenika ili imigracijskom službeniku čini da je osoba koja je ušla u državu mlađa od 18 godina, to dijete treba uputiti Agenciji za djecu i obitelj (TUSLA), koja će zatim odlučiti hoće li podnijeti zahtjev za azil u njegovo ime. U slučaju podnošenja zahtjeva, Agencija za djecu i obitelj (TUSLA) zajedno s pravnim zastupnikom Pravne službe za izbjeglice pomaže maloljetniku tijekom cijelog postupka azila, uključujući i to da ga prati na razgovor.</p> <p>Zakon o međunarodnoj zaštiti iz 2015. (još nije stupio na snagu).</p> <p>Prema odjeljku 14., među ostalim, kada se službeniku iz odjeljka 13. čini da osoba koja želi podnijeti zahtjev za međunarodnu zaštitu ili koja podliježe preliminarnom razgovoru nije napunila 18 godina i nije u pratnji odrasle osobe koja preuzima odgovornost za skrb i zaštitu te osobe, službenik što je prije moguće o tome obavještava Agenciju za djecu i obitelj.</p> <p>Prema odjeljku 15. stavku 4., kada Agencija za djecu i obitelj na temelju informacija – uključujući dostupne pravne savjete – smatra da bi u ime osobe koja nije napunila 18 godina trebalo podnijeti zahtjev za međunarodnu zaštitu (u ovom pododjeljku „dijete”), a kojoj Agencija pruža skrb i zaštitu, dodjeljuje se zaposlenik Agencije ili druga osoba koja bi mogla izraditi takav zahtjev u ime djeteta te ga zastupati i pomoći mu u pogledu razmatranja zahtjeva.</p> <p>Prema odjeljku 24. stavku 1. ministar ili službenik za međunarodnu zaštitu, ako s opravdanim razlogom smatra potrebnim to učiniti kako bi se utvrdilo je li podnositelj zahtjeva o kojemu se govori u odjeljku 15. stavku 4. napunio 18 godina, može u skladu s ovim odjeljkom dogovoriti pregled radi utvrđivanja dobi podnositelja zahtjeva.</p>
	<p style="text-align: center;">AM protiv Refugee Applications Commissioner</p> <p>Podnositelj zahtjeva/tužitelj: A.M.</p> <p>Ispitanik/optuženik: Refugee Applications Commissioner</p> <p>Upućivanje: [2005.] IEHC 317</p> <p>URL: http://www.courts.ie/Judgments.nsf/bce24a8184816f1580256ef30048ca50/2bff9fbfddc...</p> <p>Podnositelj zahtjeva za azil tvrdi da je maloljetan u vrijeme podnošenja zahtjeva za azil. Povjerenik za zahtjeve izbjeglica razgovarao je s tom osobom radi procjene dobi i procijenio je da osoba nije mlađa od 18 godina. Povjerenik se nakon toga prema podnositelju zahtjeva odnosi kao prema odrasloj osobi te mu se pravodobno izdaje negativna odluka o azilu. Podnositelj zahtjeva osporio je i procjenu dobi i utvrđivanje statusa izbjeglice.</p> <p>Sud je ukinuo odluku o dobi podnositelja zahtjeva sa zaključkom da minimalni postupovni zahtjevi za takav postupak uključuju:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. da je svrha razgovora podnositelju zahtjeva izrečena jednostavnim rječnikom; 2. da podnositelj zahtjeva ima pravo na jasno iznošenje razloga ili temelja zbog kojih voditelj razgovora smatra da je tvrdnja netočna te ima pravo na to da mu se pruži mogućnost da se nosi s takvim pitanjima; 3. da podnositelj zahtjeva ima pravo da mu se predstave svi razlozi za suzdržanost koje bi voditelj razgovora mogao imati u pogledu identifikacijskih dokumenata te da mu se pruži mogućnost da se nosi s takvim pitanjima; 4. da se u slučaju štetne odluke za podnositelja zahtjeva njega jasno i odmah obavijesti o odluci i razlozima za takvu odluku; te 5. da su mogućnost i postupak ponovne procjene izrečeni usmenim i pisanim putem.

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
<p>Prema odjeljku 24. stavku 2., „pregled iz pododjeljka 1.:</p> <p>(a) obavlja se uz potpuno poštovanje dostojanstva podnositelja zahtjeva,</p> <p>(b) dosljedan je s potrebom da se postigne pouzdan rezultat, najmanje invazivan pregled, i</p> <p>(c) ako se radi o zdravstvenom pregledu, provodi ga registrirani medicinski stručnjak ili drugi kvalificirani medicinski stručnjak, kako je propisano.”</p> <p>Prema odjeljku 24. stavku 7., do opravdanog uzroka može doći na temelju „općih izjava ili drugih relevantnih pokazatelja [da] postoje razlozi za dvojbe u pogledu dobi podnositelja zahtjeva”.</p> <p>Prema odjeljku 24. stavku 3., pristanak na zdravstveni pregled treba se dobiti ili od (a) podnositelja zahtjeva, ili od (b) odrasle osobe koja preuzima odgovornost za skrb i zaštitu podnositelja zahtjeva, ili od (c) zaposlenika ili druge osobe koju je Agencija za djecu i obitelj dodijelila i koja je u ime djeteta podnijela zahtjev za međunarodnu zaštitu.</p> <p>Prema odjeljku 24. stavku 4., na jeziku za koji se smatra da ga dijete razumije dijete treba obavijestiti o:</p> <p>(a) mogućnosti utvrđivanja njegove dobi pregledom,</p> <p>(b) metodi ili metodama pregleda,</p> <p>(c) mogućim posljedicama rezultata pregleda na zahtjev za međunarodnu zaštitu, i</p> <p>(d) posljedicama ako dijete odbije sudjelovati u pregledu.</p> <p>Posljedice odbijanja sudjelovanja u pregledu navedene su u odjeljku 24. stavku 5., odnosno ministar ili službenik za međunarodnu zaštitu mogu utvrditi je li podnositelj zahtjeva napunio 18 godina.</p> <p>Posebne odredbe u pogledu zdravstvenog pregleda osoba čija se dob osporava u kontekstu zadržavanja nalaze se u odjeljku 25., čiji je tekst sličan tekstu odjeljka 24.</p> <p>U odjeljku 25., među ostalim, navodi se da za potrebe odjeljka 20. stavka 7. stavka (b) ministar može dogovoriti provođenje pregleda radi utvrđivanja dobi osobe.</p>	<p>Sud je utvrdio da se u navedenom slučaju nisu ispunili ti zahtjevi.</p> <p>Načela: Minimalni postupovni zahtjevi za procjenu dobi maloljetnika u postupku azila uključuju: (i) da je podnositelju zahtjeva izrečena svrha razgovora jednostavnim rječnikom; (ii) da podnositelj zahtjeva ima pravo da mu se jednostavnim rječnikom navedu razlog ili osnove zbog kojih voditelj razgovora smatra da je izjava netočna te da mu se pruži mogućnost da se nosi s takvim pitanjima; (iii) da podnositelj zahtjeva ima pravo da mu se navedu sve suzdržanosti koje voditelj razgovora ima u pogledu identifikacijskih dokumenata te da mu se pruži mogućnost da se nosi s takvim pitanjima; (iv) da je, ako je odluka štetna za podnositelja zahtjeva, jasno i brzo obaviješten o odluci i njezinim razlozima; te (v) da se mogućnost i postupak ponovne procjene izraze usmenim i pisanim putem.</p>

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
Italija	<p>Zakonodavna uredba br. 142/2015, čl. 17-18-19 (Provedbena uredba EU-a 2013/33)</p> <p>Uredba (razmatra je Vijeće ministara); „regolamento recante definizione dei meccanismi per la determinazione dell'età dei minori stranieri non accompagnati vittime di tratta, in attuazione dell'art. 4, comma 2, del decreto legislativo 4 marzo 2014, n. 24.”</p> <p>Čl. 8. DPR 22-9-1988., br. 448 (nei processi penali, in caso di incertezza sulla minore età il giudice dispone, anche d'ufficio, una perizia); čl. 28. st. 3. D.Lgs. 286/98 (BIC); čl. 19. st. 2. t. (a) D.Lgs. 286/98 (divieto espulsione minori stranieri); čl. 19. D.Lgs. 25/2008 o provedbi Direktive EU-a 2005/85 (do procjene dobi moglo je doći u bilo kojoj fazi postupka); čl. 4. st. 2. D.Lgs. 4.3.2014., br. 24., o provedbi Direktive EU-a 2011/36 (definira holistički postupak za procjenu dobi; pretpostavka o maloljetnosti u slučaju dvojbe).</p> <p>Godine 2017. prihvaćena je nova uredba koja sadržava postupak koji treba slijediti prilikom procjene dobi maloljetnika bez pratnje za koje se sumnja da su žrtve trgovanja ljudima.</p> <p>http://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2016/12/22/16G00248/sg</p>
Latvija	<p>Dana 19. siječnja 2016. u Latviji je na snagu stupio novi Zakon o azilu. U skladu s odredbama Zakona o azilu, državna služba za granični nadzor Latvije odgovorna je za prihvaćanje zahtjeva tražitelja azila i izvedbu povezanih početnih aktivnosti, među ostalim, utvrđivanje identiteta tražitelja azila.</p> <p>U dijelu 2. odjeljku 7. Zakona o azilu predviđa se da državna služba za granični nadzor prilikom identifikacije tražitelja azila i utvrđivanja njegova identiteta ima pravo obaviti pregled tražitelja azila i njegovih osobnih stvari te zaplijeniti predmete i dokumente ako bi mogli biti važni za razmatranje zahtjeva ili ako mogu predstavljati prijetnju tražitelju azila ili osobama koje su bliske toj osobi.</p> <p>Prilikom utvrđivanja zdravstvenog stručnog pregleda državna služba za granični nadzor odmah i u prisutnosti zastupnika obavještava maloljetnika bez pratnje na jeziku koji može razumjeti, ili se smatra da ga može razumjeti, o mogućnostima utvrđivanja dobi zdravstvenim stručnim pregledom, o tijeku stručnog pregleda, kao i o mogućem učinku rezultata zdravstvenog stručnog pregleda na razmatranje zahtjeva te o mogućim posljedicama ako zastupnik maloljetnika bez pratnje odbije zdravstveni stručni pregled.</p> <p>Ako se tijekom postupka procjene dobi dob osobe koju se pregledava ne može nedvojbeno utvrditi, donosi se zaključak u korist te osobe – osoba se smatra maloljetnom.</p>
	<p>Sud u Torinu, 27.1.2014.: radiološkom procjenom ne može se isključiti da je u pojedinačnom slučaju moglo doći do margine pogreške procjene dobi. U slučaju dvojbe prevladava maloljetnost.</p> <p>http://www.questionegiustizia.it/articolo/i-metodi-di-accertamento-dell-eta-cronologica-dei_05-03-2015.php</p>
	<p>U skladu s odjeljkom br. 182. „Procjena stručnog mišljenja” Zakona o upravnom postupku, sud procjenjuje stručno mišljenje u skladu s odredbama odjeljka br. 154. „Procjena dokaza” istog zakona. Prema odjeljku 154., sud procjenjuje dokaze u skladu s vlastitim uvjerenjima koja se temelje na sveobuhvatnim, potpunim i objektivno provjerenim dokazima te u skladu s pravosudnom svijesti na temelju zakona logike, znanstvenih nalaza i načela pravde; nijedan dokaz nema takav predodređen učinak koji obvezuje sud; u presudi suda navode se razlozi zbog kojih se prednost dala određenim dokazima u usporedbi s drugima te zašto su određene činjenice prepoznate kao dokazane, dok druge nisu.</p> <p>Ako stručno mišljenje nije dovoljno jasno ili nije potpuno, sud može odrediti dodatni stručni pregled, dodjeljujući njegovu provedbu istom stručnjaku.</p> <p>Ako stručno mišljenje nije opravdano ili objašnjeno, ili ako su mišljenja nekolicine stručnjaka u suprotnosti s drugima, sud može odrediti ponovljeni stručni pregled, dodjeljujući njegovo izvođenje drugom stručnjaku ili nekolicini stručnjaka.</p>

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
	<p>Uvjet prema kojemu je zastupnik maloljetnika bez pratnje odbio zdravstveni stručni pregled za utvrđivanje dobi te osobe ne može biti jedini temelj za donošenje odluke o tome da se zahtjev maloljetnika bez pratnje ne razmotri ili za donošenje odluke o odbijanju dodjele statusa izbjeglice ili alternativnog statusa. U skladu s člankom 3. Uredbe br. 776. Kabineta ministara Latvije od 7. rujna 2004. „Uređenje državnog forenzičko-medicinskog centra“, državna služba za granični nadzor šalje zahtjev za forenzički zdravstveni pregled radi utvrđivanja dobi osobe državnom forenzičko-medicinskom centru koji provodi procjenu dobi s pomoću metodologije registrirane u skladu sa zakonima i propisima („Metodologija procjene dobi“ br. 2-20/VRMEC-1/336, donesena 7.2.2013.).</p> <p>Prema članku 11. Unutarnje uredbe državne službe za granični nadzor br. 1. od 16.1.2015. „Propisi o aktivnostima službenika državne službe za granični nadzor u slučajevima kada stranac podnese zahtjev za azil“, u slučaju kada tražitelj azila podliježe pregledu procjene dobi, propisuje se slanje dobivenog stručnog mišljenja sudu na procjenu u skladu s odjeljkom 182. Zakona o upravnom postupku.</p>
Litva	<p>Zakon o pravnom statusu stranaca, članak 123. i Odluka ministra unutarnjih poslova Republike Litve o odobravanju i povlačenju azila u Republici Litvi, odjeljak br. 2. (stavci 104.–114.).</p>
Luksemburg	<p>U skladu s člankom 12. stavkom 3. Revidiranog zakona o azilu i drugim oblicima zaštite od 5. svibnja 2006., ministar može odrediti zdravstveni pregled kako bi se utvrdila dob tražitelja azila. Treba napomenuti da utvrđivanje dobi utječe na postupak odobravanja međunarodne zaštite. U tom pogledu upućujemo na članak 9. stavak 2. prethodno spomenutog zakona u kojemu se navodi da je svaki podnositelj zahtjeva obavezan pružiti sve informacije potrebne za utvrđivanje ispravnosti zahtjeva, uključujući dob. U slučaju kada podnositelj zahtjeva odbije zdravstveni pregled, izostane s pregleda ili se dokaže da je punoljetan, podnositelj zahtjeva bit će obaviješten o tome da će te okolnosti negativno utjecati na donošenje odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu. U tom se slučaju zahtjev za međunarodnu zaštitu može obraditi ubrzanim postupkom kako je utvrđeno u članku 20. prethodno spomenutog zakona. Od tada će se u pogledu zahtjeva osobu smatrati punoljetnom. Nepristanak na zdravstveni pregled neće spriječiti ministra u donošenju odluke u vezi sa zahtjevom za međunarodnu zaštitu. Takva se odluka, međutim, neće temeljiti samo na tom odbijanju.</p>
Malta	<p>Pravna obavijest 243. iz 2008. Pravna obavijest 320. iz 2005., članak 14.</p>
	<p>Nije izdana nijedna presuda nacionalnog suda o procjeni dobi.</p>
	<p>Nije dostupno.</p>
	<p>Nije dostupno.</p>
	<p>Nije dostupno.</p>

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
Nizozemska	<p>Odredbе su utvrđene u odluci o strancima (<i>vreemdelingbesluit</i>), članak 3. stavak 109.d, koji je stupio na snagu 20. srpnja 2015.</p> <p>23. listopada 2003., ABRS 200304904/1</p> <p>Ministar mora osigurati provedbu pouzdanе i pažljive procjene kako bi se procjenom podržali zaključci. Ministar treba navesti stručnjaka s potrebnim znanjem. Kako bi se zajamčilo da je procjena provedena pouzdana i temeljito, ministar treba primiti sveobuhvatno izvješće za koje stručnjak preuzima odgovornost, čak i ako stručnjak ne želi otkriti svoje ime.</p> <p>3. ožujka 2004., ABRS 200307415/1</p> <p>Izvješće o procjeni dobi smatra se stručnim savjetom. Odbijeno je mišljenje da se konvencionalni rendgen ne može upotrebljavati za ispravno snimanje ključne kosti. Istraživačka metoda koja se upotrebljava u procjeni pouzdana je.</p>
Norveška	<p>Zakon o imigracijama, odjeljak 88., „Ispitivanje dobi“.</p> <p>Kada u slučaju azila ili boravišne dozvole za člana obitelji s opravdanom sigurnošću nije moguće utvrditi je li strani državljanin stariji ili mlađi od 18 godina, od stranog se državljanina može zatražiti ili mu se može omogućiti pregled radi procjene dobi. Rezultat pregleda procjenjuje se u odnosu na druge informacije o slučaju.</p> <p>Ako strani državljanin odbije pregled, obavještava ga se o tome da bi to moglo biti značajno za procjenu slučaja.</p> <p>Kralj može propisima donijeti dodatne odredbe u pogledu provedbe pregleda radi procjene dobi.</p>
Poljska	<p>Zakon o odobravanju zaštite strancima na području Republike Poljske od 13. lipnja 2003.</p> <p>Ne postoje zakonodavne promjene koje su u tijeku u pogledu procjene dobi.</p> <p>Zakon o odobravanju zaštite strancima na području Republike Poljske od 13. lipnja 2003.</p> <p>Ne postoje zakonodavne promjene koje su u tijeku u pogledu procjene dobi.</p>
Portugal	<p>Zakon N27/2008 od 30.6.2008. – Zakon o azilu, članak 28. br. 3.</p> <p>Zakon N67/98 od 26.10.1998. – Zakon o zaštiti osobnih podataka</p> <p>Zakonom N45 /2004 od 19. kolovoza 2004. utvrđuje se pravni režim forenzičke medicine</p>

Rumunjska	<p style="text-align: center;">Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa</p> <p>Zakonom br. 122/2006 o azilu u Rumunjskoj (objavljen u SLbr. 428/18.5.2006., Nije primjenjivo. stupio na snagu 16. kolovoza 2006.) propisuje se sljedeće:</p> <p>Članak 16.: „Jamstva u pogledu maloljetnika bez pratnje koji podnose zahtjev za azil“</p> <p>(1) Zahtjev za azil maloljetnika bez pratnje razmatra se prioritarno.</p> <p>(2) Opći inspektorat za imigracije po potrebi poduzima mjere za dodjelu pravnog zastupnika, u najkraćem mogućem roku, koji pomaže maloljetnom tražitelju azila bez pratnje tijekom postupka azila, uključujući tijekom razdoblja postupka u prvoj zemlji azila, tijekom postupka sigurne treće zemlje, postupka sigurne europske treće zemlje ili postupka utvrđivanja odgovorne države članice.</p> <p>(2¹) Maloljetnika bez pratnje odmah se obavještava u pogledu dodjele pravnog skrbnika. Pravni skrbnik ispunjava svoje dužnosti u skladu s najboljim interesom djeteta i ima stručnost potrebnu za tu svrhu.</p> <p>(3) Nema potrebe za dodjelom pravnog zastupnika podnositelju zahtjeva za azil koji je maloljetnik bez pratnje u slučaju da će on ili ona napuniti 18 godina 15 dana nakon podnošenja zahtjeva.</p> <p>(4) Opći inspektorat za imigracije:</p> <p>(a) jamči pružanje mogućnosti pravnom zastupniku da obavijesti maloljetnika bez pratnje o značenju i mogućim posljedicama osobnog razgovora i o tome kako se pripremiti za taj osobni razgovor,</p> <p>(b) pruža pravne informacije o postupcima iz članka 17. (prava podnositelja zahtjeva za azil) i informacije o postupcima u slučaju povlačenja međunarodne zaštite, i maloljetniku i pravnom zastupniku,</p> <p>(c) obavještava pravnog zastupnika i tražitelja azila koji je maloljetnik bez pratnje, na jeziku koji on razumije ili za koji se smatra da ga razumije, o mogućnosti provođenja forenzičkog stručnog pregleda za procjenu dobi. Te informacije trebaju sadržavati indikacije o metodama zdravstvenog pregleda, mogućim posljedicama rezultata tog pregleda i učincima potencijalnog odbijanja podvrgavanja forenzičkom pregledu.</p>
-----------	--

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
<p>(4) Forenzički pregled procjene dobi obavlja se uzimajući u obzir dostojanstvo svakog maloljetnika s pomoću najmanje nametljivih metoda kojima se omogućuje što je moguće pouzdaniji rezultat.</p> <p>(5) Za potrebe primjene odredbi iz ovog članka, Opći inspektorat za imigracije surađuje sa strukturama nadležnih tijela lokalne uprave koje promiču i štite prava djeteta, kao i sa sudovima, u pogledu pružanja objašnjenja za pravne situacije u kojima se maloljetnik nalazi ili u slučaju kada su za tu osobu uvedene posebne zaštitne mjere.</p> <p>Članak 41. „Utvrdjivanje dobi maloljetnog stranca koji je podnositelj zahtjeva za azil”</p> <p>(1) U slučaju da podnositelj zahtjeva izjavi da je maloljetnik i da nema ozbiljnih dvojbi u pogledu njegove dobi, smatra se maloljetnim.</p> <p>(2) Ako maloljetnik bez pratnje ne može dokazati svoju dob i postoje ozbiljne dvojbe o njegovoj maloljetnosti, struktura specijalizirana za pitanja povezana s azilom iz Općeg inspektorata za imigracije, prije donošenja odluke o zahtjevu za azil, u administrativnoj fazi traži izvođenje forenzičkog pregleda radi procjene dobi podnositelja zahtjeva, uz prethodni pristanak maloljetnika i njegova pravnog zastupnika u pisanom obliku.</p> <p>(3) U slučaju da podnositelj zahtjeva za azil i/ili pravni zastupnik odbiju provođenje zdravstveno-pravnog pregleda radi procjene dobi i kada nisu pruženi uvjerljivi dokazi o njegovoj dobi, smatra ga se odraslom osobom.</p> <p>(4) U slučaju predviđenom u stavku 3. smatra se da je dotična osoba napunila 18 godina na datum podnošenja zahtjeva za azil.</p> <p>(5) Odredbe iz stavka 3. ne primjenjuju se u slučaju kada, na temelju odbijanja forenzičkog pregleda radi utvrđivanja dobi, za to postoje opravdani razlozi koji su otkriveni nakon procjene psihologa u okviru Općeg inspektorata za imigracije.</p> <p>(6) Tumačenje rezultata forenzičkog pregleda za procjenu dobi podnositelja zahtjeva donosi se uz razmatranje načela boljeg interesa za maloljetnika.</p> <p>(7) Odbijanje maloljetnog podnositelja zahtjeva bez pratnje da sudjeluje u forenzičkom pregledu radi procjene dobi ne može biti jedini razlog za odbijanje njegova zahtjeva za azil i to ne sprječava kompetentna nadležna tijela da izdaju odluku u pogledu zahtjeva za međunarodnu zaštitu.</p>	

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
<p>Članak 49. „Forenzički pregled“</p> <p>(1) Kada se smatra relevantnim za odluku o podnositelju zahtjeva za međunarodnu zaštitu i ako je dobiven pristanak podnositelja zahtjeva, podnositelj zahtjeva bit će podvrgnut forenzičkom pregledu u vezi sa znakovima da je u prošlosti bio izložen progonu ili ozbiljnom riziku.</p> <p>(2) Odbijanje podnositelja zahtjeva da sudjeluje u forenzičkom pregledu iz stavka 1. ne sprječava Opći inspektorat za imigracije da donese odluku o zahtjevu za azil.</p> <p>(3) Forenzičke preglede iz stavka 1. provode forenzičke institucije i njihov se rezultat odmah prenosi u Opći inspektorat za imigracije. Odbitak troškova osigurava Ministarstvo unutarnjih poslova u obliku proračuna koji je za tu svrhu dodijeljen Općem inspektoratu za imigracije.</p> <p>(4) Kada se forenzički pregled ne provede u skladu sa stavkom 1., Opći inspektorat za imigracije pisanim putem obavještava podnositelja zahtjeva da može obaviti forenzički pregled o vlastitom trošku u pogledu znakova da je u prošlosti bio izložen progonu ili ozbiljnom riziku.</p> <p>(5) Rezultate forenzičkog pregleda iz stavaka 1. i 4. Opći inspektorat za imigracije uzima u obzir zajedno s drugim elementima zahtjeva za međunarodnu zaštitu radi donošenja svoje odluke.</p> <p>Ne postoje zakonodavne promjene koje su u tijeku u pogledu procjene dobi.</p>	

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
Slovačka	<p>Zakon o azilu 480/2002 Coll. kako je izmijenjen – odjeljak 23/7</p> <p>Ako ministarstvo dvoji o dobi podnositelja zahtjeva, podnositelj zahtjeva obavezan je sudjelovati u zdravstvenom pregledu; u slučaju stranca u skladu s odjeljkom 16. stavkom 2. potrebno je dobiti pristanak njegova pravnog zastupnika ili skrbnika. Ako se zdravstvenim pregledom utvrdi da je podnositelj zahtjeva punoljetna osoba, ministarstvo se prema toj osobi odnosi kao prema punoljetnoj osobi i bez odgode obavještava njegova pravnog zastupnika ili skrbnika i kompetentni sud o rezultatu zdravstvenog pregleda. Ako stranac odbije sudjelovati u zdravstvenom pregledu ili ako se pravni zastupnik ili skrbnik ne slože s tim pregledom, u skladu s ovim zakonom stranca se za potrebe postupka smatra punoljetnom osobom. Ako se zdravstvenim pregledom ne može odrediti radi li se o maloljetnoj ili punoljetnoj osobi, u skladu s ovim zakonom tu se osobu za potrebe postupka smatra maloljetnom, a pravni zastupnik i skrbnik bez odgode o tome obavještavaju podnositelja zahtjeva. U okviru upute iz odjeljka 4. stavka 2. ministarstvo obavještava podnositelja zahtjeva o mogućnosti provođenja zdravstvenog pregleda radi utvrđivanja njegove dobi, načinu provedbe i posljedicama pregleda za procjenu zahtjeva za dobivanje azila, kao i o posljedicama odbijanja pregleda.</p> <p>* Odjeljak 4/2: Prije ispunjavanja upitnika, ali ne kasnije od 15 dana nakon početka postupka, ovlašteni zaposlenik ministarstva podnositelju zahtjeva daje upute o njegovim pravima i obvezama tijekom postupka azila, mogućim posljedicama neispunjavanja ili kršenja obveza iz ovog Zakona, mogućnostima zastupanja u postupku u skladu s ovim Zakonom i pristupu pravnoj pomoći. Ministarstvo podnositelju zahtjeva pruža informacije o nevladinim organizacijama koje skrbe za podnositelje zahtjeva i osobe kojima je azil odobren; ako je moguće, upute i informacije pružaju se u pisanom obliku i na jeziku koji bi podnositelj zahtjeva trebao razumjeti.</p> <p>* Odjeljak 16/2: Pravne akte u ime stranca koji nije postigao zrelost obavlja njegov pravni zastupnik. Ako taj stranac ostane na području Republike Slovačke bez pravnog zastupnika, sud mu dodjeljuje skrbnika.</p>
Slovenija	<p>Zakon o međunarodnoj zaštiti (ZMZ-1) donesen 2016.</p>
	Nije primjenjivo.

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
Španjolska	<p>Španjolski ustav iz 1978.</p> <p>Španjolski zakon 2/2009, 11. prosinca, o izmjeni Organskog zakona 4/2000 o pravima i obvezama stranaca u Španjolskoj i njihovoj društvenoj integraciji.</p> <p>Kraljevska uredba 557/2011, 20. travnja, o odobravanju uredbe o razvoju Organskog zakona 4/2000 o pravima i obvezama stranaca u Španjolskoj i njihovoj društvenoj integraciji nakon reforme Organskog zakona 2/2009.</p> <p>Španjolski zakon o pravosuđnoj zaštiti maloljetnika 1/1996, 15. siječnja, kojim se djelomično izmjenjuju pravila građanskog postupka.</p> <p>Građanski zakonik.</p>
Švedska	<p>Zahtjevi za azil procjenjuju se u skladu sa Zakonom o strancima iz 2005. (SFS 2005:716). Zakonom se uvodi razlika između postupka za odrasle osobe i djecu, a nekoliko propisa ima više prednosti za djecu. Stoga je potrebna procjena dobi kao važan dio razmatranja zahtjeva za azil prema ovom članku.</p> <p>Dana 20. srpnja 2016. stupio je na snagu privremeni zakon kojim se zamjenjuje Zakon o strancima u nekim dijelovima za razdoblje od tri godine pa sve do 19. srpnja 2019. Cilj privremenog zakona jest ograničiti mogućnost dobivanja boravišne dozvole u Švedskoj. U zakonu se, među ostalim, jamče privremene boravišne dozvole samo izbjeglicama i onima kojima je potrebna supsidijarna zaštita. Maloljetnici i obitelji s djecom koji su podnijeli zahtjev za azil prije 24. studenoga 2015. izuzeti su iz zakona.</p> <p>Dana 1. svibnja 2017. na snagu su stupile izmjene Zakona o strancima i Pravilnika o strancima kojima se regulira procjena dobi u slučajevima kada je osoba podnijela zahtjev za azil nakon 1. veljače 2017. Novim odredbama podrazumijeva se da će Švedska agencija za migracije napraviti procjenu dobi u slučajevima kada osoba izjavi da ima manje od 18 godina i kada postoji razlog za preispitivanje te izjave. Ova procjena dobi provodit će se rano u postupku azila. Agencija će donijeti privremenu odluku o dobi protiv koje se može podnijeti žalba, a odluka se odvađa od konačne odluke o boravišnoj dozvoli. Zakonom se sada propisuje pružanje mogućnosti podnositeljima zahtjeva koji nisu podnijeli dovoljno dokaza o svojoj maloljetnosti da sudjeluju u zdravstvenoj procjeni dobi. To se može učiniti samo ako je podnositelj zahtjeva dao pisani pristanak. Zdravstvena procjena dobi provodit će se prije donošenja privremene odluke. Agencija će na kraju odlučiti o dobi podnositelja zahtjeva zajedno s konačnom odlukom o slučaju boravišne dozvole.</p>
	<p>Sudska odluka Audiencije Provincial de Madrid (odjeljak 22.) od 2.2.2012. o kriterijima procjene dobi. U odluci se razmatra da vladin Regionalni odbor za skrbištvo nad maloljetnicima iz Madrida zdravstvenu procjenu dobi smatra jedinstvenim dokazom te da se tom procjenom nikad nisu potkrijepili točni zaključci. Potrebno je više dokaza za donošenje zaključka o dobi maloljetnika.</p>
	<p>Najnovija i najznačajnija presedanska odluka Vrhovnog suda za migracije u pitanjima procjene dobi bila je odluka od 11. veljače 2014. (MIG 2014:1) u kojoj je sud naglasio da podnositelj zahtjeva snosi teret dokazivanja svoje navedene dobi i da Agencija nije obvezna ponuditi zdravstveni pregled, već je obvezna samo obavijestiti o mogućnosti podvrgavanja pregledu.</p> <p>Na internetu nema poveznice na odluku, ali odluka se može pronaći na mrežnoj stranici uprave Suda (samo na švedskom jeziku) http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/index.jsp.</p>

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
	<p>U slučajevima kada je osoba podnijela zahtjev za azil prije 1. veljače 2017., nema posebnog nacionalnog zakona kojim se regulira procjena dobi ili o tome kada bi se ona trebala provoditi tijekom postupka azila. Radi se o procjeni dokaza koja slijedi opća načela zakona, teret dokazivanja itd. Procjena dobi provodi se onda kada Agencija donese konačnu odluku o boravišnoj dozvoli, na koju se može podnijeti žalba.</p> <p>Švedska primjenjuje besplatnu procjenu dokaza, što znači da ne postoje predodređena pravila o tome koju vrijednost ima određena vrsta dokaza i ne postoje pravila o tome koja se vrsta dokaza može podnijeti u prilog dobi (no treba biti u razumnim granicama). Nadalje, valja napomenuti da u nacionalnom pravu Švedske ne postoji pravna definicija identiteta (koja uključuje dob osobe). On je definiran samo u sudskim odlukama.</p>
Švicarska	<p>Članci 7. i 8. i članak 17. stavak 3.a Saveznog zakona o azilu (Loi fédérale sur l'asile (LAsi)).</p>
Ujedinjena Kraljevina	<p>U Ujedinjenoj Kraljevini ne postoji izravno zakonodavstvo kojim se propisuje kada je procjena dobi potrebna, relevantna ili kako bi se trebala provoditi.</p> <p>Službenici za imigracije na granici mogu donijeti početnu procjenu kada prvi put susretnu mladu osobu bez pratnje na temelju izjave tog pojedinca, svih dostupnih dokumenata i procjene službenika za migracije o fizičkom izgledu i držanju te osobe. To nije obvezujuće s obzirom na to da pojedinac tu procjenu u svakom trenutku može osporiti. Nadalje, imigracijski službenik može zatražiti dodatno pojašnjenje mišljenja o starosti pojedinca. U objema situacijama, ako pojedinac odluči osporiti odluku ili u slučaju zabrinutosti službenika u području imigracija da je pojedinac mlađi od 18 godina, primjenjuje se načelo povlastice sumnje i prema pojedincu se postupa kao prema djetetu. To znači da će biti prebačeni u odjel dječje službe lokalnog nadležnog tijela, od kojeg će se zatim zatražiti provođenje procjene dobi.</p>
	<p>Sudska praksa Saveznog upravnog suda (Jurisprudence du Tribunal administratif fédéral (JICRA 2004/30 et JICRA 2005/16)).</p> <p>Sijedeća područja obuhvaćena su pravnim odlukama: Osnovni zahtjevi prije početka razgovara</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Procjenu trebaju provoditi dva osposobljena socijalna radnika – kako je navedeno u: AS protiv London Borough of Croydon, [2011.] EWHC 2091, točka 19. R (FZ) protiv London Borough of Croydon, [2011.] EWCA Civ 59, točka 2. J protiv Secretary of State for the Home Department, [2001.] EWHC 3073 (Admin), točka 13. 2) Po potrebi treba osigurati usmenog prevoditelja – kako je navedeno u: R (FZ) protiv London Borough of Croydon, [2011.] EWCA Civ 59 3) Podnositelju zahtjeva treba se pružiti mogućnost da uz njega bude neovisna odgovarajuća odrasla osoba – kako je navedeno u: A protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 939 (Admin) R (NA) protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 2357 (Admin), točka 50. R (FZ) protiv London Borough of Croydon, [2011.] EWCA Civ 59, točka 25.

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
<p>U okviru dječjeg zakonodavstva Ujedinjene Kraljevine dijete se definira kao osoba mlađa od 18 godina pa lokalno nadležno tijelo ima neizravnu ovlast utvrditi dob kako bi bili sigurni da pružaju dječje usluge osobi mlađoj od 18 godina. Sredstva s pomoću kojih nadležno lokalno tijelo to čini nisu navedena u zakonodavstvu, ali razvijena je praksa u kojoj dva socijalna radnika procjenjuju pojedinca i donose odluku na temelju te procjene. Oni će se koristiti svojom obukom i iskustvom u radu s mladim ljudima kako bi došli do tog zaključka. Iako ne postoji propisani način kako lokalna nadležna tijela moraju provoditi procjene dobi, sudovi su utvrdili smjernice i minimalne standarde koje lokalna nadležna tijela trebaju uzeti u obzir. Ključna pravna sudska odluka bila je ona koja je uključivala London Borough of Merton (B protiv London Borough of Merton, [2003.] EWHC 1689 (Admin)). Od tog slučaja sudovi su dodatno razvili svoje mišljenje i sada je potrebno slijediti utvrđene kumulativne zahtjeve kako bi se provela zakonita procjena dobi. To je poznato i kao procjena dobi koja je „usklađena sa slučajem Merton” ili procjena dobi koja je „usklađena sa sudsom praksom”.</p>	<p>4) Lokalna tijela moraju biti usklađena s vlastitim smjernicama prilikom provedbe procjene – kako je utvrđeno u:</p> <p>A protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 939 (Admin) R (NA) protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 2357 (Admin)</p> <p>5) Ako su okolnosti slučaja takve da se pojedinca treba ponovno procijeniti (na primjer, podvrgnuti su drugoj procjeni dobi), preporučuje se da osobe koje su provodile prvu procjenu ne sudjeluju u drugoj – kako je navedeno u:</p> <p>R (NA) protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 2357 (Admin), točke 50. i 69.</p> <p>6) Osim u jasnim slučajevima (kada je očito da osoba ima ili manje ili više od 18 godina i kada nema potrebe za dužim ispitivanjem), osobe koje procjenjuju dob ne mogu je utvrditi samo na temelju izgleda podnositelja zahtjeva – kako je navedeno u: slučaj Merton, točke 27., 37. i 38.</p> <p>R (FZ) protiv London Borough of Croydon, [2011.] EWHC Civ 59, točka 3.</p> <p>Razgovor</p> <p>Osobe koje procjenjuju dob moraju:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) objasniti podnositelju zahtjeva svrhu razgovora – kako je navedeno u slučaju Merton, točka 55.; 2) tražiti objašnjenje o općoj pozadini podnositelja zahtjeva, uključujući obiteljske okolnosti, povijest, obrazovnu pozadinu te aktivnosti podnositelja zahtjeva u prethodnih nekoliko godina – etničke i kulturne informacije također mogu biti važne – kako je navedeno u slučaju Merton, točka 37.; 3) donijeti procjenu vjerodostojnosti podnositelja zahtjeva i postaviti pitanja kojima se ispituje vjerodostojnost podnositelja zahtjeva ako postoji razlog za dvojbu oko izjave podnositelja zahtjeva u pogledu njegove dobi – kako je navedeno u slučaju Merton, točka 37.; 4) dati podnositelju zahtjeva mogućnost da objasni sve nedosljednosti u svojem iskazu ili sve što bi moglo rezultirati nepovoljnim nalazima o vjerodostojnosti – to je najbolje učiniti što je prije moguće kada su stvari još „svježe” – kako je navedeno u: slučaj Merton, točka 55. <p>R (FZ) protiv London Borough of Croydon, [2011.] EWHC Civ 59, točka 20. R (NA) protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 2357 (Admin), točka 52.;</p>

Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa	
<p>5) imati na umu da se slučajevi razlikuju i da razina istrage koja je potrebna za jedan slučaj možda neće biti potrebna u drugom – kako je navedeno u slučaju Merton, točka 50.</p> <p>Zaključak</p> <p>1) Lokalno nadležno tijelo koje procjenjuje dob može u obzir uzeti informacije koje je dobilo od Ministarstva unutarnjih poslova (Home Office), ali mora donijeti vlastitu odluku i stoga mora imati dostupne odgovarajuće informacije – kako je navedeno u slučaju Merton, točka 39.</p> <p>2) Medicinsko izvješće nije potrebno i lokalna nadležna tijela ne trebaju ga naručiti. Ako ih je podnio podnositelj zahtjeva, medicinska izvješća pedijataru nemaju veću težinu od izvješća koja su ispravno proveli iskusni socijalni radnici te ih lokalno nadležno tijelo ili ministar unutarnjih poslova (Secretary of State for the Home Department) ne mogu zanemariti, već ih moraju uzeti u obzir ako su podneseni – kako je navedeno u:</p> <p>slučaj Merton, točke 50. i 51.</p> <p>A protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 939 (Admin), točke 33., 34. i 47.</p> <p>3) Zaključci i razlozi moraju biti uključeni zajedno sa svim dokumentima koje je podnositelj zahtjeva podnio – kako je navedeno u R (NA) protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 2357 (Admin), točke 61.–64.</p> <p>4) Moraju se pružiti odgovarajući razlozi za odluku prema kojoj podnositelj zahtjeva koji tvrdi da je dijete nije dijete (iako oni ne moraju biti dugački ili objašnjeni) – kako je navedeno u:</p> <p>slučaj Merton, točke 45. i 48.</p> <p>A protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 939 (Admin)</p> <p>5) Razgovor mora biti brzo napisan i bilješke moraju biti točne i dosljedne – kako je navedeno u R (NA) protiv London Borough of Croydon, [2009.] EWHC 2357 (Admin), točke 50. i 60. Razdoblje od dva mjeseca između razgovora i pisane verzije bilo je u suprotnosti s trenutnom praksom.</p> <p>6) Izostanak zabilješke o vremenu početka i završetka razgovora u dokumentu o procjeni ili pitanje pauze ne čine postupak nevaljanim, međutim takve informacije mogu biti poželjne – kako je navedeno u ZS (Afganistan) protiv Secretary of State for the Home Department, [2015.] EWCA Civ 1137, točka 36.</p>	

3. (a) Nacionalne smjernice o procjeni dobi

Zemlja	
AT	–
BE	<p>Kada maloljetnik bez pratnje dođe u Odjel za imigracije radi podnošenja zahtjeva za azil, ispunjava se obrazac za identifikaciju i bilježe se informacije o identitetu maloljetnika bez pratnje, kao što su navedeni datum i mjesto rođenja.</p> <p>Ako Služba za skrbnštvo, Ured za imigracije ili Ured općeg povjerenika za izbjeglice i osobe bez državljanstva sumnjaju da je dotična osoba maloljetna, može se naložiti zdravstvena procjena dobi na tražak tijela koje ju prijavljuje. U slučaju dvojbe, na primjer u pogledu fizičkog izgleda, ponašanja ili načina govora maloljetnika, ili onda kada identifikacijski dokumenti nisu predstavljani ili kada se autentičnost tih dokumenata ne može potvrditi, može se provesti procjena dobi. Ispitivanje se maloljetniku objašnjava uz pomoć usmenog prevoditelja i maloljetnik dobiva objašnjenje ispitivanja na svojem jeziku.</p> <p>Procjena dobi provodi se s pomoću medicinskog ispitivanja. To medicinsko ispitivanje naziva se trostrukim ispitivanjem:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Klinički dojam stomatologa, radiološki pregled zubala (prvo ispitivanje), ruke i zapešća nedominantne ruke, medijalni krajevi obiju ključnih kosti (dva dodatna ispitivanja, provedena najvjerojatnije nakon prvog ispitivanja). Belgija se odlučila za kombinaciju tih triju testova kako bi povećala valjanost i pouzdanost⁽²⁾. U slučaju da ta tri ispitivanja daju različite rezultate, u obzir se uzima najniža dob. Nadalje, u tom ispitivanju za utvrđivanje radi li se uistinu o osobi mlađoj ili starijoj od 18 godina upotrebljava se standardna devijacija dob minus 1⁽³⁾. U članku 7. Zakona o skrbnštvu navodi se da, kada postoji dvojba o ishodu zdravstvenog ispitivanja, u obzir treba uzeti najnižu dob. – Na temelju prikupljenih informacija tijekom različitih zdravstvenih pregleda liječnik će sastaviti izvješće koje će poslati Službi za skrbnštvo, koja će donijeti odluku. Odluka se šalje dotičnoj osobi i Uredu za imigracije. – Procjenu dobi s pomoću različitih disciplina preporučuju stručnjaci kao što je prof. dr. G. Willems (KU Leuven, Medicinski fakultet, Odjel za znanosti oralnog zdravlja, Centar za forenzičku odontologiju), koji je proveo opsežno istraživanje u području procjene dentalne starosti i koji je međunarodno priznat kao stručnjak u tom području. Ovom praksom poštuju se i preporuke AGFAD-a (Studijska skupina za forenzičku procjenu dobi njemačkog Udruženja za forenzičku medicinu). Ova studijska skupina, koja se sastoji od forenzičkih liječnika, stomatologa, radiologa i antropologa, objavila je smjernice o ovoj temi i preporučuje uporabu sljedećih metoda: <ul style="list-style-type: none"> • fizički pregled tijekom kojeg se provjeravaju antropometrijski podatci (visina i težina, oblik tijela), znakovi seksualne zrelosti i moguće teškoće u razvoju; radiografski pregled lijeve ruke; • pregled zubi tijekom kojeg se provjerava dentalni status i procjenjuje ortopantomogram; ako se radiografskim pregledom pokaže da su kosti ruke u potpunosti razvijene, preporučuje se radiografija ili kompjuterizirana tomografija (CT) ključne kosti radi utvrđivanja je li pojedinac napunio 21 godinu. • Te bi metode trebalo kombinirati radi povećanja točnosti dijagnoze i utvrđivanja svih mogućih teškoća u razvoju. Nadalje, ovim smjernicama propisuju se uvjeti koje studije vrednovanja trebaju ispuniti kako bi se upotrebljavale za procjenu dobi. • Sve bolnice kojima Služba za skrbnštvo podnese žalbu slijede smjernice ove studijske skupine prilikom izrade procjena dobi.

(2) EMN, Belgijska kontaktna točka, Maloljetnici bez pratnje u Belgiji, Sporazumi o prihvatu, vraćanju i integraciji, str. 26.

(3) ECRE/BCHV-CBAR, AIDA, Nacionalno izvješće zemlje Belgije, 2013., str. 43.

	<p>Uobičajena je napomena ta da se zdravstvenim pregledom ne može točno utvrditi dob. Štoviše, svi stručnjaci poput prof. dr. G. Willemsa uočili su da su pregledi dobi na temelju kostura i zubi uvijek samo pretpostavke kojima se ne dolazi do točnog utvrđivanja dobi. Ističu da je rezultat samo procjena dobi i da bi se u obzir uvijek trebala uzeti margina pogreške od približno jedne ili dvije godine. Tom se metodom Službi za skrbništvo omogućuje da pouzdano utvrdi treba li dodijeliti skrbnika ili ne, osobito kada mlada osoba ne može dostaviti autentične dokumente ili jednostavno ne zna svoj datum rođenja (u zemljama u razvoju samo je polovica rođene djece mlađe od pet godina registrirana u skladu s Unicefom; supsaharskoj Africi nije prijavljeno 64 % rođenja, a u Južnoj Aziji njih čak 65 %).</p> <p>Ako se smatra da osoba ima više od 18 godina, onda Ured za imigracije utvrđuje njegovu dob. U tom se slučaju upotrebljava Gaussova krivulja, pri čemu se zadržava srednja dob s obzirom na to da je manja vjerojatnost da će se osoba nalaziti na marginama krivulje (npr. liječnik je u svojem izvješću naveo da podnositelj zahtjeva ima 20,6 godina s marginom pogreške od 2 godine, 20,6 godina doista je najvjerojatnija dob – vjerojatnost da je ta osoba mlađa od 18,6 godina ili starija od 22,6 veoma je niska). Ako je dob koju maloljetnik bez pratnje navodi moguća u skladu s izvješćem liječnika, prihvaća se datum rođenja koji je naveo podnositelj zahtjeva. Ako podnositelj zahtjeva za azil tvrdi da ima 15 godina, ali ispitivanje dobi pokaže da je dob između 16,6 i 18,6, smatra se da osoba ima 16,6 godina. U tom slučaju Služba za skrbništvo uzima dob od 16,6 godina za utvrđivanje godine rođenja i datuma završetka skrbništva.</p> <p>Jednom kada je Služba za skrbništvo donijela odluku o procjeni dobi, CGRS i Ured za imigracije moraju to poštovati i prilagoditi registriranu dob u spisu za azil i svim drugim spisima. U tom se slučaju upotrebljava „alias” u kojemu se spominje dob navedena nakon registracije.</p> <p>Skrbnik i/ili maloljetnik mogu pružiti dodatne dokaze o dobi maloljetnika (npr. službeni rodni list dobiven od veleposlanstva zemlje podrijetla u Belgiji ili susjednih zemalja) i skrbnik može izraziti svoje mišljenje o dobi maloljetnika. Ako se maloljetnik i/ili skrbnik ne slažu s odlukom Službe za skrbništvo, mogu podnijeti žalbu. Vijeću države uz pomoć odvjetnika.</p>
BG	Da. U Zakonu o azilu i izbjeglicama postoji članak kojim se predviđa provođenje procjene dobi.
CH	-
CY	Da, postupak procjene dobi maloljetnika bez pratnje u okviru postupka azila
CZ	-
DE	<p>Savezne države odgovorne su za utvrđivanje dobi maloljetnika bez pratnje koje se provodi onda kada su „uzeta pod skrb” (<i>Inobhutnahme</i>) čim dođu u kontakt s njemačkim nadležnim tijelima. Njihova odluka temelj je i za postupak azila.</p> <p>U preambuli zakona kojim se 2015. izmijenio Socijalni zakoni upućuje se na preporuke radne skupine Savezne službe za dobrobit mladih (Bundesarbeitsgemeinschaft der Landesjugendämter) http://www.bagjae.de/downloads/118_handlungsempfehlungen-umf_2014.pdf.</p> <p>Stoga se u odjeljku 42.f Socijalnog zakonika pruža temelj za postupak utvrđivanja dobi kojim se uvodi postupni postupak:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. provjera osobnih dokumenata, traženje dodatnih informacija; 2. razgovor (dva kvalificirana, iskusna člana osoblja), cjelokupni dojam razvoja, uključujući kvalificirani vizualni pregled; 3. u slučaju dvojbi: zdravstveni pregled; metoda s najmanjim utjecajem na zdravlje djeteta. <p>Radna skupina Savezne službe za dobrobit mladih predlaže proučavanje preporuka skupine za forenzičku dijagnostiku dobi radi postupka utvrđivanja dobi (Arbeitsgemeinschaft für Forensische Altersdiagnostik, AGFAD; http://campus.uni-muenster.de/fileadmin/einrichtung/agfad/empfehlungen/empfehlungen_ausserhalb_strafverfahren.pdf Pretraživanje interneta: 5.7.2016.)</p>
DK	-
EE	-

EL	Protokol o maloljetnicima bez pratnje.
ES	–
FI	U finskom Zakonu o strancima navodi se da izvedba pregleda zahtjeva informirani pristanak osobe koju treba ispitati, u pisanom obliku. Potreban je i pisani pristanak roditelja ili skrbnika ili drugog pravnog zastupnika te osobe. Prije dobivanja pristanka, podnositelj zahtjeva ili sponzor i roditelj, skrbnik ili drugi pravni zastupnik podnositelja zahtjeva ili sponzora dobivaju informacije o važnosti procjene dobi, metodama pregleda koje se upotrebljavaju, potencijalnim učincima na zdravlje i posljedicama sudjelovanja u pregledu ili njegova odbijanja, sve na jeziku koji ta osoba može razumjeti ili se očekuje da ga razumije. Zdravstvenu procjenu dobi kojom se utvrđuje dob provodi Odjel za forenzičku medicinu Sveučilišta u Helsinkiju na zahtjev policije, Službe za granični nadzor ili finske Službe za imigraciju.
FR	Dva stručnjaka sastavljaju zajedničku procjenu. Barem je jedan od stručnjaka zaposlenik Odjela za forenzičku medicinu Sveučilišta u Helsinkiju. Stručnjaka može odobriti medicinski stručnjak ili ovlašteni stomatolog s potrebnim kompetencijama.
FR	Kako bi došlo do provedbe članka L. 221-2-2 Zakonika o socijalnoj zaštiti i zaštiti obitelji, odlukom od 24. lipnja 2016. objašnjavaju se uvjeti prihvata i procjene dobi osoba koje tvrde da su maloljetnici i kojima je trenutačno ili definitivno uskraćena zaštita njihove obitelji.
HR	–
HU	–
IE	Ne. Općenito, u slučaju kada je Agencija za dijete i obitelj (TUSLA) donijela profesionalno mišljenje da je osoba koja im je upućena maloletnik ili odrasla osoba, ORAC prihvaća mišljenje TUSLA-e. O ishodu procjene TUSLA-e mora se obavijestiti ORAC pisanim putem u obliku detaljnog izvješća. To izvješće treba biti uključeno u spis podnositelja zahtjeva. Kopija izvješća stavlja se u spis o upućivanju. ORAC priznaje izvješće u kojemu se navodi da ORAC prihvaća profesionalno mišljenje HSE-a.
IT	Ne, ali postoje određene regionalne smjernice. Vidjeti https://www.minori.gov.it/sites/default/files/protocollo_identificazione_msna.pdf .
LT	Nema formalne politike ili smjernica na nacionalnoj razini u pogledu procjene dobi.
LU	–
LV	U Zakonu o azilu (odjeljak 27.) propisuje se da maloletnici bez pratnje podliježu zdravstvenom pregledu radi utvrđivanja dobi osobe.
MT	–
NL	Smjernice za procjenu dobi u postupku azila dodatno su utvrđene u Provedbenim smjernicama za Zakon o strancima (Vreemdelingendcirculaire), članak C1/2.2.
NO	Smjernice o politici: PN 2012-011
	Smjernice o politici pružaju smjernice za obradu zahtjeva za azil koje su podnijeli maloletnici bez pratnje. Jedna od glavnih tema u smjernicama jesu procjena dobi i utvrđivanje dobi.
PL	Ured za strance i granični nadzor ima opće unutarnje smjernice o tome u kojem slučaju treba provesti procjenu dobi i koje se informacije o procjeni dobi trebaju pružiti podnositelju zahtjeva.
PT	–
RO	Nije primjenjivo.

SE	<p>Da. Politika o procjeni dobi u okviru Agencije za migracije trenutano se revidira, ali smjernice od rujna 2015. još su uvijek na snazi (SR 35/2015). Politika iz SR 35/2015 razvijena je prvenstveno na temelju presude Vrhovnog suda za migracije spomenute u odgovoru na 2. pitanje, ali i zbog kritike Švedskog parlamentarnog ombudsmana iz 2012. (Odluka br. 4107-2011) i 2015. (Odluka br. 6942-2013) u posebnim slučajevima koji se odnose na procjenu dobi koju provodi Agencija. Odluke se mogu pronaći na mrežnoj stranici http://www.jo.se/en.</p>
SI	<p>Nema formalne politike ili smjernica o procjeni dobi na nacionalnoj razini. Postupak koji se odnosi na procjenu dobi u skladu je sa Zakonom o međunarodnoj zaštiti i samo za procjenu dobi maloljetnika bez pratnje.</p>
SK	<p>Zdravstvena procjena dobi provodi se s pomoću rendgena zglobova ruku i laktova Odjela za radiologiju. To se zatim navodi u medicinskim izvješćima, ako kosti na rendgenskoj snimci odgovaraju razvoju i rastu osobe starije od 18 godina.</p> <p>Zdravstvene procjene dobi provode se na zahtjev policije, donositelja odluke i skrbnika.</p>
UK	<p>Ministarstvo unutarnjih poslova (Home Office) svojem je osobiju izdalo smjernice koje su dostupne na https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/257462/assessing-age.pdf.</p> <p>Smjernice se trenutano revidiraju.</p> <p>Udružene voditelja dječjih službi (ACDS) u Ujedinjenoj Kraljevini usvojilo je sjedeće smjernice za socijalne radnike prilikom provedbe procjena dobi: http://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf</p> <p>http://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc</p> <p>Skraćeni obrazac dostupan je na http://www.makeitlooknice.co.uk/adcs/age-assessment-guidance/index.html.</p> <p>Uz to, osmišljene su sjedeće smjernice za socijalne radnike koji provode procjene dobi. Nazivaju se „smjernice Hillingdon-Croydon” zbog iskustva u nadležnim lokalnim tijelima s velikim brojem djece migranata bez pratnje.</p>

Drugi nacionalni pravni instrumenti [Unijeti referencu]

Nacionalna sudska praksa [Unijeti referencu]

Nacionalne smjernice [Unijeti referencu]

4. Relevantna sudska praksa ⁽⁶⁶⁾

Predmet ECLI:EU:C:2013:367 C-648/11 – MA i ostali — Najbolji interes djeteta	http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:62011CJ0648
<i>Tarakhel protiv Švicarske</i> , zahtjev br. 29217/12, Vijeće Europe: Europski sud za ljudska prava, 4. studenoga 2014.	https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-4923136-6025044#{%22itemid%22:[%22003-4923136-6025044%22]}
<i>Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar protiv Malte</i> , zahtjevi br. 25794/13 i 28151/13, Vijeće Europe: Europski sud za ljudska prava, na snazi od 22. studenoga 2016.	https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22Abdullahi%20Elmi%22],%22itemid%22:[%22001-168780%22]}
Nedavno su Visoki sud Ujedinjene Kraljevine i Žalbeni sud donijeli odluku da je politika Ujedinjene Kraljevine o donošenju odluke o dobi maloljetnika bez pratnje koji je odvojen od roditelja na temelju izgleda/držanja nezakonita osobito u slučaju kada može dovesti do zadržavanja.	https://www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/uk-queen-application-aa-v-secretary-state-home-department-interested-party-wolverhampton#content https://www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/uk-r-application-aa-sudan-v-secretary-state-home-department-9-march-2017#content https://www.refugeecouncil.org.uk/latest/news/4866_court_confirms_government_s_age_policy_is_unlawful/

5. Neobvezujući pravni instrumenti

Odbor UN-a za prava djeteta (CRC), Opća napomena br. 14 (2013.) o pravu djeteta da se prije svega uzme u obzir ono što je u njegovu najboljem interesu (članak 3. stavak 1.), 29. svibnja 2013., CRC/C/GC/14.
Odbor UN-a za prava djeteta (CRC), Opća napomena br. 6 (2005.): Postupanje prema djeci bez pratnje i razdvojenoj djeci izvan njihove države porijekla , 1. rujna 2005., CRC/GC/2005/6.
Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 12 (2009.), Pravo djeteta na saslušanje , 1. srpnja 2009., CRC/GC/2005/12.
Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću „Zaštita djece migranata“ {SWD(2017) 129 final}, u kojoj se EASO izričito upućuje na ažuriranje svojih smjernica o procjeni dobi, dostupna na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0211&from=en
Aksijski plan Vijeća Europe o zaštiti djece izbjeglica i migranata (2017.–2019.), akcijski plan o tome kako zaštititi djecu tijekom migracija dostupan je na: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168071484e

⁽⁶⁶⁾ S obzirom na dinamičnu prirodu sudske prakse na ovom području koja se brzo razvija, poveznice na sljedeće baze podataka mogle bi pomoći u pružanju informacija o najnovijim sudskim mišljenjima o ovoj temi: Europska baza podataka o zakonu o azilu (EDAL) <http://www.asylumlawdatabase.eu/en>, Refworld <http://www.refworld.org/cases.html> te Britanski i irski institut za pravne informacije <http://www.bailii.org>.

Prilog 4. Pregled metoda i postupovnih zaštitnih mjera koje se upotrebljavaju u postupku procjene dobi ⁽⁶⁷⁾

⁽⁶⁷⁾ Tablice iz ovog priloga sažet su isječak nalaza upitnika koji je EASO provodio od 2016. do 2017. i kojim su se željele mapirati posebnosti i sličnosti prakse.

Pregled praksi i postupovnih zaštitnih mjera koje se upotrebljavaju tijekom postupka procjene dobi ⁽⁶⁸⁾

Država EU+	NEZDRAVSTVENE METODE				ZDRAVSTVENE METODE							
	Podneseni dokumenti	Procjene na temelju fizičkog izgleda ⁽⁶⁹⁾	Razgovor o procjeni dobi	Procjena socijalne službe	Psihološki razgovori	Pregled zubi	Fizički razvoj	Zapažanja o seksualnoj zrelosti ⁽⁶⁹⁾	Karpalni rengen (ruka/zapešće)	Rengen ključne kosti	Rengen zubi	Ostalo
Austrija	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Belgija	✓		✓	✓		✓			✓	✓	✓	
Bugarska	✓	✓				✓	✓		✓			
Hrvatska	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
Cipar	✓		✓	✓		✓			✓		✓	
Češka	✓							✓	✓		✓	
Danska	✓		✓				✓		✓		✓	
Estonija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Finska	✓					✓			✓		✓	
Francuska	✓		✓		✓	✓			✓	✓	✓	
Njemačka	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
Grčka	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
Mađarska	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	***
Irska	✓	✓	✓	✓		✓			✓		✓	
Italija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Latvija	✓					✓	✓		✓		✓	
Litva	✓	✓				✓	✓		✓	✓	✓	
Luksemburg									✓			***
Malta	✓		✓							✓		
Nizozemska	✓	✓							✓		✓	
Norveška	✓	✓	✓			✓			✓		✓	
Poljska	✓	✓	✓			✓	✓		✓		✓	****
Portugal	✓					✓			✓		✓	
Rumunjska	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓	
Slovačka	✓	✓ ⁽⁷⁰⁾	✓	✓ ⁽⁷¹⁾		✓			✓	✓	✓	
Slovenija	✓	✓							✓		✓	
Španjolska	✓		✓	✓					✓		✓	*****
Švedska	✓		✓	✓					✓		✓	
Švicarska	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	
Ujedinjena Kraljevina	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	27	19	17	11	6	16	11	7	23	12	19	4

(1) Za žrtve trgovine ljudima ili ranjive osobe

(**) Vizualna procjena

(***) Rengen zdjelice kosti

(****) Četvrto rebro (PT)

(*****) MR koljena (SE)

⁽⁶⁸⁾ Tablice iz ovog priloga sažet su isječak nalaza upitnika koji je EASO provodio u razdoblju između 2016. i 2017. kojim su se željele ažurirati informacije prikupljene 2013.⁽⁶⁹⁾ Imajte na umu da su „procjene na temelju fizičkog izgleda“ i „zapažanja o seksualnoj zrelosti“ uključene zato što su se nalazile u mapiranju prethodne publikacije iako ih EASO više ne smatra metodama za procjenu dobi.⁽⁷⁰⁾ Početna procjena dobi samo je smjernica ako je tom procjenom utvrđeno da je osoba maloljetna. Ako osoba tvrdi da je maloljetnik, ali se sumnja da se radi o odrasloj osobi, uvijek se provodi zdravstveni pregled. U ovoj se početnoj procjeni primjenjuje načelo povlastice sumnje.⁽⁷¹⁾ U Slovačkoj postoje samo neka savjetovanja sa socijalnim radnicima.

Pregled postupovnih zaštitnih mjera koje se upotrebljavaju tijekom postupaka procjene dobi (I)

Država EU+	Tijekom postupka procjene dobi zajamčen je najbolji interes djeteta	Drugi pristupi koji su pokušani prije pokretanja procjene dobi	Tijekom postupka podnositelju zahtjeva potporu pruža neovisna osoba	Mišljenja podnositelja zahtjeva saslušana su i uzimaju se u obzir u skladu s njegovom zrelošću	Podnositelja zahtjeva obavještava se o razlozima, metodama, posljedicama i rezultatima svih vrsta procjena	Podnositelja zahtjeva obavještava se samo u slučaju zdravstvenih procjena	Potreban je informirani pristanak podnositelja zahtjeva bez obzira na metodu procjene dobi koja se primjenjuje	U svim je slučajevima potreban pristanak zastupnika podnositelja zahtjeva
Austrija	Da	Da	Da	Uz pomoć pravnog zastupnika	Ne	Da	Ne	Ne
Belgija	Da*	Da	Samo u složenim slučajevima**	Da	Da	Ne	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Ne
Bugarska	Da**	Da	Da**	Uz pomoć pravnog zastupnika	Ne	Da	Da	Da
Hrvatska	Nije navedeno	Da	Da**	Da**	Da	Ne	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi
Cipar	Da**	Da	Da**	Da	Da	Ne	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi
Češka	*	Nije navedeno	Da	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Nije navedeno
Danska	Da**	Da	Da	Da	Ne	Da	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Nije navedeno
Estonija	*	Nije navedeno	Da	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi
Finska	Nije navedeno	Da	Da**	Nije navedeno	Da, stranica s informacijama	Ne	Da	Da
Francuska	Nije navedeno	Da	Ne	Da	Da	Ne	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Nije navedeno
Njemačka	Nije navedeno	Da	Da**	Da	Da	Ne	Da	Nije navedeno
Grčka	*	Da	Da	Nije navedeno	Da	Ne	Da	Nije navedeno
Mađarska	Nije navedeno	Da	Da**	Nije navedeno	Da	Ne	Da	Samo u slučaju podnositelja zahtjeva mlađih od 14 godina
Irska	**	Da	Da**	Da	Da	Ne, upotrebljavaju se samo nezdravstvene metode	Ne, upotrebljavaju se samo nezdravstvene metode	Ne, upotrebljavaju se samo nezdravstvene metode
Italija	*	Da	Da	Da	Da	Ne	Da	Da
Latvija	*	Nije navedeno	Da	Ne	Ne	Da	Ne	Ne
Litva	Da**	Da	Da**	Da**	Ne	Da	Da	Da
Luksemburg	Nije navedeno	Nije navedeno	Da	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno
Malta	*	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Da	Nije navedeno
Nizozemska	Da**	Da	Osoblje IND-a	Da	Da, letak o međunarodnoj zaštiti obuhvaća procjenu dobi	Ne	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi
Norveška	*	Da	Da**	Da	Ne	Da	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi
Poljska	Nije navedeno	Da	Da**	Da	Ne	Da	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi
Portugal	Nije navedeno	Nije navedeno	Da	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Da	Nije navedeno

Država EU+	Tijekom postupka procjene dobi zajamčen je najbolji interes djeteta	Drugi pristupi koji su pokušani prije pokretanja procjene dobi	Tijekom postupka podnositelju zahtjeva potporu pruža neovisna osoba	Mišljenja podnositelja zahtjeva saslušana su i uzimaju se u obzir u skladu s njegovom zrelošću	Podnositelja zahtjeva obavještava se o razlozima, metodi, posljedicama i rezultatima svih vrsta procjena	Podnositelja zahtjeva obavještava se samo u slučaju zdravstvenih procjena	Potreban je informirani pristanak podnositelja zahtjeva bez obzira na metodu procjene dobi koja se primjenjuje	U svim je slučajevima potreban pristanak zastupnika podnositelja zahtjeva
Rumunjska	Da	Da	Tijekom forenzičkog pregleda	Da	Ne	Da	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi
Slovačka	Da **	Tijekom procjene	Da** (*)	Da	Da	Da	Ne	Da (pisani pristanak skrbnika ili zastupnika)
Slovenija	Da**	Da	Da**	Da**	Da	Ne	Da	Da
Španjolska	Da*	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Da	Nije navedeno
Švedska	Da	Tijekom procjene	Da	Da	Ne	Ne	Samo za zdravstvenu metodu procjene dobi	Nije navedeno
Švicarska	Da	Da	Samo za dublinske predmete	Samo u slučaju negativne evaluacije o maloljetnosti	Ne	Ne	Nije navedeno	Nije navedeno
Ujedinjena Kraljevina	Da	Da	Da**	Da	Da	Ne	Ne, s obzirom na to da se upotrebljavaju samo nezdravstvene metode	Ne

(*) Prema podnositelju zahtjeva koji čeka rezultat odnosi se kao prema djetetu.

(**) Skrbnik ili zastupnik ili službe za dobrobit djeteta jamče najbolji interes.

Pregled postupovnih zaštitnih mjera koje se upotrebljavaju tijekom postupaka procjene dobi (II)

Država EU+	Tijekom postupka primjenjuje se načelo povlastice sumnje	Podnositelj zahtjeva može odbiti procjenu dobi, bez obzira na metodu koja se upotrebljava	Odbijanje sudjelovanja u procjeni dobi ne rezultira automatskom procjenom da se radi o odrasloj osobi	Odbijanje sudjelovanja u procjeni dobi ne uzima se u obzir prilikom donošenja odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu	Podnositelja zahtjeva obavještava se o rezultatima na jeziku koji on/ona razumije	Nepouzdana rezultati postupka procjene dobi razmatraju se u korist podnositelja zahtjeva	Dostupni pravni lijek dostupan je podnositelju zahtjeva u pogledu odluke o procjeni dobi
Austrija	Da, ako se radi o nepouzdanim rezultatima	Da	Ne, automatski se smatra odraslom osobom, istražuju se razlozi	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Da	Da, kao dio odluke o međunarodnoj zaštiti
Belgija	Da	Da	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Odbijanje se ne uzima u obzir	Da (obavještavaju socijalni djelatnici)	Da	Da
Bugarska	Da	Samo zdravstvene	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Odbijanje se ne uzima u obzir	Da	Ne	Nije navedeno
Hrvatska	Da, ako se radi o nepouzdanim rezultatima	Da	Samo u slučaju neopravdanog odbijanja	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Da	Da, u isto vrijeme kao i odluka o međunarodnoj zaštiti
Cipar	Da	Da	Nije navedeno	Odbijanje se ne uzima u obzir, osim ako je maloljetnost relevantna za zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Nije navedeno	Ne
Češka	Da	Da	Automatski se smatra odraslom osobom	Nije navedeno	Da	Nije navedeno	Nije navedeno
Danska	Nije navedeno	Samo zdravstvene	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Nije navedeno	Samo ako će rezultati ukazati na stariju dob	Da	Da
Estonija	Da	Da	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Nije navedeno	Nije navedeno
Finska	Ne	Da	Samo u slučaju neopravdanog odbijanja	Odbijanje se ne uzima u obzir	Da	Ne (zanemarit će se)	Da, u isto vrijeme kao i odluka o međunarodnoj zaštiti
Francuska	Da	Samo zdravstvene	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Nije navedeno	Da	Da	Da
Njemačka	Da	Da	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Odbijanje se ne uzima u obzir	Da	Da	Da, u isto vrijeme kao i odluka o međunarodnoj zaštiti
Grčka	Da	Da	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Nije navedeno	Da	Da	Nije navedeno
Mađarska	Da	Da	Automatski se smatra odraslom osobom	Nije navedeno	Nije navedeno	Da	Da, kao dio odluke o međunarodnoj zaštiti
Irska	Da	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Da
Italija	Da (margina od dvije godine u korist podnositelja zahtjeva)	Da	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Odbijanje se ne uzima u obzir	Da (posredstvom kulturnih posrednika i usmenih prevoditelja)	Da (margina od dvije godine u korist podnositelja zahtjeva)	Da
Latvija	Da	Nije navedeno	Nije navedeno	Moglo bi utjecati, ali u obzir se uzimaju sve okolnosti i procjenjuju se pojedinačno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno

Država EU+	Tijekom postupka primjenjuje se načelo povlastice sumnje	Podnositelj zahtjeva može odbiti procjenu dobi, bez obzira na metodu koja se upotrebljava	Odbijanje sudjelovanja u procjeni dobi ne rezultira automatskom procjenom da se radi o odrasloj osobi	Odbijanje sudjelovanja u procjeni dobi ne uzima se u obzir prilikom donošenja odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu	Podnositelj zahtjeva obavještava se o rezultatima na jeziku koji on/ona razumije	Nepouzdana rezultati postupka procjene dobi razmatraju se u korist podnositelja zahtjeva	Dostatni pravni lijek dostupan je podnositelju zahtjeva u pogledu odluke o procjeni dobi
Litva	Da, ako se radi o nepouzdatim rezultatima	Samo zdravstvene	Samo u slučaju neopravdanog odbijanja	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Da	Da, kao dio odluke o međunarodnoj zaštiti
Luksemburg	Da	Ne	Automatski se smatra odraslom osobom	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno
Malta	Da	Da	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Nije navedeno	Da	Da	Da, obaviješten o pravu na žalbu
Nizozemska	Nije navedeno	Da	Automatski se smatra odraslom osobom	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Ne	Da, kao dio odluke o međunarodnoj zaštiti
Norveška	Nije navedeno	Samo zdravstvene	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Ne	Da, kao dio odluke o međunarodnoj zaštiti
Poljska	Da, ako se radi o nepouzdatim rezultatima	Samo zdravstvene	Automatski se smatra odraslom osobom	Da, utječe na vjerodostojnost	Nije navedeno	Da	Nije navedeno
Portugal	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno
Rumunjska	Ne	Da	Samo u slučaju neopravdanih razloga za odbijanje	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Da	Nije navedeno
Slovačka	Da	Da, ali podrazumijeva automatsko smatranje osobe odraslom	Automatski se smatra odraslom osobom	Odbijanje se ne uzima u obzir	Da	Da	Ne
Slovenija	Da, ako se radi o nepouzdatim rezultatima	Da	Samo u slučaju neopravdanih razloga za odbijanje	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Da	Nije navedeno
Španjolska	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno	Nije navedeno
Švedska	Da	Samo zdravstvene	Samo u slučaju neopravdanih razloga za odbijanje	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Ne	Da (privremena odluka o dobi može se izdati i osporiti tijekom postupka azila)
Švicarska	Da	Nije navedeno	Ne, automatski se smatra odraslom osobom	Da, utječe na zahtjev za međunarodnu zaštitu	Da	Da	Da, kao dio odluke o međunarodnoj zaštiti
Ujedinjena Kraljevina	Da	Da, ali podrazumijeva suglasnost s dodijeljenom dobi	Odbijanje podrazumijeva suglasnost s dodijeljenom dobi	Odbijanje se ne uzima u obzir	Da	Ne	Da

Sažetak ključnih nalaza

1. Najbolji interesi djeteta zajamčeni su tijekom postupka procjene dobi
 - Jamstva su zajamčena u pravnom okviru: **AT, CH, RO, SE, UK**.
 - Jamstva su zajamčena tako da se prema osobi tijekom postupka postupa kao prema djetetu: **BE, CZ, EE, EL, IT, LV, MT, NO, ES**.
 - Jamstva su osigurana jamčenjem prisutnosti zastupnika ili skrbnika: **BG, CY, DK, IE, LT, NL, SK, SI**.
2. Drugi pristupi za dobivanje informacija o dobi podnositelja zahtjeva provode se prije pokretanja postupka procjene dobi
 - U 21 državi EU+ općenito se pokušavaju dobiti informacije prije donošenja odluke o provedbi procjene dobi: **AT, BE, BG, HR, CH, CY, DK, FI, FR, DE, EL, HU, IE, IT, LT, NL, NO, PL, RO, SI, UK**.
 - U dvjema državama EU+ pokušavaju se dobiti informacije tijekom procjene dobi: **SK, SE**.
3. Podnositelj zahtjeva tijekom postupka ima podršku neovisne osobe
 - U 22 državama EU+ dopušta se prisustvo neovisne osobe tijekom procjene dobi: **AT, BG, HR, CY, CZ, DK, EE, FI, DE, EL, IE, IT, LV, LT, LU, NO, PL, PT, SK, SI, SE, UK**.
Među njima, u 13 država EU+ (**BG, HR, CY, FI, DE, HU, IE, LT, NO, PL, SK, SI, UK**) potvrdili su da će ta osoba biti skrbnik ili zastupnik.
 - U **BE**-u skrbnik će biti prisutan samo u složenim slučajevima.
 - U **NL**-u dijete će imati podršku osoblja tijela nadležnih za migracije/azil, koje nije neovisno.
 - U **CH**-u neovisna je osoba prisutna samo u dublinskim predmetima.
 - U **RO**-u neovisna je osoba prisutna samo tijekom forenzičkog pregleda.
 - U **SK**-u neovisna je osoba prisutna samo ako se s time složio skrbnik (ili pravni zastupnik).
 - U **FR**-u podnositelj zahtjeva ima podršku odjela za azil.
4. Mišljenje podnositelja zahtjeva saslušano je i uzima se u obzir u skladu s njegovom zrelošću
 - U 14 država EU+ prikuplja se i uzima u obzir mišljenje podnositelja zahtjeva **BE, CY, DK, FR, DE, IE, IT, NL, NO, PL, RO, SK, SE, UK**.
 - U pet država EU+ dobivaju ih preko zastupnika ili skrbnika: **AT, BG, HR, LT, SI**.
 - U **CH**-u ih uzimaju u obzir samo u slučaju negativnih rezultata (odrasla osoba).
5. Podnositelja zahtjeva obavještava se o razlozima procjene dobi, metodi koja se uzima u obzir, posljedicama i mogućim rezultatima za postupak azila te o posljedicama odbijanja sudjelovanja u takvoj procjeni
 - Podnositelja zahtjeva obavještava se o razlozima procjene, primijenjenoj metodi, posljedicama rezultata takve procjene za postupak azila i o posljedicama odbijanja sudjelovanja u njoj u pogledu svih metoda u 15 država EU+: **BE, HR, CY, FI, FR, DE, EL, HU, IE, IT, NL, SK, SI, SE, UK**.
 - U devet država EU+ podnositelja zahtjeva obavještava se samo u pogledu zdravstvenih metoda: **AT, BG, DK, LV, LT, NO, PL, RO**.
 - U **CH**-u do toga dolazi samo u slučaju negativne evaluacije maloljetnosti.
6. Potreban je informirani pristanak podnositelja zahtjeva i/ili zastupnika za procjenu dobi, bez obzira na metodu procjene dobi koja se primjenjuje
 - U 11 država EU+ potreban je pristanak podnositelja zahtjeva za sve metode: **BG, FI, DE, EL, HU, IT, LT, MT, PT, SI, ES**.

- U 12 država EU+ potreban je pristanak podnositelja zahtjeva samo za zdravstvene metode: **BE, HR, CY, CZ, DK, EE, FR, NL, NO, PL, RO, SE.**
 - U četirima državama pristanak nije potreban: **AT, LV, IE, UK** (u **IE**-u i **UK**-u ne traže pristanak s obzirom na to da ne upotrebljavaju zdravstvene metode).
 - U **SK**-u ne traže pristanak podnositelja zahtjeva, ali traže pristanak zastupnika ili skrbnika.
 - U šest država EU+ u svim je slučajevima potreban pristanak zastupnika: **BG, FI, IT, LT, SI, SK.**
 - U sedam država EU+ pristanak zastupnika potreban je samo za zdravstvene preglede: **HR, CY, EE, NL, NO, PL, RO.**
 - U **HU**-u pristanak zastupnika potreban je ako se čini da je podnositelj zahtjeva mlađi od 14 godina.
 - U pet država EU+ (**AT, BE, IE, LV, UK**) pristanak zastupnika nije potreban ni u kojem slučaju. U **IE**-u i **UK**-u on nije potreban s obzirom na to da ne upotrebljavaju zdravstvene metode.
7. Tijekom postupka procjene dobi primjenjuje se načelo povlastice sumnje
- U 17 država EU+ primjenjuje se načelo povlastice sumnje: **BE, BG, CY, CZ, EE, FR, DE, EL, IE, IT** (s marginom od dvije godine) **LV, LU, MT, SK, SE, CH, UK.**
 - U **FI**-ju i **RO**-u to se načelo ne primjenjuje.
8. Podnositelj zahtjeva ima mogućnost odbiti procjenu dobi bez obzira na metodu koja se upotrebljava
- U 15 država EU+ podnositelju zahtjeva priznaje se pravo da odbije procjenu dobi bez obzira na metodu: **AT, BE, HR, CY, CZ, EE, FI, DE, EL, HU, IT, MT, NL, RO, SI.**
 - U sedam država EU+ mogućnost odbijanja priznaje se samo za zdravstvene preglede: **BG, DK, FR, LT, NO, PL, SE.**
 - U **UK**-u odbijanje podrazumijeva suglasnost s navodnom dobi.
 - U **LU**-u ne priznaju mogućnost odbijanja sudjelovanja u postupku.
9. Odbijanje sudjelovanja u procjeni dobi ne rezultira automatskom procjenom da se radi o odrasloj osobi
- U 12 država EU+ podnositelja zahtjeva ne smatra se automatski odraslom osobom u slučaju odbijanja: **AT, BE, BG, DK, EE, FR, DE, EL, IT, MT, NO, CH.**
 - U šest država EU+ podnositelja zahtjeva smatra se odraslom osobom ako ne postoji opravdanje za odbijanje ili ako nema dodatnih dokaza o maloljetnosti: **HR, FI, LT, RO, SI, SE.**
 - U **UK**-u odbijanje bi podrazumijevalo da se podnositelj zahtjeva slaže s navodnom dobi.
 - U šest država EU+ podnositelja zahtjeva automatski se smatra odraslom osobom ako odbije sudjelovati u postupku procjene dobi: **CZ, HU, LU, NL, PL, SK.**
10. Odbijanje sudjelovanja u procjeni dobi ne uzima se u obzir prilikom donošenja odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu
- U sedam država EU+ prilikom donošenja odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu odbijanje se ne uzima u obzir: **BE, BG, CY** (osim ako je maloljetnost relevantna za zahtjev), **FI, DE, IT, SK, UK.**
 - U 14 država EU+ odbijanje se uzima u obzir prilikom razmatranja zahtjeva: **AT, HR, EE, HU, LV, LT, LU, NL, NO, PL, RO, SI, SE, CH.**
11. Podnositelja zahtjeva obavještava se o rezultatima na jeziku koji razumije ili se očekuje da će razumjeti
- U 23 države EU+ osigurava se da je podnositelj zahtjeva obaviješten na jeziku koji razumije ili koji bi trebao razumjeti: **AT, BE, BG, HR, CY, CZ, EE, FI, FR, DE, EL, HU, IT, LT, MT, NL, NO, RO, SK, SI, SE, CH, UK.**
 - U **DK**-u se obavještava o rezultatima kada je procijenjeno da je podnositelj zahtjeva stariji od navedene dobi.

12. Nepouzdana rezultata postupka procjene dobi razmatraju se u korist podnositelja zahtjeva
 - U 16 država EU+ primjenjuje se načelo povlastice sumnje u slučaju nepouzdanih rezultata: **AT, BE, HR, DK, FR, DE, EL, HU, IT, LT, MT, PL, RO, SK, SI, CH.**
 - U šest država EU+ ne primjenjuje se načelo povlastice sumnje: **BG, FI, NL, NO, SE, UK.**
13. Dostatan pravni lijek dostupan je podnositelju zahtjeva u pogledu odluke o procjeni dobi
 - U osam država EU+ pruža se mogućnost odvojenog osporavanja odluke o procjeni dobi: **BE, DK, FR, IE, IT, MT, SE, UK.** Više informacija potrebno je u: **BG, CZ, EE, EL, ES, LV, LU, PL, PT, RO, SI.**
 - U devet država EU+ pruža se mogućnost osporavanja odluke o procjeni dobi u okviru odluke o međunarodnoj zaštiti ili istovremeno: **AT, HR, FI, DE, HU, LT, NL, NO, CH.**
 - U dvjema državama EU+ podnositelju zahtjeva ne pruža se pravni lijek u pogledu procjene dobi: **CY, SK.**

Prilog 5. Literatura

- ADCS, *Age assessment joint working guidance*, 2015.
- Al-Krenawi, A. i Graham, J. R., „The cultural mediator: bridging the gap between a non-Western community and professional social work practice”, *British Journal of Social Work*, 2001.
- Britansko udruženje socijalnih radnika, *BASW position statement*, 2015.
- Busler, D., „Psychosocial age assessments in the UK”, *Forced Migration Review*, 2016.
- Cameriere, R., De Luca, S., Cingolani, M. i Ferrante, L., *Are the common age estimation procedures useful for assessing age of unaccompanied children and adolescents?*, 2017.
- Dedouit, F., Auriol, J., Rousseau, H., Rougé, D., Crubézy, E. i Telmon, N., „Age assessment by magnetic resonance imaging of the knee: a preliminary study”, *Forensic Science International*, 2012., str. 217.–232.
- Demirjian, A., Goldstein, H. i Tanner, J. M., „A new system of dental age assessment”, *Human biology*, 1973., str. 211., <http://www.bristol.ac.uk/media-library/sites/cmm/migrated/documents/dental-age-assessment.pdf>
- Dvorak, J., George, J., Junge, A. i Hodler, J., „Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players”, *British Journal of Sports Medicine*, 2007., str. 45.–52.
- Dyball, K., Mcphie, G. i Tudor, C., *Age assessment practice guidance: an age assessment pathway for social workers in Scotland*, 2012.
- Eid, R. M. R. i sur., „Assessment of dental maturity of Brazilian children aged 6 to 14 years using Demirjian’s method”, *International Journal of Paediatric Dentistry*, 2002., 12(6): 423.–428., doi:10.1046/j.1365-263x.2002.00403.x.
- Europsko vijeće za izbjeglice i prognanike, *Right to justice: quality legal assistance for unaccompanied children — Comparative report*, 2014.
- FRA, *Skrbnništvo nad djecom kojoj je uskraćena roditeljska skrb*, 2014., https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/handbook_on_guardianship_for_children_deprived_of_parental_care_hr.pdf
- Frontex, *VEGA Priručnik: Djeca u zračnim lukama*, 2015., https://frontex.europa.eu/assets/Publications/General/VEGA_children/HR.pdf
- Gertych, A., Zhang, A., Sayre, J., Pospiech-Kurkowska, S. i Huang, H. K., „Bone age assessment of children using a digital hand atlas — Computerised medical imaging and graphics”, *The Official Journal of the Computerized Medical Imaging Society*, 2007., str. 322.–331.
- Gleiser, I. i Hunt, E. E. „The permanent mandibular first molar: its calcification, eruption and decay”, *Am. J. Phys. Anthropol.*, 1955., sv. 13., str. 253.–283., doi:10.1002/ajpa.1330130206.
- Greulich, W. W. i Pyle, S. I., *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, drugo izdanje, Stanford University Press, Stanford, 1959.
- Međuagencijska radna skupina za djecu bez pratnje i djecu odvojenu od roditelja, *Inter-agency guiding principles on unaccompanied and separated children*, 2004., <http://www.refworld.org/docid/4113abc14.html>
- Ladwig, K.-H., Brockhaus, A. C., Baumert, J. i sur., „Post-traumatic stress disorder and not depression is associated with shorter leukocyte telomere length: findings from 3 000 participants in the population-based”, *KORA F4 Study*, Ouellette, M. M. (ur.), PLoS ONE, 2013.
- Olze, A., Schmeling, A., Taniguchi, M., Maeda, H., van Niekerk, P., Wernecke, K. D. i Geserick, G., „Forensic age estimation in living subjects: the ethnic factor in wisdom tooth mineralisation”, *International Journal of Legal Medicine*, 2004., str. 170.–173.
- Organizacija Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu, *Guidelines for estimating the month and the year of birth of young children*, 2008.

- Program za djecu odvojenu od roditelja u Europi, *Review of current laws, policies and practices relating to age* („Revidiranje trenutnih zakona, politika i prakse povezanih s dobi”), tematske radne skupine, 2011.
- Program za djecu odvojenu od roditelja u Europi, *Izjava o dobroj praksi*, SCEP, 2009.
- Ritz-Timme, S., Cattaneo, C., Collins, M. J. i sur., „Age estimation: the state of the art in relation to the specific demands of forensic practise”, *International Journal of Legal Medicine*, 2000., str. 29.–136.
- Schutt, R. K., *Investigating the social world: the process and practice of research*, Sveučilište Massachusetts, Boston, osmo izdanje, 2015.
- Serin, J., Rérolle, C., Puchoux, J., Dedouit, F., Telmon, N., Savall, F. i Saint-Martin, P., „Contribution of magnetic resonance imaging of the wrist”, *International Journal of Legal Medicine*, 2016.
- Schmeling, A. i sur., „Age estimation of unaccompanied minors – Part 1. General considerations”, *Forensic Science International*, 2006.
- Schmeling, A. i sur., „Studies on the time-frame for ossification of the medial clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography”, *International Journal of Legal Medicine*, 2004., sv. 118., br. 1., str. 5.–8.
- Schmeling, A., Dettmeyer, R., Rudolf, E., Vieth, V. i Geserick, G., „Forensic age estimation: methods, certainty, and the law”, *Dtsch Arztebl Int*, 2016., str. 44.–50.
- Schmeling, A., Garamendi, P. M., Prieto, J. L. i Landa, M. I., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults”, *Forensic medicine — From old problems to new challenges*, 2011., Duarte Nuno Vieira (ur.), InTech, ISBN 978-953-307-262-3, https://cdn.intechopen.com/pdfs/19163/InTech-Forensic_age_estimation_in_unaccompanied_minors_and_young_living_adults.pdf
- Schmeling, A., Grundmann, C., Fuhrmann, A., Kaatsch, H. J., Knell, B., Ramsthaler, F., Reisinger, W., Riepert, T., Ritz-Timme, S., Rösing, F. W., Röttscher, K. i Geserick, G., „Criteria for age estimation in living individuals”, *International Journal of Legal Medicine*, 2008., str. 457.–460.
- Schmidt, S. i sur., „Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals”, *International Journal of Legal Medicine*, 2011.
- Sir Al Aynsley-Green, Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Aynsley-Green Consulting, 2011.
- Settersten, R. A., Mayer, J. i Ulrich, K., „The measurement of age, age structuring, and the life course”, *Annual Review of Sociology*, Annual Reviews Stable, sv. 23., 1997., str. 233.–261., <http://www.jstor.org/stable/2952551>
- Smith, T. i Brownlees, L., „Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography”, *Child protection section UNICEF*, 2011., <https://www.unescap.org/resources/age-assessment-practices-literature-review-and-annotated-bibliography-unicef>.
- Solari, A. C. i Abramovitch, K., „The accuracy and precision of third molar development as an indicator of chronological age in Hispanics”, *Journal of Forensic Science*, sv. 47., br. 3., 2002., str. 531.–535.
- Tanner, J. M., Oshman, D., Lindgren, G., Grunbaum, J. A., Elsouki, R. i Labarthe, D., „Reliability and validity of computer-assisted estimates of Tanner-Whitehouse skeletal maturity (CASAS): comparison with the manual method”, *Hormone Research in Paediatrics*, 1994., str. 288.–294.
- Thevissen, P. W., Kvaal, S. I., Dierickx, K. i Willems, G., „Ethics in age estimation of unaccompanied minors”, *Journal of Forensic Odontostomatology*, 2012., str. 85.–102.
- Tscholl, P. M., Junge, A., Dvorak, J. i Zubler, V., „MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions”, *Scandinavian Journal of Medicine and Science Sports*, 2016., str. 324.–328.
- UNHCR, *Guidelines on determining the best interests of the child*, 2008., <http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf>
- UNHCR, *Note on burden and standard of proof in refugee claims*, 1998.

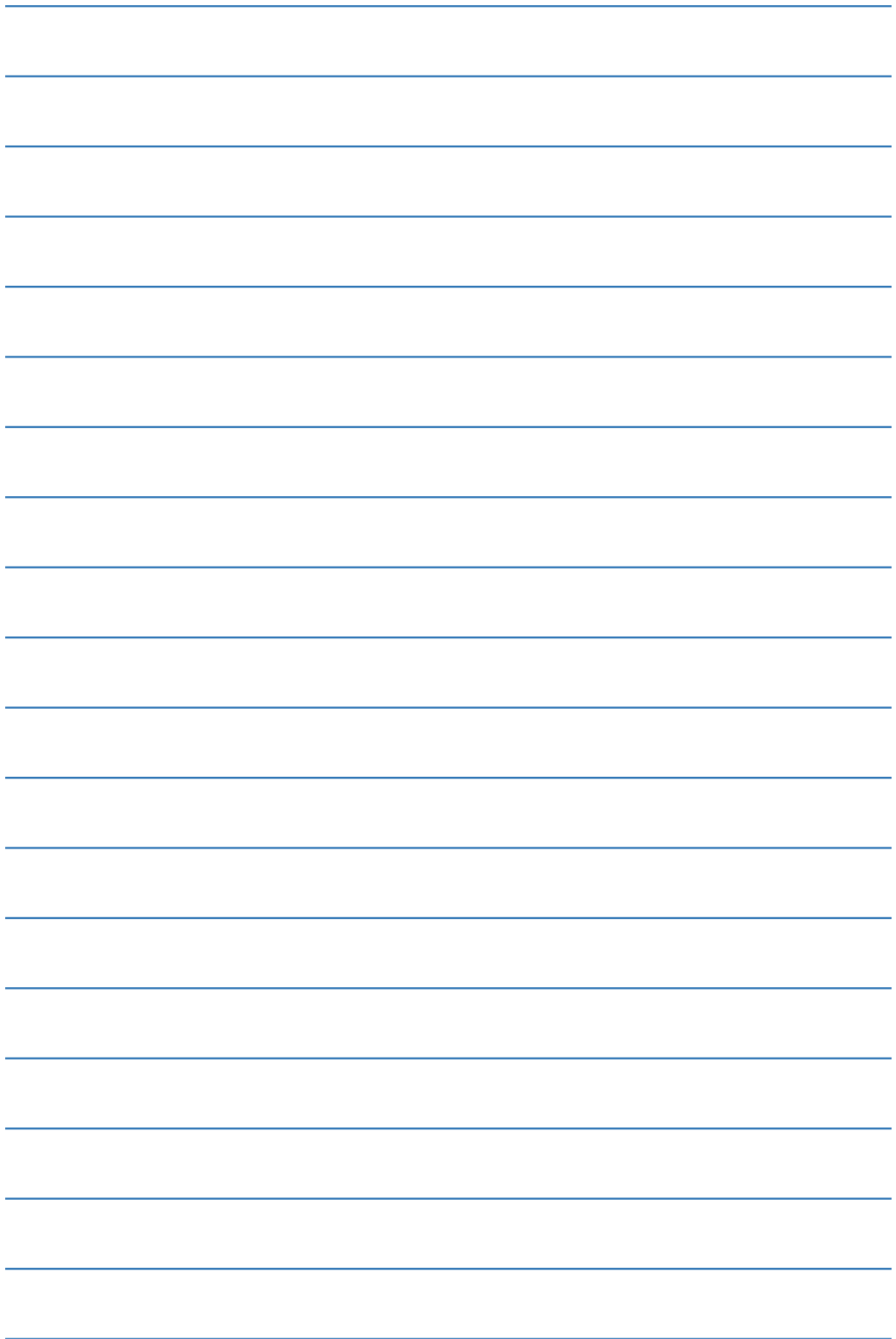
UNHCR, *The heart of the matter: assessing credibility when children apply for asylum in the European Union*, 2014., <http://www.refworld.org/docid/55014f434.html> [pristupljeno 2. srpnja 2017.].

UNHCR i Unicef, *Safe and sound: what states can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe*, 2014., <http://www.refworld.org/docid/5423da264.html>

Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), *Child protection issue brief: birth registration*, UNHCR, 2013.

Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), *Field handbook for the implementation of UNHCR BID guidelines*, 2011., <http://www.refworld.org/docid/4e4a57d02.html>

Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), *Guidelines on international protection No 8: child asylum claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2009.

KAKO DOĆI DO PUBLIKACIJA EU-a

Besplatne publikacije:

- jedan primjerak:
u knjižari EU-a (<http://bookshop.europa.eu>);
- više od jednog primjerka ili plakati/zemljovidi:
u predstavništvima Europske unije (http://ec.europa.eu/represent_en.htm),
pri delegacijama u zemljama koje nisu članice EU-a (http://eeas.europa.eu/delegations/index_hr.htm),
kontaktiranjem službe Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_hr.htm)
ili pozivanjem broja 00 800 6 7 8 9 10 11 (besplatni poziv iz EU-a) (*).

(*) Informacije su besplatne, kao i većina poziva (premda neke mreže, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Publikacije koje se plaćaju:

- u knjižari EU-a (<http://bookshop.europa.eu>).

Ured za publikacije
Europske unije